

SÉD 57.

VESZPRÉMI KRITIKAI LAP

XI. évfolyam, 2025. 3. szám

séd

Veszprémi kritikai lap

2025. 3. szám

Megjelenik évente hatszor

Szerkesztik:

Demel Eszter, Géczy János, Gopcsa Katalin
Grászli Bernadett, Király Viktor,
Perlaki Claudia, Vondervisztné Kapor Ágnes

E szám szerkesztője:

Géczy János

Szerkesztőségi titkár:

Horváth Brigitta

Olvasószerkesztő:

Sövényházi János

Lapterv: Somody Péter

Tördelés: Dénes Tamás

Felelős kiadó:

a Pannon Egyetem
rektora

E-mail:

seed.veszpreem@gmail.com

Nyomda: OOK-Press Kft., Veszprém

ISSN 2416-0628

Megjelenik Veszprém Megyei Jogú

Város Önkormányzata

támogatásából

Folyóiratunk elektronikus formában

elérhető az alábbi címen:

https://epa.oszk.hu/03500/03506

SZÁMUNK SZERZŐI

Farkasné Molnár Csilla *művelődésszervező*

Fogl Krisztián Sándor *történész, muzeológus*

Hankó András *újságíró*

Horváth András *író, tanár*

Horváth Viktória *magyar–angol szakos tanár*

Huber Lilla-Mária *művészettörténész*

Kerégyártó Barbara *könyvtáros*

Király-Spengler Zsuzsanna *ügyintéző*

Király Viktor *középiskolai tanár*

Kovács Attila *zeneszerző, zongorista*

Krámer György *koreográfus*

Lipéczné Karsai Henriett *néprajzos muzeológus*

Márton László *író*

Molnár Erzsébet *előadóművész*

M. Tóth Antal *ny. egyetemi tanár, orvos, zenetörténeti kutató*

Nagy Szabolcs Balázs *muzeológus*

Nyakas-Fehér Fatime *műfordító*

Nyakas Krisztián *zenész*

Ollé Emese *egyetemi hallgató*

Órsi Ágnes *újságíró*

Palkóné Jády Melitta *könyvtáros*

Pátkai Ádám Sándor *régész*

Rostetterné Nagy Rita *karvezető, zenetanár*

Rostetter Szilveszter *orgonaművész*

Schreiber Márta *könyvtáros*

Slemmer Bence Manó *politológus*

Szikra Ágnes *középiskolai tanár*

2 Molnár Erzsébet

A vers és a versmondó

„*Itt ülök csillámló sziklafalon*”. Szilvásiné Csordás Éva önálló irodalmi estje. Agóra Veszprém Kulturális Központ, 2025. április 3.

3 Schreiber Márta

Költészet és zene egymásba fonódása

Csik János és barátai *Adagio* című előadásával köszöntötte a magyar költészet napját a Hangvilla 2025. április 7-én.

3 Fogl Krisztián Sándor

1848–49 emlékezete

5 Szikra Ágnes

Életem utolsó gesztusa

Samuel Benchetrit: *Vigaszfutam – utolsó lehetőség az életre.*

Ősbemutató Tasnádi Csaba rendezésében. Veszprémi Petőfi

Színház, 2025. április 4.

5 Krámer György

Halálba táncoltatott lány

Csoóri Sándor: *Halálba táncoltatott lány.* Balladajáték. A Nomád

Nemzedék Társulat vendégjátéka. Hangvilla, 2025. március 31.

7 Horváth András

Élő adás

„*...majd és mindig csak találkozhatunk ...*” Felolvasószínház Pás-

kándi Géza Kossuth-díjas író és Müller Pinchas názareti főrabbi

levelezése alapján. Szerkesztette-rendezte: Szugyiczky István.

Szereposztás: Rappert-Vencz Gábor, Kovács Éva, Frumen Gergő.

Latinovits–Bujtor Játékszín, 2025. május 19.

8 Márton László

Férfivá avatás

Molnár Ferenc: *Játék a kastélyban.* Rendező: Vándorfi László.

Bemutató: Pannon Várszínház, Hangvilla. 2025. április 4.

13 Szikra Ágnes

Hát lesz premier. Muszáj, hogy legyen

Molnár Ferenc: *Játék a kastélyban.* Rendező: Vándorfi László.

Bemutató: Pannon Várszínház, Hangvilla. 2025. április 4.

14 Pátkai Ádám Sándor

Veszprém Gizella korában

14 Nyakas-Fehér Fatime

„Ne fekete-fehéret dúdolj, színeset!”

Jumping Matt and his Combo, Anima Sound System,

Magashegyi Underground, The Bluesberry Band.

Gizella-napok, 2025. május 9.

16 Rostetter Szilveszter

Spiritus et Gloria

Gizella-napi ünnepi orgonahangverseny. Szent Mihály-

székesegyház, 2025. május 9.

A borítón:

Vogl Krisztián Sándor

cikkének illusztrációja.

séd könyvek

• Csuhay István:

Szobornék városa. Tizennégy veszprémi

szobor a múlt század második feléből

• Strenner József–Gáspár Gábor:

Veszprémi fák és bokrok

• Gopcsa Katalin:

Veszprémből nézvést

• Palágyi Sylvia:

A teljesség szimbóluma

• Géczy János–Stirling János szerk.:

Régi magyar kertek

• Ladányi István:

Időszaki kiállítás

a séd

az alábbi helyeken kapható:

• ActiCity Tánc- és Mozgásművészeti

Központ, Veszprém, Hóvirág utca 1.,

• Agóra Városi Művelődési Központ

Veszprém, Táborállás park 1.,

• Egyetemi Könyvtár és Levéltár

Veszprém, Wartha Vince utca 1.,

• Eötvös Károly Megyei Könyvtár

Veszprém, Komakút tér 3.,

• Hangvilla

Veszprém, Brusznyai Árpád u. 2.,

• Kabóca Bábszínház

Veszprém, Deák Ferenc utca 13.,

• Laczkó Dezső Múzeum

Veszprém, Erzsébet sétány 1.,

• Művészetek Háza

Veszprém, Vár utca 29.,

• Pannon Egyetem B épület, porta

Veszprém, Egyetem utca 10.,

• Veszprém Megyei Jogú Város

Önkormányzata Polgármesteri Hivatala

Veszprém, Óváros tér 9.

Folyóiratunk minden páros

hónap első hetében jelenik meg.

Lapzárta: minden páratlan hónap 20-án.

SÉD 57.

VESZPRÉMI KRITIKAI LAP
XI. évfolyam, 2025. 3. szám

Tartalom

- 16 Kovács Attila
Szeretetből elkövetett emberölés
Co Lee koncertje a Gizella-napok eseménysorozatában. 2025. május 10.
- 17 Kovács Attila
Ocho macho – nyolc férfi
koncertje a Gizella-napok eseménysorozatában. Cserhát udvar, 2025. május 10.
- 17 Nyakas Krisztián
A blues és a boogie elpusztíthatatlan
Szemelvények a Gizella-napok 2025. évi rendezvényeiből.
- 18 Rostetterné Nagy Rita
Természet és lélek a zenében
A Gizella kórus koncertje a Megyeháza Szent István-termében. 2025. május 11.
- 19 Nagy Szabolcs Balázs
Ezredéves bencés rejtélyek nyomában
Ismertető a Laczkó Dezső Múzeumban megnyílt *Királyok, szentek, monostorok – Korai bencések világa Magyarországon a legújabb tudományos kutatások tükrében* című vándorkiállításról.
- 21 Hankó András
Az esendőség szépsége
Sense of Sight – Nemzetközi Kortárs Ékszerművészeti Kiállítás.
Kurátor: Dohnál Szonja. Művészetek Háza Veszprém, 2025. április 12. – június 29.
- 22 Huber Lilla-Mária
Lineáris metaforák
Térben és időben. Hajdú László festőművész kiállítása. Művészetek Háza Veszprém, Modern Képtár – Vass László Gyűjtemény. 2025. március 1. – június 22.
- 23 Slemmer Bence Manó
Tárgyak és történetek Japánból
Grászli Bernadett tárlatvezetése Toroczkai Csaba fotókiállításán. Művészetek Háza Veszprém, Dubniczay-palota. 2025. április 12. – június 19.
- 24 Szikra Ágnes
Amíg csillog
Markó Róbert: *Sárkányék háza.* Kabóca Bábszínház, 2025. február 15.
- 26 Ollé Emese
Vámpírok városa
Én, a vámpír. Mesebolt Bábszínház. Rendező: Fábián Péter. Kabóca Bábszínház, 2025. április 28.
- 27 Király-Spengler Zsuzsanna
Kollár Kálmán: Veszprémi Passió
2025. április 5-én Balatonfüreden, április 6-án Veszprémben hallhatták a zenebarátok Kollár Kálmán *Veszprémi Passióját*.
- 27 Rostetterné Nagy Rita
Énekelt áhítat
Nagyböjti koncert a Szent Mihály-bazilikában. 2025. április 8.
- 27 Nyakas Krisztián
Ütösök
III. Ütőhangszeres Minifesztivál. Pannon Egyetem, 2025. április 22–23.
- 28 Rostetter Szilveszter
A Notre-Dame-i orgonista
Olivier Latry magyarországi hangversenysorozatának veszprémi állomása. Szent Mihály-székesegyház, 2025. április 28.
- 29 Örsi Ágnes
Társalgó Herenden
Társalgó. Találkozás Simon Attilával és Tamás Ákossal.
Védegylet Veszprémért. Herendi Porcelánmanufaktúra Zrt., Herend, 2025. április 9.
- 29 Lipéczné Karsai Henriett
Történelmi kertek Veszprémben
Helytörténeti séta. 2025. április 30.
- 30 Horváth Viktória
Különleges hangvételű dokumentumfilm Mongóliáról
Füredi Zoltán: *A legbelsőbb Ázsia – Magyarok nyomában Mongolországban.* Magyar dokumentumfilm, 81 perc. Foton, 2025. április 13.
- 31 Farkasné Molnár Csilla
Az erdőnek nincs szüksége az emberre
Az MMA Filmklub áprilisi vetítései a Fotonban. 17-én *Dr. S. O. S. – Vészhelyzet a vadonban* (2024, rendező: Tóth Zsolt Marcell), 24-én *Amiről a fák suttognak* (2020, rendező: Takács Rita). Filmklubvezető/moderátor: Szalay Péter Balázs Béla-díjas dokumentumfilm-rendező.
- 31 Horváth Viktória
Csak természetesen!
Kövári Gábor Mihály: *Mérgezett Föld.* Magyar dokumentumfilm, 49 perc, 2019. MMA Filmklub. Foton, 2025. május 8.
- 32 Örsi Ágnes
PE75
75 éves a Pannon Egyetem. Jubileumi interjúkötet. Könyvbemutató. Pannon Egyetem, 2025. március.
- 32 Molnár Erzsébet
Jókai és a másik Petőfi
A reformkorral születtek: Jókai Mór és Petőfi István. A TIT Váci Mihály Irodalmi Színpad műsora. Agóra Veszprém Kulturális Központ, 2025. március 5.
- 33 Szikra Ágnes
Feldobom a követ, az ráesik a fejemre
Veres András: *Nagyapám, Frank Sinatra.* Szabó Tibor önálló estje. A szombathelyi Weöres Sándor Színház előadása. Hangvilla Stúdió, 2025. április 19.
- 33 Király Viktor
Mesemondó költő
Stenszky Cecília: *Sötét anya.* Könyvbemutató. Művészetek Háza Veszprém, S-stúdió. 2025. március 27.
- 34 Kerékgyártó Barbara–Palkóné Jády Melitta
Az ismeretek expanziója 5.
- 37 Kovács Attila
A csend és a hangok
A Mendelssohn Kamarazenekar 2025. március 26-i bérleti koncertje a Hangvilla nagytermében.
- 38 M. Tóth Antal
Vonós kamarazene a 18. és a 20. században
A Mendelssohn Kamarazenekar V. bérleti hangversenye. Hangvilla, 2025. április 23–24.
- 39 Rostetter Szilveszter
Messiás Mozart módra
Händel *Messiása* a Szent Margit-templomban. 2025. május 11.
- 40 Kovács Attila
A romantika ereje
Füzesséry Zoltán zongoraművész nagy romantikusokat idéz. Csermák Antal Zeneiskola, Csermák-terem. 2025. május 10.
- Számunkat Gáspár Gábor fényképeivel illusztráltuk.

Nagy érdeklődés előzte meg Szilvásiné Csordás Éva előadóművész önálló irodalmi estjét. Nem volt meglepő, hogy megtelt az Agóra nagyszínpadának nézőtere, hiszen Éva 56 éve van már jelen a város kulturális életében. Az ifjú, tehetséges versmondó kislányból azóta sikeres előadóművész lett, aki töretlen lendülettel tolmácsolja a verseket. Igaz hittel lép évtizedek óta a pódiumra és adja tovább tudását az ifjabb nemzedékeknek. Az eset bevezető Felföldi Gábor is talán az ő hatására indult el versmondói útján pár évtizeddel ezelőtt.

A vers és a versmondó

„Itt ülök csillámló sziklafalon”. Szilvásiné Csordás Éva önálló irodalmi estje.
Agóra Veszprém Kulturális Központ, 2025. április 3.

„Mondjad, Atikám!”
Vesseli H. Miklós és Balla Gergegy előadestje. Agóra, 2025. január 28.

Séd, 2025. 2. sz., 26. old.

Napjainkban egyre több az olyan irányú kezdeményezés, rávilágítva a természet szépségeire, és lenné az élet.

Természe

Herbarium kaleidoszkóp. Áfrány Gábor és György Haza Veszprém, Ifjú galéria, 2024. október 19.

Séd, 2024. 6. sz., 10. old.

„Pillanatképek egy előadóművész életéből, avagy szubjektív fotóalbum” – állt a kivetítőn, s perogtek a fotók Éváról. Az elmúlt évek sikeres előadásából villantak fel képek, portrék. A bevezetőben Felföldi végigvezette Éva útját a kezdetektől napjainkig, történetekkel kiegészítve. Beszélt az irodalmi színpad múltjáról is. Arról, hogy vette át a színpad vezetését 1998-ban Éva a legendás Pinter Tibortól, volt mesterétől, és milyen úton járnak azóta is a színpad tagjai. Talán túl hosszúra is nyúlt a bevezető, hiszen a közönség ismerte jól ezt az életutat, s érvényesült itt is a kevesebb több lett volna elve. Mert komoly, fajsúlyos lírai költemények következtek ezután.

Nehéz megszólalni még egy gyakorlott előadónak is egy ilyen bevezető után, főleg József Attila *Ódájának* kezdő soraival – de az előadóművész pontosan tudta, hogyan kell belépni a színpadra. A felhangzó, lüktető gitárzene most is segített ebben. Megjelenése, lépése méltóságteljes, mégis szelíd és kifinomult volt. Pontosán tudta, hogyan kell szerényen leülni egy padra és megszólalni az elhalkuló zene hangjaira. Igen, az évtizedek tapasztalatai megérlelik a mozgást, a tekintetet, a szavakat. A zene pedig erőt ad.

Berzevici Zoltán dalszerző, kiváló gitáros nem először szerepelt Éva műsoraiban. Most is az ő erőteljes, lüktető ritmusú gitárjátéka vezette át a közönséget és az előadót is az est hangulatába. A műsorban aztán többször kísérte a gitár hangja a verseket s kötötte össze a szövegrészeket. Egy-egy elénekelt, megzenésített vers pedig jól illeszkedett a műsor szerkezetébe. Egyben lélegztvételnél szünetet is adott az előadónak a folytatáshoz.

A 19. századtól napjainkig a legnagyobb magyar költők verseit hallhattuk. A közönségre a legjobban talán Petőfi, Ady, Pilinszky és József Attila versei hatottak. Nehéz feladatra vállalkozott most is Éva, mint ahogy az elmúlt években már többször. A felkészülés során mondta: „Ez a műsorom a versmondói létem útját jelöli.

Főbb állomásokkal, amelyek során rátaláltam egy versre, vagy a vers talált meg életem különböző időszakában. A hazaszeretet verseit kislányként még édesapámtól tanultam. Felvillan most ebből is az elmúlt évszázad megrázó történelmi korszakai közül a háború időszaka, az istenes versek, a szerelmes versek s a megyében élt és alkotott költők versei.”

Összegzése volt hát ez a műsor az elmúlt fél évszázadnak egy előadóművész életében, aki a színpadi feladatok mellett dolgozott, gyermekeket, unokákat nevelt. Megélte élete tragédiáit, veszteségeit, de életbe vetett hitét, igényét a szépre és a jóra nem veszítette el. A művészetek és a versek iránti szeretete pedig átsegítette a néha gondterhelt napokon is.

Olyan mély tisztasággal, olyan hittel zúdultak a szavak, hogy a nézők szinte együtt sodródtak az előadóval s a feltámadott tengerrel. A francia fogoly szívbe markoló tekintetét is látni lehetett. De a remény is ott csillogott a szavak között. „Az Élet él és élni akar” – vigyázzunk hát a strázsán! Egyszerű gesztusokkal, néha fennhangon, majd szelíd ábrándozással szóltak a versek. Hüen tükrözték az előadóművész teljes egyéniségét. A vers és a zene összhangja betöltötte a nagy-

színpadot, az idő pedig észrevétlenül pörgött.

Érezni lehetett a feszültséget a nézőtéren, s mindazt, hogy az évek múlásával Éva életében is átértékelődtek és új értelmet kaptak egyes verssorok. „Mikor mozdulok, ők ölelik egymást” – ha már üres a szülői ház, bizony nehezebbek ezek a gondolatok. S amikor az ember tudja már, „ki viszi át fogában tartva a Szerelmet a túlsó partra”, akkor is kell valami kapaszkodó. Ez csak az a hit és szeretet lehet, mely az egész este folyamán áradt a színpadról a nézőtérre.

Hogy hogyan lehet évtizedeken át megtartani azt a fajta alázatot, mellyel Éva viszonyul a versekhez s az előadó-művészet világához, nem tudom. Ezen az esten nem csinált ő semmi különöset, csak önmagát adta. Tisztán, őszintén, a versek varázsával. De az a nemes egyszerűség, az az alázat, a tiszta hangzás és a tekintet ismét egy különleges, szép este varázsát hozta. A titkot a műsort záró József Attila-sorokkal mondta el: „Igazi lelkünket, akárcsak az ünneplő ruhákat gondosan őrizzük meg, hogy tiszta legyen majd az ünnepekre.”

A szünni nem akaró vastaps igazolta. Ünnepi este volt.

Molnár Erzsébet

Költészet és zene egymásba fonódása

Csík János és barátai *Adagio* című előadásával köszöntötte a magyar költészet napját a Hangvilla 2025. április 7-én.

A közönség nem egy klasszikus verses pódium-előadást hallhatott, nem is megzenésített verseket, hanem az irodalom és a zene különös fúzióját. A közreműködők névsora előrevetítette, hogy a műfajok kavalkádjának leszünk tanúi, melyben egyaránt felismerhetjük a népzenei hagyományt és a jazz elemeit is: Csík János hegedűn játszott, Bognár András nagybőgőn, Balogh Kálmán cimbalmon és Dresch Mihály szaxofonon. A verseket Őze Árontól hallhattuk.

Csík János köszöntője után elsőként Juhász Gyula verse hangzott el, amiről az előadás is a címét kapta. Az *adagio* címmel (*adagio* = kényelmesen, nyugodtan, csendesen) az előadás hangulatát szeretnék volna kifejezni: „Úgy hiszem, hogy önök most kényelmesen ülve és csendesen odafigyelve hallgatják ezeket a nagyon szép gondolatokat, amik a versekből jönnek, illetve hallgatva ezeket a szép muzsikákat, amiket aláfestésként játszunk a versekhez, akkor talán az a fajta élmény is megérkezik, amiért szeretjük a verseket, és jó dolog, hogy magyarok lehetünk. Értjük ezeket a szavakat, és biztosak lehetünk benne, hogy igazak.”

Mindig szubjektív, hogy hogyan, milyen szempontok alapján válogatják ki az

előadók egy ilyen produkcióhoz a verseket. Talán nem tévedek sokat, ha azt gondolom, hogy Őze Áron esetében a személyes kedvencek adták a műsor gerincét. Talán nem is jó az a kifejezés, hogy a „személyes kedvencek”. Lehet, hogy inkább úgy kellene fogalmazni, hogy azok a versek, melyekről úgy gondolja, hogy már annyira a sajátja, hogy ki mer velük állni a nyilvánosság elé. A közönségnek biztosságot adott, hogy szinte kivétel nélkül jól ismertük a költemények szövegét, de a manírok és pózok nélküli versmondás esetenként új érzelmi húrokat is megpendített, melyek az előadás után is elkísértek minket. Saját személyét háttérbe szorítva, kizárólag a versekre, a zenésztársakra és a közönségre figyelve és reagálva mondta a verseket, kedvesen segítve egy technikai baki bekövetkeztekor is. Nem tudom, mennyire tudatos vagy véletlen, hogy a költészet napján József Attila-versek voltak túlsúlyban, de azt tudom egy interjújából, hogy különösen sokat foglalkozik József Attilával. Annak ellenére, hogy úgy gondolja, csak törekedni lehet egy József Attila-vers tökéletes elmondására, én azt éreztem, hogy sokszor nagyon közel áll hozzá. Ez igaz az elhangzott Juhász Gyula- és Radnóti-versekre is. Mindez azért

valósulhatott meg, mert technikailag is felkészült volt: magabiztos szövegtudás jellemzte, pontosan tudta, mikor és mit kell a hangjával is aláhúzni, mikor kell levegőt venni stb.

Különös ritmusa volt az előadásnak: a zene és költészet kerülgette egymást, válaszoltak egymásnak vagy épp egysébe forrtak. A népzenei eredetű hegedű- és cimbalomtémák mellett felfedezhettünk jazzes fúvós dallamokat. Volt olyan versmondás, pl. a címadó *Adagio*, ahol a zene szerves része volt a műsornak: nem aláfestő, nem alázatosan kísérő, hanem egyenrangú, az érzelmi háttérrel gazdagító társa. De voltak olyan részek is, amikor egyetlen hangszer sem szólt, és csak a szövegre koncentrálnak a közönség. És természetesen voltak csak zenei betétek is – azaz ahogy betétek, ugyanolyan fontos részei voltak ezek az előadásnak, mint a versek. Felhangzott néhány jól ismert népdal, amiket a Csík zenekar is sokat játszott: mindegy, hogy népművészet vagy klasszikus irodalom, más megfogalmazásban, de ugyanazok az érzések köszönnek vissza: öröm, bánat, szerelem, halál.

Schreiber Márta

A Laczkó Dezső Múzeum új állandó kiállítása több szempontból is eltér a hagyományostól. Egyrészt a korábbiakkal ellentétben a tárlat elsősorban nem a vármegye, hanem kifejezetten Veszprém város múltjára fókuszál. Másrészt a kiállításnak nem célja a település múltját kronológiai sorrendbe foglalva, a teljesség igényével bemutatni, hanem elsősorban kiragadott emlékpontokra, a lokális emlékezet helyeinek bemutatására összpontosít. Tulajdonképpen emléktárgyak, leletek, objektumok, konkrét személyek mesélnek a város múltjáról. A Múzeumi Szabadegyetem 2024/25-ös tematikus előadás-sorozata az *Emlékgép* című új állandó kiállításra s annak részterületeire összpontosít.

1848–49 emlékezete

Az „emlékgép” kifejezés megalkotása Várady Zsolt programozónak, a T-Online munkatársának, az iWiW közösségi portál létrehozójának nevéhez kapcsolódik. A kiindulópont abban keresendő, hogy az egyes emlékek között kapcsolódási pontokat fedezhetünk fel, amelyek hálózata felrajzolható. Kapcsolódási pont lehet például az, hogy „ugyanakkor van valaki ugyanott”, vagy egy esemény „pont ezért” vagy „éppen emiatt” történt. Az emlékek időben, térben, az adott emlék típusában, a beírók közös emlékei által kapcsolódhatnak egymáshoz. Ha feltűnik egy emlék, például egy naplóban, emlékiratban vagy egy magánlevélben, illetve látunk egy tárgyat, óhatatlanul

is eszünkbe juthatnak saját emlékeink, esetleg generációk óta a családban hagyományozódó, felmenőinkhez kapcsolódó történetek, amelyek valamely formában fennmaradtak. A lokális emlékezet helyeinek a mindennapi életben fontos szerepük van. Meghatározó jelentőséggel bír a tárlatban az egyes társadalomtörténeti események „városi léptékű” bemutatása.

A 2025. március 11-én tartott előadásomban az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc helyi vonatkozásaival foglalkoztam, olyan kontextusban, hogy a magyar nemzettudatban jelentős szereppel bíró társadalomtörténeti eseménysorozat milyen

úton-módon jelenik meg az állandó kiállításban. Az előadást három részre osztottam. A bevezetőben a tárlat koncepcióját a kiragadott téma szemszögéből ismerttettem. A második egységben Francsics Károly borbélyeség, majd borbélymester írásai nyomán arról értekeztem, hogy Veszprém város polgárait miként érintették a forradalmi események. Az előadás harmadik részében a múzeum gyűjteményeiben található különleges tárgyak bemutatására került sor.

Az 1848–1849-es polgári forradalom és szabadságharc közvetlen célja a függetlenség kivívása és az alkotmányos berendezkedés megteremtése volt Magyarországon. 1848 elején forradalmi hullám söpört végig egész Európán. Ez a helyzet kedvező körülményeket teremtett ahhoz, hogy a magyarországi reformelképzelések törvényes úton megvalósuljanak.

Az 1849. június 27-i íhászpusztai csatán kívül jelentősebb ütközet nem történt Veszprém megye területén az Ausztria ellen kibontakozó fegyveres konfliktus során. Az orosz cár és az osztrák császár egyezségének következtében 1849 nyarán megkezdődött a magyar szabadságharc elfojtása. Az osztrák főserg Győr irányában tört előre a Duna jobb partján. A Rába vonalát védő Kmety-hadosztály ellen Adolf Schütte von Warensberg altábornagy Gerstner-dandárja vonult, hogy Kmety ne fenyegethesse bekerítéssel és az utánpótlási vonal elvágásával a Haynau vezette osztrák főserget. A császáriak kiválóan megoldották feladatukat, a Kmety György által irányított hadosztályt sikeresen elvágták a Görgei Artúr vezette magyar főerőktől, és már később sem tudott csatlakozni hozzájuk. Röviden: a sikeres tavaszi hadjárat arra készítette a fiatal Ferenc Józsefet, hogy segítséget kérjen I. Miklós orosz cártól. Az orosz intervenció seregnek köszönhetően túlerő bontakozott ki a császári haderő javára. Tehát az íhászpusztai ütközet magyar vereséggel végződött. Mindezekről függetlenül Veszprémből, valamint a vármegye területéről több százan csatlakoztak a nemzetőrséghez, illetve léptek be a formálódó magyar honvédség kötelékébe, és ezek a személyek számos '48-as emlékké vált tárgyat hagytak maguk után.

A veszprémi múzeum nem volt és ma sem szakmúzeuma az 1848–1849-es eseményeknek, ennek ellenére gyűjteményei szerényebb számban ugyan, de tartalmaznak a szabadságharc kapcsolatos emléktárgyat. Többek között a veszprémi nemzetőrség zászlaja, nemzetőrkarzalag, zászlóközep, szolgálati övek, viseletek, katonai felszerelések és egyéb tárgyak őrzik a korszak emlékét Veszprémben és környékén.

A kiállításban szereplő tárgyak java része a szabadságharc 50. évfordulója tájkán, az 1903-as múzeumalapítás és az első világháború között, valamint az 1920-as, '30-as években került a múzeum gyűjteményeibe. Adományozóik részben egykori tulajdonosai, részben azok leszármazottai voltak. Ebben az időszakban a magyar társadalom egyes rétegeiben erős kötődés alakult ki a 19. századi magyar történelem egyik legmeghatározóbb eseménysorozatához. Amennyiben egyes tárgyak a család vagy a rokonság tagjaihoz kapcsolódtak, az a kultusz-szá formálódó vonzalmat tovább erősíthette. Laczkó Dezső az 1900-as évek elején felmérte a törvényes forradalomhoz és az azt követő önvédelmi háborúhoz köthető tárgyak, relikviák jelentőségét, és az értékes anyagok gyűjtésébe kezdett. 1867-ben alakult Veszprémben a Honvédségélyező Egylet, amelynek tagjai a szabadságharc egykori honvédjei voltak. Egy részük még életben volt a 20. század elején, így számos tárgy köthető konkrét személyhez, és többékevésbé a történetük is ismeretes.

Figyelemre méltó csoportot képeznek az olyan hadfelszerelési tárgyak, amelyek részben vagy egészben eltérnek az előírások, szabványos kivitelezésű példányoktól. A honvédség ruházatának és felszerelésének az előképe a császári és királyi hadsereg katonáinak ruházata volt. A tárgyak közötti eltérések oka abban keresendő, hogy a korszakban Magyarországon még nem létezett modern értelemben vett nagyipar, ezért a hadsereg felszereléséhez és fegyverzetéhez tartozó darabokat különböző helyeken állították elő a helyi céhes kisipar adottságaihoz és lehetőségeihez mérten.

A '48-as relikviák közül kiemelendő az a három honvédtiszti csákó, amelyek rózsái kivitelezésükben eltérnek egymástól – ami a '48-as csákók gyakori jellemzője volt. Az említett műtárgyak közül kettőnek tulajdonosát név szerint is ismerjük. A két személy közül valójában csak az egyik köthető szorosabban Veszprémhez és környékéhez (Nemesvámos).

A felszerelések egyikének egykori tulajdonosa Paál József (1809–1869) református tanító, honvéd főhadnagy volt. Paál József a pápai Református Kollégiumban folytatott tanulmányait követően tanítói végzettséget szerzett. Pályafutását Balatonudvariban kezdte, majd 1831 és 1836 között a tótvázsonyi, 1836-tól 1848-ig pedig a nemesvámosi iskola tanítója volt. 1848 tavaszán csatlakozott a vámosi nemzetőrséghez, majd később a Veszprém megyei nemzetőrség hadnagya lett. A dunántúli 1. (veszprémi) önkéntes nemzetőrzászlóaljnál szeptember 11-én főhadnagyi rangot kapott. Harcolt többek között Jelačić horvát bán ellen, majd 1849. januárig a feldunai hadseregben szolgált. Főhadnagy volt a 70. honvédzászlóaljban, a komáromi várőrségnél, 1849. január 30-tól. Utóbb áthelyezték a 40. honvédzászlóaljhoz, ahol március 16-án századosi rangban részesült. Később a várőrség élrelmezési osz-

tályánál szolgált, nyártól hűsvégvárosi felügyelő volt. Komáromban tette le a fegyvert. A forradalom alatt tanúsított magatartásáért az osztrák haditörvényszék teljes vagyonekkobzásra ítélte. Ez alól csak Ferenc József 1856-ban kiadott kegyelmi rendelete mentesítette. Paál József a Veszprém Megyei Honvédegylet alapító tagja volt. Sírja napjainkban is megtalálható a vámosi református temetőben. Paál József aransodralékú csákórózsájának közepe a honvédtiszteknél előírások zöld bársony, amelyből kikopott vagy szándékosan kifejthették az uralkodó névbetűit.

A kiállításban bemutatott másik csákó és a tábori sapka egykori tulajdonosa Sonnenbergi Freyseyesen János (1831–1904) honvéd főhadnagy volt. A szintén aransodralékú csákórózsza vörös színű közepét gyöngyhímzéssel készült, korona nélküli magyar kiscímer díszíti. A harmadik példány rózsája pedig teljes mértékben atipikusnak minősíthető. Bár ez is tiszti csákó, rózsája mégsem aransodralékú, hanem legénységi kivitelben, gyapjúszálakból készült. Borvörös kerületének fehér közepén két egymásba írt V betű vehető szemügyre. Feltételezhető, hogy ez Veszprém vármegyére vagy Veszprém városra utalhat. A csákót vélhetően egy veszprémi vagy Veszprém megyei nemzetőrtiszt viselhetette. Nem kizárt, hogy a csákórózsát esetleg egy városi vagy vármegyei hajdúcsákóról helyezték át a tiszti csákóra.

A lokális emlékezet szempontjából szintén érdekes az a tölténytaszka – egyben szolgálati jelvény –, amelynek hordszíján az uralkodó névbetűi helyett Veszprém vármegye címerére szerepel. Feltételezhetően a városhoz vagy a megyéhez köthető lovas nemzetőr tulajdona lehetett.

Az *Emlékgép* című állandó kiállításban a témát illetően Laczkó Dezsőn kívül a közvetítő szerep a kismemesi családban született, pápai származású Francsics Károly borbélymesternek jutott. Ő tekinthető gyakorlatilag az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc „veszprémi krónikásának”. Francsics 1847-ben kezdett bele a naplóírásba. Összesen hat kötet látott napvilágot (a kéziratok között négy naplót és két emlékiratot tartanak számon). Az egykori borbélymester emlékiratában azokat a gondolatait, amelyek az érintett eseményekhez kapcsolódnak, 1859 környékén vetette papírra. Személyes emlékeit örököltette meg az utókor számára. Ahhoz az információhoz, hogy miként élte át Veszprém város lakossága a forradalmi eseményeket, interaktív jelleggel juthat hozzá a látogató a tárlatban.

Fogl Krisztián Sándor

Felhasznált irodalom:

- BONA Gábor: *Az 1848/49-es szabadságharc tisztikara*. Arcanum. Budapest 2018.
- HERMANN Róbert: *Az íhászi ütközet emlékkönyve 1849–1999*. Jókai Mór Városi Könyvtár. Pápa, 1999.
- TÓTH G. Péter: *Helytörténet – lokális történet és az „emlékgép”*. A helytörténeti múzeum mint a lokális emlékezet helye. *Néprajzi Értesítő*, 90. évf. (2008) 9–38.
- RAINER Pál: *Az előírástól eltérő 1848/49-es katonai felszerelési tárgyak a veszprémi Laczkó Dezső Múzeum gyűjteményében*. *Acta Musei Papensis. Pápai Múzeumi Értesítő* 13. Pápa, 2010. 293–322.

Életem utolsó gesztusa

Samuel Benchetrit: *Vigaszfutam – utolsó lehetőség az életre.* Ösbemutató Tasnádi Csaba rendezésében. Veszprémi Petőfi Színház, 2025. április 4.

Testbe zárt

Allitok és előadók: Horváth Renáta, Bakonyi Juci, Milán, Kiss Veronika, Lajter Eszter, Mohai Cintia, Production rendezéssel és Veszprémi Petőfi Színház előadásában.

Mostanában többféle írást is írok, de leginkább a színházról. Sokszor megpróbálom, nem lenne könnyű dolgom. Minden évben írok egy-egy színházról, és mindig nagyon szeretem.

Séd, 2025. 2. sz., 24. old.

Hiszünk-e a me egy ellilant szer

Szép Ernő: *Lila álmok.* Rendezte: Óz Áron. Veszprémi Petőfi Színház előadásában.

Vajon van-e olyan elcsúszó ereje két től szerelmes nőnek? Hiszen a szerep a szerep, és a szerep a szerep. A szerep a szerep, és a szerep a szerep.

Séd, 2025. 2. sz., 24. old.

Két öregúr összekapaszkodva elindul a kórházból, menekülve a diagnózis elől, mely szerint már csak pár hetük van hátra az életből... A tulajdonképpeni céltalan utazás hamar értelmet nyer: egy mindenórás szülő nőnek megígérik, hogy megtalálják barátját, aki ugyan kidobta őt a lakásból, megijedve az apaság felelősségétől, de a nő mégis megbocsátva neki, hívja, várja, nőjön fel a feladathoz: legyen apja a gyermekének. Ez a kérés, hogy szerezzék vissza az elveszett apát, társat, mindkét férfinál betalál. Ahogyan a darab során egyre több minden kiderül a két főszereplőről, egyre jobban megértjük, mennyire életbe vágó a két férfi számára, hogy életük utolsó pillanataiban helyesen viselkedjenek. Paul (Kőrösi Csaba) hasonlóan futamodott meg a felelősség elől fiatalkorában, és bár van valahol egy gyermeke, nem is látta sohasem, mert a születése előtt összeveszett a gyermek anyjával és lelépett. Jules (Kovács István) pedig nem vér szerinti apja gyermekeinek, már kétgyermekes apaként derül ki meddősége, mellyel nem szembesíti feleségét, viszont otthagya családját élete egy pontján. Mindketten magányosan néznek szembe az elkerülhetetlen végzettel. Nagyon jók és csendet parancsolóak ezek a monológok, amikor azt osztják meg, miért ilyenek, hogyan váltak ilyen emberré.

Viszont van egy utolsó lehetőségük, egy dobásuk, és ők élnek is vele. Az autópálya, tánciskola, a várandós nő otthona után a csatornaparton kötnek ki, majd útjuk újra a kórházba vezet, ahol megszületik a baba. Vajon lesz ennek a gyermeknek családja, támogató, egymást szerető szülei? Ez a jövő zenéje, de a két

öregúr bízik benne, hogy nem volt hiába a fáradozásuk. E kaland után még élesebben látható a főszereplők számára és a számunkra is, hogy a továbbélés lehetősége, az utódokra találás, a folytatódás reménye segíthet egyedül feldolgozni a halálfélelmet. Életbe vágóan fontossá válik tehát megtalálni Paul gyermekét, és Jules is kap egy pót-gyermekélményt. Így megnyugodva nyerne majd feloldozást és beteljesedést, de immár nem ezen a világon.

A két idős ember kalandjainak bemutatásához biztos hátteret kínál Taba Dorottya Lúcia (Egy nő) és Rubóczki Mórió (Egy férfi), akik több szerepet is eljátszanak az előadás során, néhány jellemző gesztussal, hanglejtéssel tökéletesen hozva a figurákat. A közreműködő színiakadémiás fiatalok pedig a székekkel a teret rendezve maszkos párkákként kavarnak a színpadon. A színhelyek változását a háttérben kivetített rajzokkal jelzik, épp eléggé szimbolikusan utalva a térre. A szereplők fekete-fehérben, szürkében játszanak, utalva ezzel az elmúlásra és arra a kilátástalanságra, ahogyan a főszereplők életüket és a világot látják.

Nagyon fontos szerepet kap a színdarabban és az előadásban is a humor, hiszen ezt a komoly, rettegett helyzetet csak a komikum tudja ellenpontosítani. Az ösbemutató egyik nehézségét a komoly tartalom és a poénok pontos eljátszása közti egyensúlyozás adja, de a színre vivők sikerrel veszik az akadályt. A két öregúr maga is a káröröm és a fekete humor segítségével próbál először szembenézni az elmúlással. „Maguk miért nem vizesek? Mert öregek vagyunk. ... Az öregek gyorsan száradnak...” Viszont a végén önmaguk fölé nőnek életük utolsó önzetlen gesztusával.

Senkit nem ismerhetünk meg igazán, és – akár idős, akár fiatal – nem tudjuk, mit rejt maszkja mögött. Mégis: mindenkinek jár a méltó befejezés és az a végső felismerés, hogy nem volt minden hiába, megérte ez az élet...

Szikra Ágnes

Halálba táncoltatott lány

Csoóri Sándor: *Halálba táncoltatott lány.* Balladajáték. A Nomád Nemzedék Társulat vendégjátéka. Hangvilla, 2025. március 31.

Telt házas közönség előtt tartott nagy sikerű előadást a Hangvillában a Nomád Nemzedék Társulat. A Pannon Várszínház meghívására Csoóri Sándor *Halálba táncoltatott lány* című, az '56-os forradalom utáni években keletkezett művét adták elő. A darab *A sári bíró lánya* című közismert népballada feldolgozása, olyan költői szöveg, melyet Csoóri kifejezetten színpadi előadás céljából írt. Az alapkönfliktus nem ismeretlen, a gazdag bíró lánya és a szegény legény szerelméről van szó, melynek beteljesülése elé a vagyoni különbségek, a hierarchizált paraszti társadalom megkövesült szokásrendje állít áthághatatlan akadályt. A szöveg tükrözi a keletkezésének idején bevett költői nyelvezetet, és keretet ad a korabeli elfogadott színpadi megoldásoknak. Bár nagyot változott azóta a világ, a hasonló társadalmi problémák vagy a párkapcsolati nehézségek taglalása másképp zajlik a kortárs színpadokon, érdekes innen nézve rátekinteni a bő hat évtizeddel ezelőtt született szövegre.

A Novák Péter rendezte produkció szövegű előadás, a kreatív, korszerű színpadi megoldások és a hagyományörzés, hagyománytisztelő egyvelege. Tiszta, hiteles előadói jelenlét, nem csupán a főszereplőktől, hanem a teljes társulat részéről. Salangmentes beszédmód, magas színvonalon megszólaltatott, autentikus népzene, kristálytisza népdaléneklés kíséri végig a produkciót.

Fiatal legények és lányok párvalasztós körjátékával indul az előadás. Ebbe a pajkos, idilli képbe lép be a Halál, kíséreté-

ben sötét tónusú öregasszonyokkal. Monológja előrevetíti a tragikus végkifejletet, hisz hívatlanul azért jött, hogy összekuszálja a fiatalok között szövődő szerelmi szálakat. Innen gurul egyenes vonalon tovább az ismert történet. Bepillantunk a falu életébe. Megismerhetjük a gazdag lány Erzsit, a szegény legény Szabó Gábort és bimbózó szerelmüket. Látjuk asztalra pattanva ágálni a bírót, aki úgy korteskedik a legények kívánatos katonáskodása mellett, mintha csak ma lenne. Egyik-másik jelenetben kimagasló esztétikai élményt nyújtó árnyjátékos megoldásokat láthatunk. Érdekes, a rendezői és előadói teljesítményt egyaránt dicséri, hogy ez a távol-keleti színházra jellemző kifejezőeszköz természetesen hat, szervesen illeszkedik az előadásba.

Számomra az est érzelmi és dinamikai csúcspontját az a verbunkos adta, melyet a katonáskodásba induló legények jártak. A táncot a szerelmétől eltávolított Szabó Gábor indítja, olyan keserű, mindent elsöpörni képes energiával, amely oly jellemző a magyar folklór férfitáncaira. Kicsit fájlaltam is, hogy a hasonló koreográfiai megoldásokkal szűkkeblűen bántak az alkotók.

A számomra legszívemarkolóbb kép az előadás végére jutott. A színpadon nem csupán látványelemként, hanem dramaturgiai eszközként is funkcionáló hatalmas drapériák osztják többszörűvé a játéktérrel. Ezekkel a drapériákkal fonják be a főszereplőnőt az előadás végén. Az őt körül táncoló halálba fonják a tiszta szerelmet megélni nem tudó gazdag bíró lányát. Az egyfajta fonott ravatal, hajfonatra, múmiabábura emlékeztető korpusz megrázó látvány.

Az előadás méltó tiszteletadás a paraszti kultúrát költői világába emelő Csoóri Sándor emlékének, az autentikus folklór professzionális színpadi nyelvként való alkalmazásával. A megvalósításban alkalmazott kreatív megoldások adják a korszerű színház élményét. A veszprémi közönség igen hálás volt érte.

Krámer György

Élő adás

„...majd és mindig csak találkozhatunk...”

Felolvasószínház Páskándi Géza Kossuth-díjas író és Müller Pinchas názareti főrabbi levelezése alapján. Szerkesztette-rendezte: Szugyczky István. Szereposztás: Rappert-Vencz Gábor, Kovács Éva, Frumen Gergő. Latinovits–Bujtor Játékszín, 2025. május 19.

Írj nekem egyet. Az Istenről meg a Mindenről. Prekonceptióval élek, abban benne, ahogy beülök, elfoglalom a helyem. Hogy van-e, vagy hogy nincs, hogy lehet-e benne hinni vagy sem, meg hogy miben. Nem igazán érdekel. Nem teszem fel a kérdést. Szót sem érdemel. Nem érdemli a szót, mondom, nem a szót, többet érdemel. Nem tudnám megmondani, miképp vagy mennyivel többet. Elöttem a színpad, nézek előre, meg nézek oldalra. Határolt lehetőségei a térnek, a tér elrendezettségének. Az elrendezettség tere. Tanúja vagyok, ahogy az alak meg a formák, alakoknak

és formáknak, a színeknek, a látványnak, hangnak meg füstnek, a részletek gazdagságának, valaminek, ami szegényes, eszköztelen, az egyszerűnek, a funkciónak, az utalások rendszerének, ahogy végtelenül gazdag, tekintetnek, ami ránéz, belélegzésnek meg kilélegzésnek, a vérnek. Egy Én meg egy Te. Ahogy átad és közvetít, de mintha nem lenne közte hely.

Írj nekem egyet. Két emberről, akiket nem választhat el semmi, pontosabban, lehetetlen elválniuk egymástól. Két barátról, a barátságukról, meg két életről, tehetném hozzá. Arról, hogy soha

nem múlik el. Arról, ahogy megjelent, ahogy megjelenik majd, ahogy jelenése lesz.

A játék pontos és hiteles. Két állvány, két pulpitus, levelek halmaza, a két szereplő, egymástól érintésnyi távolságra, egymás felé fordul, egymásra néz. Semmi játék, csak, ami lehetséges, csak a testi, fizikai való a megidézettek korpuszaként, csak a felolvasott szöveg, és amit a hang hordozhat magában. Hallgatlak, mondja, hallom a hangod, figyelem minden rezdülését, rád nézek, előttem az arcod, figyelem minden rezdülését, a szemed, a tekinteted. Kereteim adja a szomorúság. Gézám és Fricim. Nem ismer közvetlenebbet, mégis a távolság.

Meg egy médium. Hisz oly messze vagy. A levelek, ahogy felszámolnák, de szükségszerűen csak fenntartják ezt a távolságot. A végtelen, mindig való elodázásban. Meg a két utolsó levél. Kijelölik a kereteket, a barátság hangjának módján. A szívélyesség modalitásai, a kölcsönös szereteté, a kölcsönös tiszteleté, a szívélyesség bársonyfényű rivaldáján. A közvetlenség stációi elmaradnak, örök hiány, az érintés, a kézfogás, egy ölelés, a másik hangja, tekintete, eleven lélegzete. Találkozás és búcsú.

Magához ölel a tér. Előttem a színpad, nincs távolság. A színpad tere. Színpadon zajlik. Ahogy kimondásra kerül, el is távolítom magamtól, a gyengéd, kölcsönös figyelem minden egyes szava egy mediális közegben. Mediális közeg, felépíti a maga terét, színpadának elrendezetségében, és meghagyja a távolságot a mindenkori szemlélő tekintetében a megszólító és megszólított között. Hidat épít, kapcsolatot teremt, a különállás végzetszerűségében. A végzetszerű különállás terében. Rám néz, a figyelem az enyém, ránézek, helyet foglalok a szemlélő tekintetében. Írj nekem egyet. Arról, ahogy megszólal, beszélni kezd, a félhomálynak nyelvén, ahogy mondja, hogy ne legyen teljes világosság, hogy félig minden árnyékban maradjon.

Írj nekem egyet. Hogy mindez egy színpad terében megidézve, ahogy hallgatói és nézői vagyunk, a közös és kölcsönös figyelem terében. Ahogy elhangzanak, sorjáznak a részletek. A sikeres magyar író és a názáreti rabbi. Történetük kezdete, ahogy találkoznak, rabként, rácsok és munkatábor, a Duna-delta vidékén, az emberség, az ember felemelésének, minden bizonnyal valahova az ég közelébe, a szabadságnak két megszállottja. Akik aztán elválnak egymástól, és nem találkoznak egymással többé soha. Látható bejárható terek. Ahogy a levelek megszólalnak, hangot kapnak, válnak láthatóvá, elevenné, és valóságossá, az érzékelés terében, a soha valósággá nem váló lehetőségek is, a találkozás lehetőségei, ahogy a magyar író a Szentföld kopár tájait járja, vagy ahogy a rabbi mellét elfedő hosszú szakállal, széles karimájú kalappal a fején végigsétál az Andrássy úton az oldalán. Gézám és Fricim. Írj nekem egyet. Hogy örök a kapocs, hogy közös a sors, és nincs semmi, ami elválaszthatna, hogy van két barát, hogy van az a bensőségesség, hogy van az, ami megosztható. Hogy lehet azért tenni, hogy valamiképp jobb legyen, ember meg a világ, hogy van egy talán, hogy van egy lehetséges.

Meg a két utolsó levél. Egyik a másik után. Hogy volt, és most nincs már. És a harmadik szereplő, a mindenkori másik, a társ, végig némán a háttérben maradván, a tanú, aki ahogy színre lép, rögzíti a veszteséget. Utolsó kép, középen áll, mint aki összeköt, mint aki kapcsolatot teremt a sosem volt és a mindig való között. Mintha valamiféle hármasság. A játék pontos és hiteles, minden szó a helyén. Már nem a színház, már nem a színpad, már nem a színészek. Aztán kialszanak a pulpitus fényei. A rivalda hallvány bársonyfényben.

Kereteim adja a bánat. Írj nekem egyet, hogy nem múlik el, hogy mindig, és nem újra meg újra. Aztán csak a csend, meg a taps, a megérdemelt. Üres a színpad, halk motoszkálás, lépések zaja, ahogy megyünk a kijárat felé. Milyen jó, hogy eljöttünk, sugja a feleségem a fülemben.

Horváth András

Férfivá avatás

Molnár Ferenc: *Játék a kastélyban.*

Rendező: Vándorfi László. Bemutató: Pannon Várszínház, Hangvilla. 2025. április 4.

A kissé kopár színpadon áll vagy mozog négy férfi. Pontosabban csak három, őket láthatja a néző, a negyediknek csak a hangját halljuk a papírvékony fal túloldaláról. Továbbá van egy nő. Azaz nincs. Eleinte őt is csak hallhatjuk a papírvékony fal nagyvonalúságának köszönhetően. Annyi már a türelmes papír túloldaláról hallatszó hangjátékból is kiderül, hogy a hölgy – neve is van, Balogh Annie – még fiatal, de már felkapott színésznő; csinos, fiatal, kívánatos. Mármost a papír túloldalán hangját hallható férfi – nevezzük Almádynak, ha már a szerző is így nevezi – éppen ezt cselekszi; kívánja a nőt. Kérdés: cselekvés-e a megkívánás? Az áhított cél elérése mindenképp az, olykor paragrafus is van rá. A gond ezúttal nem büntetőjogi, hanem erkölcsi jellegű: a vígjáték elején színre lépő három férfi legfiatalabbika – név szerint Ádám Albert, még zöldfülű, de már sikeres színházi zeneszerző – történetesen Balogh Annie vőlegénye, és halálosan szerelmes belé. Mekkora mázli, hogy mire felcsendül a papírfal fonák oldaláról Annie (és Almády) hangja, ő már egy másik lakosztály fürdőszobájában bóbiskol, nyakig a langyos fürdővízben...

De mégsem. Így nem volna helyes belevágni egy színibírálatba. Nézzük egy kicsit magasabb szempontból Molnár Ferenc észak-itáliai kastélyban játszódó vígjátékát! Molnár, az ő kissé cinikus és nagyon frivol módján, a színpadi *hitelesség* kérdését vizsgálja meg ebben a látszólag bugyborékolóan vicces, valójában cukrozott epe ízű történelemesben. Molnár alteregója, Turai Sándor, a minden hájjal megkent, veterán szerző leváltja az általános érvényű „igaz-hazug” ellentétpárt, helyébe a színpadi (azaz partikuláris) érvényű „erős-erőtlen” vagy „használható-használhatatlan” dichotómiát illeszti. Azáltal, hogy a kis mocskos hétköznapi disznóságból (csábítás, félrelépés) művészileg hiteles alkotói folyamatot hoz létre (amely attól hiteles, hogy az akaratlan fültanúk számára elhíhető, a várakozásteli nézők számára átlátható), egyszerűen mind férfivá is avatja a becsapott és elárult vőlegényt, Ádám Albertet.

Ha Ádám elhiszi, hogy a nem látszó, de hallatszó csábítási jelenet valójában egy polgárilag tisztességes alkotói folyamat (magyarán: színpadi próba) része, akkor Turai nemcsak őt avatja férfivá azáltal, hogy megtanítja hazudni és a hazugságokat beszopni, hanem a bukástól-lebukástól rettegő Annie-ra és a több lépésben porig alázott, ronggyá szegényített Almádyra is rá tudja kényszeríteni az akaratát. Meggyőzi őket arról, hogy menekvésük egyetlen útja-módja: eljátsszák, *hogy* eljátsszák, *amit* a kastélybeli közönség előtt el fognak játszani (és amit a mindenkori Molnár-közönség előtt, például ezúttal a veszprémi Hangvillában, már játszanak is). Csak a teljesség kedvéért: van két epizód szereplőnk is, az Inas és a Titkár. Turai őket is *úgyszólván* kenyérre keni; és csak azért – Molnár módjára – „úgyszólván”, hogy a replikák kellően szórakoztatók legyenek.

Az ilyen karizmatikus személy régi neve *játékmester* volt. Mai szóval: ő a *rendező*. Előrebocsátom: a Turait alakító Vándorfi László csakugyan rendezője az előadásnak, és ebből figyelemre méltó dolgok következnek rövidesen.

Igen ám, de ahhoz, hogy Annie és Almády játszhassanak, illetve próbálhassanak, illetve eljátszhassák, hogy próbálnak, kell egy jelenet is. Mi több, egy komplett színmű. Nem kell hosszúnak lennie, de lezárt, teljes szöveg benyomását kell keltenie. Az ilyen tulajdonságokkal rendelkező drámai alkotást hívjuk *egyfelvonásos*nak. Ezt valakinek meg kell írnia a rendelkezésre álló idő, az éjszaka hátralevő része alatt.

Ez a valaki ismét csak Turai. Magyarán szólva: nemcsak rendező, hanem ő a *szerző* is. Az éjszakából, ha jól számolom, négy óra van hátra. Legfeljebb öt. Turai Sándor négy vagy öt óra alatt ír egy előadható egyfelvonásost. (Gyakorló drámaíróként tanúsíthatom: ez éppenséggel nem lehetetlen, de *roppant megerőltető*.)

Miért kell Turainak megírnia az Annie–Almády duettet, ha az egyszer már a valóságban úgyszólván elhangzott? Erre van egy

komoly és egy léha válasz. A komoly: ha Turai leírja az elhangzottakat, még ha betű szerinti pontossággal írja is le, óhatatlanul érvényesíti a kompozíció poétikáját. Vagyis hiába szó szerint ugyanaz a szöveg, mégsem ugyanaz. Szinte semmi köze az élőszóként elszálló nyersanyaghoz. (A komikus hatás azon alapul, hogy a becsapott fültanú, Turai társszerzője mégis elhiszi, hogy ugyanazt hallja.) A léha, gyakorlatias válasz: az írott szöveg foltozza be a színészek lyukas memóriáját. És ami ennél is fontosabb: az írott szöveg a bizonyíték rá, hogy művészi hatást keltő, mesterséges csábítással állunk szemben, nem pedig valódival. Márpedig Molnár színpadán a mesterséges valódibb a valódinál. Hogy a dolog még bonyolultabb legyen: Turainak, illetve az őt alakító Vándorfi Lászlónak a színpadi „valóságban” nem kell megírnia semmit, hanem azt kell eljátszania, hogy egész éjszaka dolgozott a művén, és most olyan jó étvágygal reggelizik, mintha kialudta volna magát. Molnár, a valódi szerző nem hagyja írói munkát végezni Turait, a fiktív szerzőt. A kész mű egy papírköteggel az asztalon, vagyis kellék.

Most lássuk, hogyan oldotta meg a Pannon Várszínház csapata a fentiekből adódó feladatokat.

Kezdetben látunk három férfit, két öregfiút és egy fiatalat. Ez egy hatalmi és érzelmi háromszög. Az egyik öregfiú Turai Sándor, aki a hátán viszi a bonyodalmat, méghozzá könnyedén. De az igazi ólomsúlyokat a másik öregfiú cipeli, név szerint Gál, illetve az őt alakító Koscsisák András. Apróságnak látszik, de fontos: miért nincs Gálnak keresztnéve? (Még a bemutatkozáskor sem mond keresztnévet.) Azért nincs neki, mert ő a másodhegedűs. Koscsisák Andrásnak olyan létfontosságú másodhegedűst kell hoznia, aki nélkül nem létezik sem első hegedűs, sem karmester. Hiszen Turai mind a kettő.

És Koscsisák hozza a karaktert. Sokrétűen és hitelesen. Szórakoztatóan, de méltóságteljesen. Nem hülye, de nem lát át a szitán. Ért az írói mesterséghez, de nem tud varázsolni, mint Turai. Igazából az a kérdés: miért van szükségük egymásra kettejüknek, a nagyobb és a kisebb tehetségnek? Azért, mert a másik az egyik nélkül elsüllyedne, és az egyik a másik nélkül elszállna. Turai számára Gál egyfajta lakmuszpapír: rajta méri le, hogyan reagál egy átlagos intelligenciájú ember egy-egy bonyolult szituációra és a darab csúcspontjainban egy-egy fontos írói problémára. (Hogyan kezdünk el egy színművet? Hogyan zárunk le egy felvonást? Mikor szabad egy fontos szereplőnek meghalnia?) Koscsisák besöpri a kövedet (a szerzőpárosban ő szerepel elsőként, és csak utána kö-

vetkezik Turai), majd pedig hálásan csodálkozik a Vándorfi által elébe tált Kolumbusz-tojásokon.

Az Ádám Albert nevű fiatal zeneszerzőt alakító Szelle Dávidra nem nehezedik ólomsúly, de neki meg éppen ezért nehéz a dolga. Korábbi jelentős szerepeinél, például *A lepkegyűjtő*, a *Kulcskeresők* vagy a *Jászai Mari feltámasztása* című drámákban látottaknál éretlenebb és ártatlanabb figurát kell megformálnia. Meg kell fosztania magát színpadi személyiségének egy részétől. Ezt úgy éri el, hogy belekapaszkodik a szöveg egy kevésbé feltűnő, de fontos utalásába, amely arra enged következtetni, hogy ő esetleg Turai vér szerinti fia. Erről azonban nem eshet nyíltan szó. Vagyis az apa és a fiú közti szeretet egyikük részéről sem található meg a formáját. Helyette mást, ennél többet kapunk: az idősödő, tapasztalt színházi ember átadja tudását a friss tehetségnek, és valójában ezáltal avatja férfit.

Itt, ezen a ponton ejthetnek szót a két epizodistáról. Farkas-Csányi Attila mint Inas hibátlanul adja elő a nyársat nyelt jólelkűséget. A „Mikor alszik?” kérdésre azt feleli: „Télen!”, és a nézőnek elfacsarodik a szíve. Molnár egyik trükkje, hogy az általa jól ismert mindenkori személyzetnek olyan replikákat ad a szájába, amelyek alapján egy pillanatig – de csak addig! – jobban együttérzünk egy ruhatárosnővel vagy egy pincérrel, mint a többrétűen megjelenített, fontosabb szereplőkkel. Az viszont már a rendező Vándorfi leleménye, hogy a Titkár szerepét egy kamasz lányra, Farkas Fruzsínára osztotta. Így az uradalmi középkader gyomorhajos megkeseredettségéből az érettségre készülő gimnazista lány körömrágó nyugtalankodása lesz. Hozzá képest az Annie-t alakító Magashegyi Nóra kialakult, érett személyiségnek érződik. Noha igazából még ő sem az.

Bizony, Magashegyi Nórának azzal az adottsággal kellett megbirkóznia, hogy tulajdonképpen fiatal a szerephez. Tehetséges színész, jól megoldja a feladatot. A bőréből nem tud kibújni, de annál inkább érzékelteti, hogy éppen ezt a bőrt kívánja tapintani (már megint) a lilomtipró bájgúnár. Nehéz volna elhítenie, hogy érzelmileg már eltávolodott Almádytól, aki annak idején „megtanította lélegzetvételre” és „előbbre hozta a hangját”. (Gyönyörködhetünk a naiv romlottság szemléleti háttérben.) Magashegyi azt és csak azt játszhatja el meggyőzően, hogy a hang előrehozása most zajlik, ebben a dramaturgiai pillanatban, a papírfal túloldalán, fülünk hallatára. Akarva-akaratlanul arra kényszeríti Almádyt, alias Keresztesi Lászlót (akit mindeddig nem is láttunk), hogy tévessze össze magát Casanovával, és csak azért hablatyoljon kifacsart citromról és felhőkarcolóról, hogy ne keressük vissza a hasonló jelenetet a velencei kalandor emlékezéseinek tizedik kötetében. (Nizza, hintóbeli pásztoróra a férj háta mögött, aki a bakon ül és a lovakat hajtja.)

Nem meglepő, hogy az összes szereplő közül Keresztesinek, illetve az általa megformált Almádynak a legnehezebb a dolga. Ellenszenves, szánalmas és nevetséges karaktert kell hoznia, aki csak azért mutatkozik vonzó férfinak, hogy ezt a zománcot vagy hámréteget Turai kíméletlenül lenyúzza róla. Igaz is: miért gyűlöli Turai ennyire Almádyt? A szövegből arra következtettek, hogy valami régi személyes sérelem lappang a harag mélyén. Talán nőügy, talán visszaadott vagy rosszul eljátszott szerep. De nem is ez a fontos. Inkább arra figyeljünk, hogy Turai nemcsak megalázza, hanem meg is menti Almádyt a pályája derékba törésével fenyegető botránytól. Nem mintha megesett volna a szíve Almádyn, hanem azért jár el így, mert ezáltal csikarja ki a nyomorultból a

legtisztább, legteljesebb színészi energiát, és mert a megalázás jó-voltából ő, Turai – ismerjük ezt a rendezőtípust – tíz percre ismét a színpad és a szituáció királya lehet.

Vándorfi, a színészi és a játékmesteri teljesítmény együttállása révén, egyszerre prezentálja és reprezentálja a rendező alakját. Azt a rendezőtípust jeleníti meg, kissé karikírozva és nagyon pontosan, aki nem az ő típusa. Ha a rendezői munkát malacvisításnak fogjuk fel, lásd Arany János példázatát, akkor a kastélybeli megjátszott malacvisítás (azaz játékmesteri represszív brutalitás) azért hitelesebb az igazinál, mert Vándorfi nem valódi malac, hanem „csak” utánozza a visító malacot, vagyis a – ki tudja, kicsoda – agresszív rendező pályatársat.

Ezért az, amit látunk, már nemcsak Vándorfi László szerepfelfogása, hanem egyszerre az és több is annál. A rendező, aki színész, háromlépésnyire eltávolodik saját alakításától, és ujjal mutat rá. Ez már a színházcsináló derűje és melankóliája. Prospero kezében tartja a varázspálcát vagy éppenséggel Örkény *Kulcskeresők*jében a kulcsot: emezt még nem töri el, azt még nem fordítja el a zárban. Addig is, amíg ezt megcselekszi, a néző gondolkodhat a látottakon, és várhatja a hasonló szemléletű – igazság és hamiság, elrejtés és leleplezés, manifeszt ironia és látens tragikum határvidékeit bebolyongó – várszínházi produkciókat.

Márton László

Hát lesz premier. Muszáj, hogy legyen

Molnár Ferenc: *Játék a kastélyban*. Rendező: Vándorfi László. Bemutató: Pannon Várszínház, Hangvilla. 2025. április 4.

Molnár Ferenc színházi pályája csúcán, 48 évesen, már világhírű szerzőként írta ezt a darabot, mely vallomás a színház hatalmáról. *A Játék a kastélyban* című színdarab szövegében egyetlen fölösleges mondat sincsen, bravúros párbeszéd, pergő tempó, ma is ülő poénok jellemzik. „Színház az egész világ, és színész benne minden férfi és nő” – írta a nagy Shakespeare William. Ámde ebben a színdarabban TÉNYLEG mindenki színész vagy drámaíró, esetleg zeneszerző. És tessék elhinni, ezeknek tényleg mindenről AZ jut az eszébe (a Színház).

Mit tehet egy színműíró, ha fiatal zeneszerző barátjával együtt rajtakapja annak menyasszonyát egy másik férfival? (Vagyis „rajtahallja” a két szobát elválasztó ajtón keresztül.) Természetesen Turai (Vándorfi László) művészi kihívásként fogja fel ezt a bonyodalmat, és ír egy olyan színdarabot, amibe beleillik ez a valóságban elhangzott párbeszéd. De vajon elhiszi-e az egészet a megcsalt fél, Ádám (Szelle Dávid)? El tudják-e hitelesen játszani a volt szeretők, Annie (Magashegyi Nóra) és Almády (Keresztesi László)? A közönség megveszi-e a darabot? Sikerül-e helyreállítani a jó viszonyt a Színésznő és a Zeneszerző között? És a legeslegfontosabb: lesz-e az új, közös darabnak – melynek szöveggönyvét hozzák valójában ezen a szerencsétlen éjszakán a szerző urak (Turai, Gál, Ádám) a Színésznő számára – premiere?

Tessék megnyugodni: premier az lesz! Világok omlanak össze, emberek törnek meg, ábrándulnak ki egymásból, magukból, csalnak, hazudoznak összevissza, színlelnek, játszanak, az életük a tét: de a premier mindennél fontosabb. Értem ezalatt, hogy nem teljesen tiszták Turai szándékai sem: vajon azért írja-e meg a mentő komédiát, mert annyira jó drámaírónak tartja magát, aki erre is képes? (Mellesleg az egy éjszaka készült darab zseniális, minden eredeti mondat más értelmet nyer és a helyére zökken a fikcióban.) Vagy azért veti papírra, mert a fiatal és teljesen összeomlott Ádámon szeretne segíteni, hogy ne keseredjen bele az életbe idő előtt? Netán azért írja meg, mert annyira fontos, hogy közös új művük Gállal (Koscsisák András) és Ádámmal mindenképp bemutatásra kerüljön, és ezért mindenre képes? Kedves, atyáskodó bácsi? Ördögien briliáns színdarabíró? Bűvös pálcájával (tollával) mindenkit irányító Prospero a maga szigetén (kastélyában)?

Igazi színészi bravúr és jutalomjáték Balogh Annie és Almády szerepe a színészek számára. Mikor „önmaguk” a színészek, mikor

játszanak csak, és kinek, kivel szemben? Mikor a mentő előadást adják elő, mennyire zavarja őket a saját hazugságukkal való kényeszerű szembesülés? Bánják-e vajon korábbi tettüket? Vagy ők csak komédiások, érzéseik csupán színpadi érzések, nem maradt bennük semmi emberi már? A darab csúcsa ez a tulajdonképpen ismétlésjelenet, amikor a falon át hallott valódi párbeszéd kerül egy fiktív színdarab kontextusába, teljesen másképp. Mi és a szereplők viszont ismerjük az eredeti háttérrel és viszonyokat. Ez a csúcspont jól sikerül a Pannon Várszínház előadásán is. Viszont számomra itt lóg ki a lóláb, hogy ez a Molnár-darab nem egy kis könnyed habos sütemény, hanem sokkal súlyosabb tartalmat is hordozhatna, mint amit első olvasásra, látásra észrevennénk belőle. Kőkemény kritika a színházi emberekről, szerelemről, hazugságról, önámításról, a viszonyaikkal való szembenézésről. Nehezebb téma, mint amilyenre végül sikerült ez a mostani megvalósítás.

A színészek becsületesen helyállnak, pontos kotta szerint játszanak. Nincsenek felesleges gesztusok, jó ritmusa van az előadásnak. Külön színfolt a Lakáj (Farkas-Csányi Attila) és a Titkár (Farkas Fruzsina) a nagyobb szerepek között. A játék végén a színházigazgató és rendező, Vándorfi László, akarom mondani Turai, lezárja az előadást, befejezi az estét. „Nézzé most el úri kegy, másszor aztán jobban megy... Fel, tapsra hát, ki jó barát!”

Szikra Ágnes

Veszprém Gizella korában

Alapításkori leletanya

A több évszázados régészeti feltárás újabb eredményei a város korai Árpád-kori történetéről tártuk fel. A városmonumentális leletanyagot az utóbbi években a régészeti kutatások során gyűjtötték össze. A 20. század 70-as évekében a feltárást az Árpád-kori leletanyagok keretében végezték. A leletanyagot a régészeti kutatások során gyűjtötték össze. A 20. század 70-as évekében a feltárást az Árpád-kori leletanyagok keretében végezték. A leletanyagot a régészeti kutatások során gyűjtötték össze. A 20. század 70-as évekében a feltárást az Árpád-kori leletanyagok keretében végezték.

Séd, 2024. 3. sz., 17. old.

lla-koncert a

A városmonumentális leletanyagot az utóbbi években a régészeti kutatások során gyűjtötték össze. A 20. század 70-as évekében a feltárást az Árpád-kori leletanyagok keretében végezték. A leletanyagot a régészeti kutatások során gyűjtötték össze. A 20. század 70-as évekében a feltárást az Árpád-kori leletanyagok keretében végezték.

Séd, 2024. 3. sz., 22. old.

A Laczkó Dezső Múzeum szabadegyetemi előadás-sorozatának májusi alkalmán a Gizella-napokhoz kapcsolódva a neves királynéről és a korszakról tartottunk előadást az érdeklődők számára. Gizella királyné Bajorországból származik, a 10. század végén, I. (Szent) István feleségeként érkezett Magyarországra. A házasság politikai szövetségként is szolgált, és hozzájárult a keresztény egyház megszilárdulásához a Kárpát-medencében. Gizella nemcsak politikai és vallási tekintetben volt meghatározó személyiség, hanem kulturális és társadalmi hatása is érezhető volt. Hagyományaink szerint Veszprém fejlődésének elindítása is hozzá köthető, majd a város kiemelkedő egyházi és királynéi központtá vált.

Veszprém városa Gizella korában intenzív átalakuláson ment keresztül. Számos egyházi és világi intézmény épült ki. A vár területén olyan jelentős egyházi épületek kaptak helyet, mint a Szent Mihály-székesegyház vagy a Szent György-templom. Ezenkívül több plébánia is működött a városban, mint például a Szent Tamás-, Szent Miklós-, Szent Margit- és Szent Iván-templom. Ezek keletkezése azonban nem egyértelmű. A régészeti kutatások alapján azt mondhatjuk, hogy a várhegyen a 11. század elején valószínűleg még nem volt jelentős a beépítettség, ennek ellenére a város biztosan fontos szerepet töltött be az ispánsági rendszerben is.

A korabeli egyházi intézmények sokszor korábbi fejedelmi udvarházak alapjaira épültek. A monostorok megalapítása gyakran nem jelentett mást, mint hogy egy udvarházat, kápolnát és a hozzá tartozó gazdasági rendszert egyházi célokra szenteltek fel. Ilyen előzményeket találunk például Bakonybél, Zirc, Dömös vagy Pécsvárad esetében is. Ez a folyamat hozzájárult a keresztény hit elmélyítéséhez, miközben megerősítette az állami és egyházi közigazgatás területi rendszerét. Ezek alapján a veszprémvölgyi Szűz Mária-kolostor nemcsak szakrális célt szolgált, hanem a fejedelmi, illetve a királyi családot is közvetlenül ellátta.

A régészeti leletek árulnak el a legtöbbet a korszak életéről. A veszprémvölgyi monostor környezetében végzett feltárások során előkerültek bordás nyakú edények, sütőharangok, cserépbográcsok, fémleletek, valamint állatcsontok a 10–12. századból, melyek a mindennapi életet tükrözik. A veszprémvölgyi alapítólevél (adománylevél), amely 1109-ből, Kálmán király idején készült másolatban maradt fenn, tartalmilag a legkorábbi ismert magyar oklevél. Bár az eredeti keltezése vitatott, a kutatók többsége Szent István uralkodásának idejére teszi keletkezését, valószínűleg 1015 és 1018 közé. Az elfogadott értelmezés szerint egy bizánci rítusú, római felügyelet alá tartozó intézmény jött létre, amelyet Imre herceg feleségének szánhattak.

Különösen fontos a korszak ismeretéhez a temetkezések leletanyaga, illetve azok értelmezése. A régészeti feltárások során Veszprém területén több temetőt is azonosítottak, amelyek jelentős információval szolgálnak a korabeli lakosság összetételéről, életmódjáról, hitéletéről és a kereszténység elterjedésének üteméről. Számomra kiemelkedő lelőhely a Szent

Miklós-templom és annak környéke, ahol több korszak temetkezéseit tártuk fel. A feltárások során korai, sziklába vájt sírok is előkerültek. A sírok elhelyezkedése és kialakítása azt mutatja, hogy a templom megépítése előtt már temetkeztek ide, még részben akár a korábbi hagyományokat megtartva. A sashegyi honfoglalás kori temető is jelentős adatokat szolgáltat a 10. század végi, 11. század eleji időszakról. Itt olyan sírokat talált Rhé Gyula, amelyek a honfoglaló magyarok pogány temetkezési rítusait is tükrözik. Ez arra utal, hogy a kereszténység bevezetése nem egy pillanat alatt történt meg, hanem hosszabb átmeneti időszak jellemezte, amikor a régi és az új vallási szokások párhuzamosan éltek még a püspöki székhelyen is.

A temetők térbeli eloszlása és jellege alapján jól nyomon követhető a városfejlődés folyamata is: a korai központi temetők mellett fokozatosan kialakultak kisebb, plébániákhoz vagy egyházi intézményekhez kapcsolódó temetkezési helyek, amelyek a város strukturált, egyházi központokra tagolt szerkezetét tükrözik.

A temetkezések és a hozzájuk kapcsolódó leletek nemcsak a vallás- és társadalomtörténet szempontjából alapvető fontosságúak, mivel közvetlen bepillantást engednek az Árpád-kori emberek mindennapjaiba, hiedelmeibe és közösségi életébe.

Összességében elmondható, hogy a Gizella királyné idejében virágzó Veszprém városa kulcsszerepet töltött be a korai magyar államiság, a keresztény vallás, valamint az Árpád-kori társadalomszervezés kialakulásában. Vallási és világi központként, valamint építészeti, régészeti és irott emlékei révén a korszak meghatározó helyszínévé maradt fenn a magyar történelemben.

Pátkai Ádám Sándor

„Ne fekete-fehéret dúdolj, színeset!”

Jumping Matt and his Combo, Anima Sound System, Magashegyi Underground, The Bluesberry Band. Gizella-napok, 2025. május 9.

Furcsa, de a Gizella-napok programjain az elmúlt években ritkán vettem részt – valahogy mindig adódott valami egyéb feladat, ami miatt lemaradtam a város egykori királynéjának ajánlott rendezvényéről. Idén azonban a péntek estém nagy része az Óváros tér és a Cserhát színpad környékén telt, egy adag rácsodálkozó nosztalgiával, némi értetlenséggel és sok-sok lelkesedéssel. Haladjunk hát kronológiai sorrendben!

Bár én arra vállalkoztam, hogy az Óváros tér két koncertjéről írjam meg a gondolataimat, kicsit előbb értem be a városba, így szerencsére volt lehetőségem behallgatni Pribojszki Matyi csapatába, vagyis a Jumping Matt and his Combóba. Setlistjük nagyrészt a legújabb album, a 2025-ös *Forward* dalaiból tevődött össze. Vicces lett volna összeszámolni, hányszor hangzik el a koncert során a „jump” szó, ami két dal címébe is bekerült, de ez csak utólag jutott eszembe, mert amíg hallgattam őket, inkább azon gondolkodtam, hogy

egy olyan régi műfaj, mint a blues, hogy lehet ilyen friss és naprakész. Elhallgattam volna még, ahogy ezek a vérprofi zenészek szórakoztatnak, de a *Technological Breakdown* után (amit felírtam magamnak a kedvencek közé) továbbstettem egy kis időutazásra.

Nem emlékszem már, hogy ki-nek vagy minek köszönhetem az Anima Sound Systemet az életemben, de néhány daluk meghatározó volt számomra az egyetem első éveiben. Hatalmas élmény volt rögtön a – méltatlanul rövidnek tűnő

– koncert első etapjában élőben a *Hajnalt volt* és persze a kortalan és mindig érvényes '68 a nagyszerű Bognár Szilvi, a zenekar első énekesnőjének előadásában. Az idén 32 éves zenekar setlistje a teljes diszkográfiából merített, hallhattunk dalokat a *Gipsy Sound Clash*-ról csakúgy, mint a közelmúltból, elhangzott a *Tedd a napfényt be a számba* (Döbrösi Laura énekesnő-színésznő közreműködésével) és a *Sweet Simone Weil*, valamint a *Reading is Sexy* is, hogy vallásfilozófiára és Prieger Zsolt zenekarvezető kedvenc írói-filozófusai nevé-

re rázhassuk. Akkoriban ez persze messze nem volt ilyen tudatos, de mára úgy sejtem, hogy a húszas éveim elején az vonzhatott az Anima Sound Systemhez, hogy működő, élő példát mutattak a kategorizáló, embereket és stílusokat értelmetlen dobozokba záró közterek eltörlhetőségére: megmutatták, hogy az elektronikus zene szövegei nem szükségszerűen sablonosak, és hogy a népzenei elemek is áttemelhetőek, működőképesek egy modern környezetben. Egyetlen zavaró tényező volt csak, amit hangsúlyoznék – őket én nem a napali fénybe, az első időszávba tettem volna (bár megtettek mindent, hogy erre a közönség rá se hederítsen).

Ha az Anima Sound System találkozás volt egy régi szerelemmel, a következő kon-

cert, a Magashegyi Underground számomra sajnos egy „mit is keresünk mi itt együtt” típusú első randi volt, aminek nagy valószínűséggel nem lesz folytatása. Szokásom úgy menni néha koncertekre, hogy nem ismerem az előadót, és gyakran születnek ebből nagyon kellemes meglepetések, élmények, de ez a koncert nem tartozott ebbe a kategóriába. A dalokat túlságosan egyformának, a szövegeket felszínesnek éreztem (lehet, hogy mégis hallottam már őket korábban, csak átfolyt rajtam a zenéjük, és nem maradt meg az emlékeimben belőle semmi), hiába a profi előadásmód. A zene nem ragadott magával, de az énekesnő, Bocskor Bíborka előadása igen – kiemelkedő frontember, kiválóan kapcsolódik a közönségéhez, és színpadi mozgásával jó adag

színt adott az egyébként számomra szürke produkcióhoz.

Az időjárás messze nem volt ugyan ideális a késő esti szabadtéri programokhoz, de az Óváros térről még elkanyarodtam a Cserhát színpadhoz, hogy belekíváncsiskodjak a megújult, tagcsereken átesett The Bluesberry Band műsorába – és milyen jól tettem! A zenekar egy tavalyi változás nyomán lehetőséget kapott egy jó alapos pókhálózásra, garázstakarításra, és a hallottak alapján ez igen jól sikerült. Egy több évtizede működő zenekarnál ritka kincs az, hogy megújulhat, és úgy érzem, az adott lehetőséget a lehető legjobban használta ki a csapat. Guruljon sokáig az a *Pink Cadillac!*

Nyakas-Fehér Fatime

Spiritus et Gloria

Gizella-napi ünnepi orgonahangverseny. Szent Mihály-székesegyház, 2025. május 9.

A koncert címe: *Spiritus et Gloria* (Lélek és dicsőség) nemcsak telitalálat volt, hanem a legteljesebb mértékben meg is valószult. Hiszen lélek nélkül nincs zene (amit élvezni lehetne), ekkora lélekkel előadott muzsika viszont, amit e péntek este hallottunk, nemcsak a zene isteni dicsőségét hirdeti, hanem magát a hallgatót is felmagasztalja, mennyei magasságokba emeli.

Virágh András, a székesegyház ideiglenes, régebb óta fiatal orgonistája vezető művészeink egyike, aki még oly korban lett Liszt-díjas és érdemes művész, amikor e díjak megítélésénél a politikai hovatartozás még nem tartozott a fő szempontok közé...

Virágh minden idegszálával a művekre, a hangzásra, a formára koncentrált, szívét-lelkét beleadja, belső feszültsége az egyes művek után felszabadult mosollyá válik a tetszésnyilvánítás során, amit a közönség is örömmel nyugtáz.

Szólóban Albinoni *Adagióját*, egy Bach-korárelőjátékot, a *C-dúr prelúdium és fúgát*, Liszt *Desz-dúr Consolationját* és Franck op. 21-es *Finalját* játszotta tökéletes stílusérzékkel, a barokkot barokk, a romantikát romantikus módra. Bármi, amit hallunk interpretálásában, gyöngyszem: él, mozog, beszél, mintha ott, helyben születne. Szébbnél szébb hangszínek törnek elő keze alatt a hangszerből, melyek azonban mindig a dallamnak, a harmóniának, a szerző szándékának vannak alárendelve. Albinoni *Adagiójának* sokféle, hol bánatos, hol érzéki, hol deklamatív dallamait a legfinomabb regiszterek gazdag kombinációjával tette felejthetlenné. Bach *C-dúr prelúdiuma* méltóságáteljes hangzatfolyamának erőteljességét nem vitte túlzásba, így áttetszővé vált a zenei szövet, mely mintha egy megelevenedett építészeti műremlék lenne, melynek termeit a lélek, vagyis élet tölti meg. Liszt *Consolationja* a

romantika leheletfinom színeivel, impulzív agogikájával és érzékeny dinamikájával varázsolt el mindenkit.

Virágh nemcsak szólístaként, hanem kamaramuzsikusként is lenyűgözte a hallgatót: Gion Zsuzsanna énekművésszel és Borsódy László Balassi-díjas trombitaművésszel közösen adták elő Vivaldi *Gloriájának* Domine Deus tételét és egy ritka mű, Donizetti *Parafrazi del Christus* oratóriumának egy áriáját. A hangzásarány ideális volt: az orgona jól hallhatóan, de nem a dallamra rátelepedve szólt, ékes hangzásbeli háttérrel biztosítva, Gion mezzoszopránja pedig cseppet sem került háttérbe a trombita rezes, mégis lágy hangjával szemben.

Gion hangja igazán a két *Ave Mariában*: Gounod-éban és César Franckéban teljesedett ki. Magas hangjai természetesen, fényesen csillognak, mellrezonánsai erőteljesek. Hangja alsó és felső lágéjának színe alig tér el egymástól, szépen egészítik ki egymást, de ami fontosabb: a művésznő e darabokban valósággal imádkozott – énekelve...

Borsódy László a barokk trombitajáték avatott mestere, Charpentier *Te Deumának* Intradája és Purcell *Trumpet voluntary*-ja a fenséges bevonulás érzetét kelti előadásában.

A hangverseny végén Virágh András Franck rendkívül virtuóz darabját, a *Finalt* adta elő játszi könnyedséggel. A darab kezdő pedálszólója nagy ugrásokat hoz, mely tökéletes biztonsággal, hallatlan tisztasággal illeszkedett a kromatikával ugyancsak megtűzdelte, egyre erősödő hangzatok közé, melyek le-lenyugodva, majd újabb lendületet véve jutnak el a csúcusra, az orgona összes sípsorának fortissimójáig, vagyis az ún. *general tutti*ig. Ez a hangzás csak egyszer, a hangverseny legvégén volt hallható... Az előzmények során minden, a korábbinál erősebb hangzásnál azt gondolhattuk, hogy az a maximum, míg meg nem szólalt a mindent elsőprő végső HANGZÁS. A hangzás, mely már-már fájdalmas erejű, ugyanakkor magával ragadó, felemelő, meg-nemesítő. Ahogy a szenvedést követi a feltámadás... „spiritus et gloria”.

Rostetter Szilveszter

Szeretetből elkövetett emberölelés

Co Lee koncertje a Gizella-napok eseménysorozatában. 2025. május 10.

Kifejezetten olyan programokat válogattam a koncertek közül, ahol az előadókról, csapatokról semmit sem tudok, ez a legbiztosabb módszer a leginkább elfogulatlan vélemény kialakításához. Co Lee zenei múltja ismeretlen számomra, pedig – polgári nevén – Halász Kolos koncertje megtöltötte az Óváros téri színpad előtti teret, vagyis jól csengő név lehet a kortárs popkultúrában. A hallgatóság életkora persze felülről korlátos, úgy negyven év alattiak éneklnek vagy inkább mondják a dalok szövegét, hiszen kőkeményen afroamerikai gyökerű rapról beszélünk. Ebből mindjárt arra lehet következtetni, hogy jelentős tábor van, akik követik munkásságát, igen-csak jól ismerik „dalait”. Miért az idézőjel? Mert nem éneklést hallok, hanem a rapben megszokott recitálást, kántálást, ahol dallam szinte nincs, viszont lehetséges egy erőteljes mondanivaló, ha van persze. És itt van, ezt el kell ismerni. Érezhetően kihallik a saját életéből (24 évnyi sorsából) merített események sajátos szemléletű, érzelemmel telített mondanója, vagy a világ, ország, emberi történések, viszonyok sokszor görbe tükörre – időnként polgárpukkasztó hangsúllyal – vetített képével. Az előadás végéig nagy figyelmet követel, igaz, a rapper gesztusai, mozdulatai erősítik a mondanóját. Pedig egy szál maga uralja a színpadot, mögötte kivetítve a róla készült fekete-fehér, szándékoltan „örégített” hatású film. A zenei háttérrel csak Matyinak nevezett disc-jockey biztosítja. Érdekes ez a playback. Láthatóan megkomponált, más zenékből vett idézetekkel teletűzdelte (még az *A csitári hegyek alatt* is felhangzik), tudatos kompozíció, ahol az R&B, a hiphop-gyökerek letagadhatat-

lanok, mégis sikerült egyedivé varázsolni, és ez nem kis szó. Finom kis zenei mozzanatok jelennek meg a robusztus basszus és ütős uralta hangzásterben, ezt kifejezetten szerettem. A zenei alapokban sokszor maga Co Lee is megszólal, amire a mikrofonban az élő szöveget ülteti, egyfajta többszólamúság keletkezik, erősítve, kiemelve az alap-mondanivalót. Elhozza legkisebb hűgát is, aki egy szám erejéig meg is szólal a „szerelem” kimondásával. Érdekes, hogy ez a gyermeki zöngé megnyit hozzá tud tenni egy amúgy is ütős mondanivalóhoz. Ami kevéssé tetszett, hogy a számok, egy-két kivételtől eltekintve, nincsenek „rendesen” lezárva, befejezve. Nem tudom, hogy ez szándékolt meghökkenés-e, vagy a technika akadályozza, de engem zavar. Üresség, hiány marad bennem. Kár, mert a műfajon belül elég egyedi, erőteljes kisugárzású darabokat hallok.

Kiállni – tulajdonképpen egyedül – a színpadra, és több mint egy órán keresztül elbűvölni a hallgatóságot, nem egyszerű feladat. Kell hozzá egyfajta adottság, személyes varázs, elhivatottság, merészség, és persze egy jól megfogott zenei produktum. Co Lee-ben megvannak ezek a képességek, bár engem néha zavar a „testvérek” megszólítás, még ha tudom, hogy ez a hetvenes évek óta jelen lévő amerikai rap hagyományait követi is. Nem viszi túlzásba a színpadi jelenlétet, pont annyit mozog, gesztikulál, amennyit kell, a szöveg sincs „túlszólva”, összességében mindenfajta túlfűtöttség nélkül, egyszerűen jól kezeli a publikumot, ami szimpatikussá teszi még számomra is, aki korban és zenei ízlésben is messze vagyok ettől a világtól.

K...va jó ez a srác, summázza mellettem egy 20 év körüli fiatalember, és tulajdonképpen egyet is értek vele. Megfogalmazódott tehát a véleményem, és most gyorsan meg is nézem a neten, ki is ez a 24 éves fiatal rapper, honnan jön, hova tart, hol helyezkedik el a magyar (és külföldi) zenei palettán. Igencsak jelen van, több lemezzel a háta mögött meglehetősen népszerű a rapzenét kedvelők között, több hangszeren is játszik, autodidakta. Határozott céllal, mondanivalóval próbál megfelelni és megmaradni ezen a nem könnyű pályán, ahol a népszerűség sokszor olyan hamar elolvad. A magam részéről sok sikert kívánok hozzá, az igényessége, a mondanivalója ebben a zenei világban minden bizonnyal példaértékű.

Kovács Attila

Ocho macho – nyolc férfi

koncertje a Gizella-napok eseménysorozatában.

Cserhát udvar, 2025. május 10.

Popzene és nagyszámú, lelkes hallgatóság tölti meg késő délután a Sparnál felállított színpad előtti teret. Nyolc muzsikus (Kirchknopf Gergő – énekes, Mersics György – dobos, Csík Andor – trombita, Frolow Ákos – harsona, Wolford Benjamin – billentyűs hangszerek, Mike Gotthard – gitár, Takács Roland Adrián – basszusgitár, Tompa Krisztián „Krinyó” – ütősök) nyomatja a változatosan összeállított populáris muzsikát. Nem ismerem a csapatot és munkásságát, de még az sem befolyásol véleményemben, hogy a közönség a zenekarral fújja a dalokat, nyilván népszerű és ismert zenekarról van szó.

Ahogy figyelem, azonnal feltűnik, számos stílus vonzotta őket saját dalaik kialakításában. Nincs új a nap alatt, szokták mondani. Itt sem. A reggae, a ska, a latin és bizonyos fokig a punk mind jelen vannak. Nem akarnak valami földrengető változást, azt is mondhatnám, biztosra mennek, ezek a zenei stílusok régóta virulensek, bejáratottak, ha ezen keretek között dalokat szerez valaki, akkor egy bizonyos hallgatóságot mindig a magáénak tudhat. A módszer sem változott, végy egy fülbemászó dallamot refrénnek, ülted rá egy könnyen megjegyezhető szövegre, és máris tied a főnyeremény. Egyáltalán nem antipatikus, ahogy ezt teszik, de valószínűleg szerettek volna biztosra menni. A közönség reakciójából ítélve ez be is jött. Ügyesen forgatja a szót a vokalista, aki frontemberként képes az egyes dalok közötti szüneteket nem túl banális szövegekkel kitölteni. A közönség reakciója mindvégig pozitív, a cél meghatározott, és a muzsika célba ér.

A dalok meghangszereltek, méghozzá nem is rosszul. Jók a fúvósállások, amikbe a pentatonhoz és diatonikához szokott fülek számára egy-két ízes hang – hál’ istennek – be-becsúszik. Jók a gitárszólók is, bár igazából ő sem lép ki a komfortzónájából, a szokásos rock-pop ízléssel operál, egész jó technikával. Az ének kicsit túlfűtött, ami nem baj, ide ez kell, cserébe legalább nem hamis. A dob-ütős szekció stabil, és a pop-rock zenében megszokott módon jól együtt hozzák a basszussal, ez a pop-rock szívdobbanása, és ezt jól is érzik. Itt-ott felcsendül egy kis többszólamúság is, dicsérendő mind a szándék, mind a megszólalás. Azt nem igazán értettem, mit akart a basszusgitáros egy picit fiúval, kezében egy apró gitárral. Talán új zenekari tag, vagy valamelyik muzsikus csemetéje. Filmekre szokták mondani, ha állat vagy gyerek szerepel benne, az már fél siker, zenében ezt a fogást még nem ismertem, de a csöppesség, fején egy nagy fülessel, mindenestre jól viselte a hangerőt, ami nem kicsi. Cserébe a keverőpult mögött ülők elég jó

soundot varázsoltak a szűkös térbe, jó fülű srácok lehetnek. Meg is kapják – nagyon szimpatikusan – a koncert végén a köszönetet, a fényeffektusokat kezelőkkel egyetemben. Ezekben a zenei stílusokban, ahol minden elektronikus, nagyon fontos szerepe van a keverőpult mögött állóknak, és ahogy elnéztem, a hangosító cucc, a fény és a színpad is jó minőségű volt, ami viszont a szervezőket dicséri, nem sajnálták rá a pénzt.

Amikor egy fontos kulturális esemény zajlik egy városban – és a Gizella-napi ünneppsorozat ilyen –, az tulajdonképpen egy népnépegy. Ahogy elnéztem a programkínálatot, és amennyire meg tudom ítélni, olyan előadókat hívtak, akik „bejáratottak”, biztos tömegbázist vonzanak. Az Ocho Macho (kicsit hibás spanyolsággal) nyolc férfi, kőszegi illetőségű zenekar, elég régóta jelen van (gyorsan megnéztem a neten) a hazai popvilágban. Rutinosak, magabiztosak, de odateszik magukat, ami nagyon megbecsülendő és profi szemléletet sugall. A színpadi történések mögött igazi muzsikuskok állnak, és ha nem is hoztak újat, amit csinálnak, mindenképpen és jó ideje megállja a helyét a tömegkultúrában. Ez nagyon nagy szó, amikor kérészetű zenekarok és előadók váltogatják egymást, ugyancsak megkérdőjelezhető minőséggel. Az Ocho Macho vállalta és teszi, és láthatóan szereti is, amit csinál. Ez az ő igazi erejük.

Kovács Attila

A blues és a boogie elpusztíthatatlan

Szemelvények a Gizella-napok 2025. évi rendezvényeiből.

Igen erős pénteknek néztünk elébe május 9-én a Cserhát színpadon, Veszprém belvárosában, így részemről eldőlt, hogy merre veszem az irányt aznap este. A Hangár Allstarst sajnálom nagyon, hogy kihagytam, de döntenem kellett, és úgy gondoltam, hogy őket több esélyem lesz a jövőben hallani Veszprémben.

Pribojszki Mátyás és zenekara, a Jumping Matt and his Combo nyitotta a napot új albumukkal, a *Forward*dal, és most igazából azon gondolkodom, hogy mit is írhatnék, mert teljesen közhelyes lenne, ha azzal jönnék, hogy „professzionális boogie” vagy „egyedi blueshangulat”, vagy „műfajában a legjobb”, mert ezzel nem mondtam semmit, annak ellenére, hogy mind igaz. Matyi egy őstehetség, a csapata imádnivalóan laza. A ritmusszekciója patent, az új billentyűsét még nem ismerem annyira, de a játéka alapján elmondhatom, hogy hamar felvette a ritmust. Túl 16 albumon, amelyek a bluesnak, a boogie-nak és a soulnak minden szegmensét érintették, képesek a folyamatos megújú-

lásra, fáradhatatlanul küzdenek a hazai szegregált viszonyok között, ami ezeket a stílusokat érinti, és mint a kos, mennek előre, nem törődve semmivel és senkivel. Folyton új hangzásokat keresve váltottak 2024-ben harmóniahangszer-fronton, így a gitáros Szász Feri helyett most billentyűs hangszerezen Hamvas Viktor erősíti a csapatot, és ez jelentősen változtatott a megszólaláson. A keményebb, gitárcentrikusabb hangzást felváltotta a soulósabb, ami anynyiban előnyére vált a zenekarnak, hogy a feszes ritmusszekció (Molnár Dániel dobos és Csizmadia László basszusgitáros kiváló játékaival) kicsit kiemeltebbé vált, és mindkét szellősebb lett a muzsika. A stílusváltás egyúttal megengedte, hogy Matyi pár dal erejéig fúvósokat is használjon, és a legújabb album vokalista hölgyei is jelen voltak a koncerten. Így, ebben a komplex megszólalásban is képesek voltak ugyanúgy világszínvonalú produkcióra, mint amikor csak négyen voltak a színpadon.

A blues- és a boogie-muzsika másik nagy megújítója, Ferenczi György és az Isó Pesti Rackák folytatta az estét. Az amerikai és a magyar folkzenének olyan tökéletes ötvözetét hozták létre, ami világszinten egyedivé teszi a Rackajam zenéjét. Olyan stílusban forrott ki az ő zenéjük, amit egy hosszú évekig a spájzban érlelt szilvalekvárhoz tudnék hasonlítani. Amikor az ízek úgy érnek össze, hogy közben maga a dzsem is teljesen összeáll egy tömör egésszé, és képtelen vagy abbahagyni az evését, pedig komoly küzdelem kikanalazni az üvegből, annyira egyben van. A dalok kísérete olyan feszessé vált az évek során, hogy a kísérő és ritmushangszerek játéka teljesen egybeforrt, így a zene szövetébe már egy légy piszkot sem lehetne beilleszteni. Mindezt úgy, hogy nincs egy felesleges hang, és Gyuri éneke tökéletesen kivehető a muzsikából. Nem is könnyű egy ilyen koncertet hangosítani, mert minden egyes hangszernek megvan a maga pontos helye a kompozícióban, s ennek megfelelően kompromisszummentesen kell szólnia mindennek. Ezen a koncerthelyszínen ez nem minden elhelyezkedésben volt elérhető, de némi keresgélés után sikerült megtalálnom azt a helyet, ahol minden hangszert tökéletesen hallottam. A Rackajam zenéjének törziséért érzésem szerint a basszusgitáros-billentyűs Apáti Ádám és a kürtös-billentyűs Bizjác Gábor a fő felelős, mert kettejük játéka határozza meg igazán azt a tömör feszességet, ami húzza a muzsikát.

Zárásképpen a veszprémi The Bluesberry Band kapta meg a méltó teret és időt. Írom ezt nem véletlenül, mert átestek egy komoly vérfrissítésen, és megérdemelték a lehetőséget, hogy a legmegfelelőbb időszámban és színpadon kapjanak esélyt az újraépített csapat bemutatására. Németh Kira énekesnő úgy volt kiváló választás Horváth Ákos helyére, hogy stílusban is merőben más dolgot kaptunk, mint amit megszoktunk. Ákossal a Bluesberry egy igazi macsó rhythm'n'blues zenekar volt, míg Kira elhozta nekünk azt a Tina Turner-feelinget, amitől ugyanúgy felrob-

bant a színpad, de már egy merőben más, erőteljesebb női energiától átszöve. Gondolhattuk volna, hogy azt a fajta magabiztosságot, amiben Ákos mozgott ebben a környezetben, nehéz lesz überelni, de Kira rutinja és stílusérzéke észrevétlenül és merőben sikeresen fordította át a zenekart abba az irányba, ahol már a tökök blueszenekar képes mögé játszani egy dögös énekesnőnek, s ettől a produkció is átlépett egy másik dimenzióba, megújult, frisebbé vált. A csapat ráadásul lapot húzott a 19-re, mert a billentyűknél Szalai Ben-ce váltotta Nagy Robit, aki szintén kiváló énekes, így a repertoár még színesebbé válhatott.

Sikerült a Gizella-napok szervezőinek erre a színpadra valóban világszínvonalú műsort összeállítaniuk arra az estére. Maradjon így!

Nyakas Krisztián

Természet és lélek a zenében

A Gizella kórus koncertje a Megyeháza Szent István-termében. 2025. május 11.

Ha Gizella-napok, akkor az utolsó nap, vasárnap este Gizella kórus-koncert. Egy év kitérő után ismét a Megyeháza csodálatos akusztikájú Szent István-termében.

Természet és lélek a zenében címmel rendezte meg hagyományos Gizella-napi zárókoncertjét a Gizella Női Kar Borbásné Gazdag Gabriella vezetésével. A koncert műsorát Borbás Károly ismertette. Meghitt, családias hangulatban adott át sok információt az elhangzott művekről.

A koncert programja kivétel nélkül kortárs művekből állt, ami egy amatőr kórustól különösen kiemelkedő teljesítmény. A koncert kezdetén Kocsár Miklós három műve hangzott el. A kórus repertoárjában kiemelkedő szerepe van a Kocsár-műveknek, 2020-ban Kocsár-émlékkoncertet adtak. Felütésképp a *Nocturne* kórusművet adták elő, majd az *Exsurge cor meum* című, Fazekas Mihály versére komponált mű hangzott el. A verset előtte Márta Attila, a TIT Váci Mihály Irodalmi Színpadának tagja mondta el. Harmadikként a *Valley Song/A völgy dala* Sanburg svéd-amerikai költő versére – melyet Borbás Károly olvasott fel – szólalt meg. A női kar egy különleges kórusfajta, a vegyes karhoz képest kisebb hangterjedelem, a megtámasztó mély (basszus-) szólások hiánya nehezebbé teszi az intonációt. A következő kórusműben, Orbán György Weöres Sándor *Fülemüle* című versére írt művében hallhattunk némi lebegő intonációt, ami szerencsére csak múló bizonytalanság volt. Ady Endre *Hervadáskor* című versét Márta Attila tolmácsolta, majd meghallgathattuk Petrovics Emil megfogalmazásában. Ez a mű szerepelt novemberben a Lisszabonban megrendezett Lisbon Sings 2024 versenyen, melyen a kórus kiemelt kategó-

riában indult és ezüst minősítést szerzett. József Attila *Áldalak búval, vigalommal* című versét elhangzása után meghallgathattuk Karai József megzenésítésében.

Az est folyamán három kórusművet hallhattunk a norvég származású amerikai zeneszerző, Ola Gjeilo tollából. Kivételes hangvételű alkotások. Az első az *Énekek énekéből* a „Pulchra es, amica mea” kezdetű vers angol nyelven. Ezután a kórus pihent egy szusszanásnyit. A kórus tagjai közül kilépő Kizlinger Katalin adta elő Viola Erzsébet zongorakíséretével Griegtől *Solvejg dalát*. Katalin a Dohnányi zeneművészeti szakközépiskolában magánéneket tanult, majd némettanárként végzett a Pannon Egyetemen. Rendszeresen szokott szólót énekelni a Gizella kórus koncertjein. Érett szoprán hangján hitelesen szól a népszerű dal. Két Gjeilo-kompozíciót hallhattunk Viola Erzsébet ihletett zongorakíséretével, *The Rose (A rózsza)* és *Days of Beauty (A szépség napjai)* címmel.

Az esten Tóth Péter *Rorate caeli* két-kórusos motettája hangzott még el. Márta István előadásában először tolmácsolásra került a latin nyelvű antifóna szövege magyarul: „Harmatozzatok, egek...” A kora barokk korban a velencei Szent Márk-templom két karzatán kialakult előadási gyakorlat az egymásnak válaszoló két együttes. Ezt a mintát követte a szerző, a bevezető zenei mondatot Kruppa-Jakab Éva intonálta kissé elfogódottan, majd kánonszerűen léptek be a szólások, illetve a két kórus. A sok szólalom telt hangzást eredményezett, felemelően szólt a záró ámen.

Az est programjában ez az egy mű volt, ahol hiányzott a templomi akusztika. A többi mű világi ihletésű, még az *Énekek éneke*-feldolgozás is inkább profán megközelítésű volt. A Szent István-terem kiváló akusztikájú, kiemelkedően jól szolgál kisebb együttesek, kamarazene és kóruszene előadótermeként. Kár, hogy – a hivatal működése miatt – ritkán van módunk ennek a teremnek a hangzását csodálni!

A Gizella Női Kar a város együtteseinek közül kiemelkedik. Amatőr énekesektől profi előadást hallhattunk. Örülök, hogy új tagokat is meg tud szólítani az együttes, és stabil 30 fő körüli létszámmal működik.

Jó hangulatú, családias koncert volt, sok mosollyal, kedves pillantásokkal, magas színvonalon. Reméljük, még sokat hallhatjuk ezt a remek együttest!

Rostetterné Nagy Rita

„András magyar király előszeretettel tartózkodott ezen a helyen, egy templomot is építtetett márványoszlopos kápolnával, amelyben eltemették, és sírját egy térdmagasságú vörösmárvány kőlappal fedték. Azonban a templomból végül lóistállót, a kápolnából széna- és szalmatárolót csináltak.” Zavarba ejtő mondatok ezek. Hogy egy királyi alapítású templomot lovak szennyével szentségtelenítsenek meg: nem akármilyen botrány! Vagy lehet, hogy valótlanosságokat állít az idézett leírás szerzője, a 17. század derekán alkotó Martinus Zeiler? Hiszen az említett András király nem más, mint I. András (1046–1060), akinek tihanyi síremléke közismerten nem vörösmárványból készült, és nem is térdmagasságban, hanem a padlóra fektetve látható. Ráadásul a tihanyi bencés apátság altemplomáról jól tudjuk, hogy márványoszlopok helyett robusztus vörös homokkő oszlopok tartják boltozatát. Vajon tévedett a derék ulmi geográfus, vagy esetleg a jól ismert tihanyi sírkő mégsem András király sírköve volt? Hol itt az igazság?

Ezredéves bencés rejtélyek nyomában

Ismertető a Laczkó Dezső Múzeumban megnyílt *Királyok, szentek, monostorok – Korai bencések világa Magyarországon a legújabb tudományos kutatások tükrében* című vándorkiállításról.

A kimeríthetetlen

Eleget foglalkozunk a ves

Almás köznevelési és oktatási témákban

területen megjelent, új kiadású kiállításunk tematikájában

Séd, 2025. 2. sz., 4. old.

Közel ezer év távlatából sok esetben nem is olyan egyszerű kérdés, hogy a magyar történelmi emlékezet egy-egy sarokkőéről valóban hitelesek-e adataink vagy e közismert „tények” nem

inkább mítoszok-e: az egykori valóság utólagos leegyszerűsítései, tudatos vagy akaratlan félreértelmezései. A Laczkó Dezső Múzeumban 2025. május 7-én megnyílt kamarakiállítás éppen ilyen, a bencés rend korai magyarországi történetét érintő rejtélyeknek ered nyomába. A kiállítás kurátorai (Belényesi Károly, Mende Balázs Gusztáv) a Hun-Ren (eredetileg Magyar Tudományos Akadémia) Bölcsészettudományi Kutatóközpont által vezetett régészeti, művészet- és építészettörténeti, archeogenetikai, illetve további természettudományos vizsgálatokat állítják középpontba, a legfrissebb kutatási eredmények mellett a kutatások izgalmas, multidiszciplináris módszertanát is bemutatva. A 2021 és 2024 közötti kutatási program munkálatai a magyar történelem ikonikus helyszínein, többek között a tihanyi apátság altemplomában, a bakonybéli bencés monostor és a bakonybéli Szentkút területén, valamint a pannonhalmi apátság templomában és közvetlen környezetében zajlottak. Területi illetékességét tekintve nem meglepő, hogy a vizsgálatokba a Laczkó Dezső Múzeum is bekapcsolódott, és a vándorkiállításnak is örömmel biztosított helyet.

A múlt eseményeit és összefüggéseit elemző, valóban tudományos célú kutatások általános tapasztalata, hogy egy-egy kérdést vizsgálva ritkán juthatunk el minden kétséget kizáró végleges válaszhoz. Kutatói körökben közhelynek számít, hogy a kiinduló kérdések egy része rendszeresen nyitva marad, miközben mindig felmerülnek újabb fontos megoldandó problémák is (és természetesen ez utóbbiak sem nyernek választ teljeskörűen). A kiállítás ilyen szempontból is iga-

zi bepillantást enged a kulisszák mögé: a négy éven át tartó kutatási programnak nemcsak egyértelmű „sikereit”, azaz jól kommunikálható, az előzetes várakozásoknak megfelelő eredményeit mutatja be, hanem érzékelteti „kudarcait” is, azokat a pontokat, amelyekben csak részeredmé-

nyek vagy éppen a kiinduló hipotézissel ellentétes eredmények születtek. Mindezek, valamint a kiállítás tematikájának szemléltetésére álljon itt néhány a felmerült tudományos kérdések közül – anélkül természetesen, hogy a válaszokra is fény derülne.

Griff alakjával díszített Árpád-kori padlótégla-töredék a bakonybéli monostor feltárásából (a szerző felvétele)

A tihanyi altemplomot, ahogy az az 1055. évi *Tihanyi alapítólevél*ben is szerepel, I. András a maga és családja temetkezéshelyéül szánta. Vajon az eltelt évszázadok, a török idők dúlásai, az elvégzett jelentős átépítések után milyen érintetlen nyomai lehetnek még a királyi jelenlétnek? Az altemplomban megőrződött csontmaradványok közül van-e olyan, melyet egyértelműen az uralkodóhoz köthetnénk? Mit árul el a csontok természettudományos vizsgálata? Az altemplom jellegzetes hangulatú, különleges építészeti tér, a hazai román kori építészet egy jelentős emléke. Vajon a ránk maradt falak, nyílások, oszlopok mennyire tükrözik hitelesen a közel ezer évvel ezelőtti állapotokat?

A Bakony rengetegében meghúzódó Bakonybél bencés monostora még a tihanyinál is korábbi, Szent István uralkodása alatti alapítás. A helyszínen a barokk épületgyűttest megelőző középkori falakat sehol sem láthatunk. Hol állhatott a középkori monostor és mi a kapcsolata az újkori épülettel? Mekkora és milyen szerkezetű épületgyűttestben éltek itt a középkori szerzetesek? Milyen nyomokat hagytak a mohácsi csatavesztés utáni beháborúk és a török idők? A monostortól mintegy 20 percnyi sétára az erdő szélén emelkedik környezete fölé a Borostyán-kő sziklája, lábánál a Szentkútnak nevezett bő vizű forrással. A némileg ellentmondásos történeti források és hagyomány szerint itt remetéskedett Szent Imre felnevelése után Szent Gellért és/vagy a monostor alapítását kezdeményező Szent Günther. Ismert-e olyan régészeti megfigyelés, mely megerősíti (vagy éppen cáfolja) ezt az elképzelést? Egyáltalán, milyen régészeti hagyatéka lehet a terület szakrális használatának?

A pannonhalmi apátság alapításától kezdve kiemelkedő tekintéllyel bírt valamennyi magyarországi bencés monostor között. Vannak-e kézzelfogható régészeti bizonyítékok az alapítást megelőző terület-használatnak, egy korai uralkodói udvarház jelenlétének? Mit árulnak el a középkori szerzetesi temetkezések a templom egykori formájáról? Kit temethettek el a templom középtengelyében a legelőkelőbb pozíciójú sírgödörbe?

A kiállítás a kutatási program három fő helyszínén túl további lelőhelyeket és témákat is felvillant. A kiemelkedően jó lelőköri körülmények, az elszánt kutatók és az

archeogenetikában rejlő gazdag lehetőségek szerencsés találkozásából rendkívül izgalmas kép rajzolódik ki a Monostorapáti melletti almádi bencés monostor történetéről. A rendházat alapító előkelő család egyes tagjainak pontosan visszaazonosítható sírjai és az emberi vázmaradványok között megállapítható rokonsági kapcsolatok egészen kivételes bepillantást engednek az ősök korabeli tiszteletébe, a családi összetartozás-tudat és a temetkezési gyakorlat összefüggéseibe. Ugyanakkor a hagyományos régészeti kutatásokat segítő modern technológiai eszköztár néhány lényeges elemét is megismerhetjük a kiállításból, mint például a régészeti táj kutatásban egyre nagyobb szerepet játszó LiDAR (Light Detection and Ranging) távérzékelési lehetőséget.

A kiállítás természetesen a szöveges információkat többféle csatornán keresztül színesíti, gazdagítja, szemlélteti. A válogatott régészeti leletek a monostorok építőinek, lakóinak, használóinak hétköznapi tárgyi világát idézik meg az elvesztett viseleti elemek és aprópénzek, a személyes vallásosság sírba helyezett tárgyai, a mindennapi élet kétkezi szerszámai és konyhai felszerelése vagy éppen a középkori bőrkötéses kódexek díszes fémveretei révén. Kiemelt figyelmet érdemel egy különleges feliratú tihanyi apáti mellkereszt a 18. század legelejéről, illetve a bakonybéli monostor egykori pazar padlóburkolatának egy hozzávetőleg 900 éves, griffmotívummal díszített töredéke. A kiállított tárgyak mellett további installációk is segítik az ismerülést az ezredéves bencés monostorok és modern kutatásuk világában. Egy halvány zúgó rotor a tihanyi altemplom belső terének háromdimenziós látványát kelti, a térszkennelt alaprajzi fotón elhelyezett QR-kódok további részletinformációkat rejtenek az egyes sírgödörök feltárásáról,

míg a Hun-Ren archeogenetikai laborjában, illetve az ásatásokon felvett kisfilmek a kutatások „terepi” valóságához visznek közelebb. A leglátványosabb installáció azonban kétségtelenül egy közel hitelesen, valódi műszerek sorával berendezett archeogenetikai labor, ahol az elhelyezett folyamatábra és egyéb segédanyagok birtokában a látogatók maguk is végighaladhatnak a genetikai vizsgálatok egyes gyakorlati lépésein. A műszereket természetesen csak múzeumpedagógiai vezetés során lehet kipróbálni, de a laborinstallációtól függetlenül is érdemes a kiállításra múzeumpedagógiai vezetést kérni, hiszen így a diákok, iskolai és egyéb csoportok igazi élményekkel gazdagodhatnak a régészet, genetika és természettudományok területén, akár a sírok feltárásában is kipróbálva magukat. A kiállítás tudományos jellegéből adódóan szintén érdemes lehet a Laczkó Dezső Múzeum által meghirdetett szakmai tárlatvezetésekre jelentkezni, melyeken a kutatások vezetői maguk osztják meg ismereteiket és személyes élményeiket. A tárlatvezetések végén tér nyílik a látogatói kérdéseknek is, hogy a középkori bencés monostorok és kutatásuk jelen állásának rejtélyeire minél szélesebb körben fény derülhessen.

A bevezetőben említett tihanyi sírkő és lóistálló rejtélyét azonban ildomos még jelen írás keretei között feloldani. Martinus Zeiler leírása nagyrészt hitelesnek tekinthető, még ha adatait másodkézből vette is át. A Mohács utáni beháborús évek, illetve a végvári harcok során számos rangos templom és monostor jutott hasonlóan méltatlan helyzetbe – többek között éppen Bakonybél és Almád is. Ami pedig András király síremlékét illeti: a 2021. évi kutatások határozottan megerősítik, hogy az uralkodó sírkövének vélt, jól ismert tihanyi fedlap valójában nem lehet Andrásé. Hogy mégis kinek a sírkövről lehet szó, és hogy a felismerést milyen érvek támasztják alá? A kiállítás megtekintéséig (vagy a vonatkozó szakmai közlemények elolvasásáig) maradjon rejtély.

Nagy Szabolcs Balázs

Az esendőség szépsége

Sense of Sight – Nemzetközi Kortárs Ékszeművészeti Kiállítás. Kurátor: Dohnál Szonja. Művészetek Háza Veszprém, 2025. április 12. – június 29.

A luxusipar – legalábbis az a formája, ahogy eddig ismertük – történetének legmélyebb válságát éli. Erről tanúskodnak az értékesítési adatok, a tőzsdei jelentések, a szakértői elemzések. A kisebb-nagyobb divatcégek tulajdonosai és az egyéb érdekeltek reménykednek abban, hogy majd csak túllendülnek a krízisen. Ez most felettébb kétséges, mert nem, vagy főleg nem a vásárlóerő beszűkülése okozza a problémákat. Hogy pontosan mi is, arra meglepően élesen világít rá a Művészetek Háza kortárs ékszeművészeti kiállítása.

Táncoló fesztivál

Műfaj határok nélkül – 1

Táncoló fesztivál 1. – A. Tóth Sándor. Kábcica

Különböző produkcióival lépne meg közönségét a Művészetek Háza, de a határokat, a szűkebb közéleti megítélését védi. A Táncoló fesztivál címmel meghívta alkotásait inspirálni.

A táncművészet egy olyan műfaj, amely a test és a lélek közötti kapcsolatot vizsgálja. A Táncoló fesztivál célja, hogy megmutassa a táncművészet sokszínűségét, és a közönséget is bevonja a művészetek világába. A fesztivál során különböző műfajú előadások kerülnek bemutatásra, amelyek a tánc, a zene és a vizuális művészetek közötti határok feloldását szolgálják.

Séd, 2024. 4. sz., 16. old.

Megkésett gond tárgykultúránkról

Az írások közzétételének során nem alakult ki – a kiadványban. Hogy sokszor használtuk, például a 4. száron. Vagy spájzolt miniatúra akár fejfelé is használtuk. Az írásokat kivágtam. Helyesírási hibákból nem írtam ki a szöveget. Talán nem voltam a szerkesztő – egyébként, ezt talán kevesen tudják, szabványosított dicsőre használtak lehetnek volna a Dohányszonja

A táncművészet egy olyan műfaj, amely a test és a lélek közötti kapcsolatot vizsgálja. A Táncoló fesztivál célja, hogy megmutassa a táncművészet sokszínűségét, és a közönséget is bevonja a művészetek világába. A fesztivál során különböző műfajú előadások kerülnek bemutatásra, amelyek a tánc, a zene és a vizuális művészetek közötti határok feloldását szolgálják.

Séd, 2025. 1. sz., 10. old.

Hagyományosan mi jut eszébe az embernek, amikor meghallja az „ékszer” szót? Hát persze, hogy az arany, a drágakő. A gazdagság, a hatalom, az erő (legyőzhetetlenség?) szimbólumai. Annak ellenére is így van ez, hogy a csodálatos magyar főnév nem utal ilyesmikre. Épp ellenkezőleg, a lényegét fejezi ki. Azt, hogy amit a nyakunkba akasztunk, a fülünkbe tűzünk, az ujjunkra húzunk vagy a csuklónkra tekerünk, teljesítsen ki minket. Fazekas Veronika szerint bőven befér egy kis szabálytalanság és tökéletlenség is. A Veronika Coelho-sorozatába tartozó hullámkarton-ezüst-aranyozott sárgaréz-rozsdamentes acél brossának egyenesen az *Imperfection* nevet adta. Lehet, hogy húsz-harminc éve értetlenkedve fordultunk volna el tőle, de most – a világ nem éppen biztató állásával kapcsolatos

hátterismeretekkel a fejünkben – kívánatos darabnak tartjuk. Akárcsak Zilahi Antal *Mirror Error*-sorozatba tartozó brossait. Az alkotó szándékosan ejtett hibákat a kézzel készített tükörfelületeken, így azokban a világnak csak egy darabja látszik. De amúgy jó az, ha hatalmas a befogott perspektíva? Úgy sikkadnak el az apró, de fontos részletek. Kivetíthetjük ezt az önismereti munkára is, amikor a siker érdekében képletesen igencsak a lábunk elé kell néznünk. Könnyedebb – de attól még komoly – üzenetet hordoznak Lőrinc Réka brossai és nyaklánc, amelyek az élet napos-humoros oldalán járásra ösztökélik viselőjüket. Most ellenveheti valaki, hogy hol itt a szembemenetel a fősodorral, hiszen a művész aranyat (még 24 karátost is), gyöngyöt, rubint és más drága alapanyagokat használ. Igaz, de nem úgy. Fábián Veronika a jól-léthez nélkülözhetetlen másik összetevő, a biztonságérzet fontosságát hangsúlyozza beszédes, *Clasp Me Firmly, Hold Me Tight* elnevezésű, a kapcsolódás tárgyiasult metaforájának tekinthető nyaklánckollekciójával. Az anyagok itt nem drágák, viszont azok összetett, kézi munka árán állnak össze ékszerré. Vági Flóra (ében)fa karkötői sem ripsz-ropsz készültek. Pont, mint pár száz vagy ezer éve. De egyáltalán nem az olcsó, „régén minden jobb volt” közhely jelenik meg az alkotóknál, hanem az örök, ősidőkből hozott értékek – az elkötelezettség, az odaadás, a lelkiismeretesség – megbecsülése. Jeney Judit is egy régi hagyományból, a hajtincsek megőrzéséből merített ihletet *HairMemory* címet viselő nyaklánckollekciójához. Az emberi hajból lézervágással bámulatos, már csak az „anyaguk” miatt is kifejező, mély érzelmeket kiváltó, picit az elmúlás melankóliáját hordozó portrékat alakított ki. Hiába, ami megszületik, az egyszer meg is hal. A japán Mari Ishikawa úgy tartja, az elmúlás csupán illúzió. Ezt nyomatékosítja azzal, hogy selyem-ezüst-holdkő bross-nyakék kollekciójának alapból sötét tónusú darabjain a harsányságot kerülve, ám elemi erővel, érezhető filozófiai-metafizikai töltettel van jelen a létet szimbolizáló, a Távol-Keleten különös jelentőséggel felruházott vörös szín. Hát igen, a titokzatos, egzotikus Ázsia... Ma már tömeges járnak oda megvilágosodni. A felpörgetett turizmus pedig szépen lassan (vagy nagyon is gyorsan) kikezdi az addig az érintetlenségüket sikeresen megőrzött kultúrákat. Magának az utazásnak a környezeti terhe se egy lepkeszellentés, csak erről valahogy megfeledkeznek a méregzöld „megvilágosodottak”. Nem baj, mert a felettébb pikáns ellentmondásra ötletesen emlékezteti őket

Tóth Zoltán *When Your South Asian Travel Completely Ruined by Your Climate Anxiety* elnevezésű nyaklánc. Azaz nem emlékezteti, mert úgysem veszik magukra a célzást, de sajátos kordokumentumnak kiváló az ékszer. Tudom, mit akar mondani a kedves olvasó: még mindig jobb, ha valaki a lét mélyebb értelmét keresi, mint ha minden tudás felkentjének képzelet magát. Igaz. Mert látjuk, hová vezetett ez a gögös önhittség. Vékony Fanni is az ismeretlen erejében hisz. A tárlaton kiállított gyűrűivel, brossaival, fülbevalójával és nyakékével talán nem is annyira a ma, mint inkább a jövő emberének rácsodálkozására számít. Elvégre ki tudja, hogy a jelenleg közönségesnek számító optikai kábel hol lesz akár csak száz-százötven év múlva. Böröcs Anna közelebbre néz *Titok-* és *Alkotóelem*-sorozatával, valamint brossaival, mondván, a felfedezésre váró titkok a szó legszorosabb értelmében tőlünk kéznyújtásnyira lappanganak. Csak ahhoz, hogy felfedjék magukat, perspektívát kéne váltanunk. Az övéhez hasonló művészi figyelemfelkeltés révén remélhetőleg ez meg is történik. Perspektíva... A kiállítás leginkább tekintetet vonzó darabjai közé tartoznak Jiro Kamata fényképezőgép-lencséből készült *Holo* brossai. A PVD-bevonatnak köszönhetően színpompás alkotások sokféle gondolatot ébresztenek a (bio)diverzitásról, a lencsékkel megörökített magánkrónikákról – mosolyokról, meghitt pillanatokról –, de akár a világűr végtelenjében reszkető csillagkonstellációkról is. Mirei Takeuchi fonalbrossai, -karkötői és -nyakékei kicsiben próbálják megragadni a „végtelen” emberi elmével felfoghatatlan mi-

benlétét. A kigyóként saját farkába harapó, egybefüggő szövegek olvasásába valósággal beleszédülünk. Pont úgy, mint Gera Noémi őselemeket – vizet, tüzet, földet és levegőt – szuggesztív módon megidéző munkáinak látványába. Itt minden teremtő mozgásban van – és marad akkor is, ha úgy alakul, hogy a Földről eltűnik az ember. Ez a téma szorosan kapcsolódik a veszprémi kiállítás apropóját adó oszakai világkiállításához, amely a jövő társadalmá előtti álló kihívásokra és az azokra adandó lehetséges válaszokra szeretné felhívni a figyelmet. Sági Luca fémstruktúra-brossaival az elemek közül a vízre fókuszál. Nem közvetlenül és nem a jótékony, hanem a megromlott változatának, a savas esőnek a korrodáló, pusztító hatását felmutatva jeleníti meg azt. Ellenségünk, mérgezőnké tettünk egy életet adó elemet. Ez van.

De legalább demokratizálódik a luxus. Mondjuk, a gyöngyök nagy rajongója, Tengely Nóra némi aggodalommal tekint erre a jelenségre, mivel a tömegesen előállított, „jóárasított” gyöngyök erősen devalválják e kultikus ékszeralapanyag eszmei értékét. Ha sikerül megtartani azt a szintet, amelyet vörösréz–édesvízi gyöngy–nejlonzsinór–ezüst–kaucsuk fülbevalói, brossai és nyakláncjai képviselnek, akkor megnyugodhatunk. Kompromisszum az egészséges fajtából. Ádám Krisztián nyakékéből és kitűzőiből már

abszolút hiányoznak a nemes anyagok, mégis kifejezetten drágának tűnnek. Mindez a tükrös acéllemez hivalkodó csillogásának, valamint az egymásra halmozódó, lehetőfinom lemezekből álló struktúrájának köszönhető. Szinte halljuk, amint a képzőművész nekünk szegezi a kérdést: „Biztosak önök abban, hogy a sok egyenlő a gazdagsággal?” Sajnos még mindig többen élnek ebben a makacs hiedelemben, mint az kívánatos lenne.

De majd ők is felébrednek. Kaori Juzu optimista. *108 nézőpont* című, 108 miniatűr fülbevalóból álló installációja egy, a japán buddhisták körében elterjedt szokást eleveníti fel: az év utolsó estéjén 108-szor kongatják meg a harangokat a buddhista templomokban. Azért ennyiszor, mert az emberekben ennyi tisztátalanság van, amitől meg kell szabadítani őket. Az alkotás különlegessége, hogy a korszakhatárt jelentő pandémia idején készült. Kaori Juzu azt mondja, kaptunk egy esélyt, hogy – ha nem is önszántunkból – visszatérjünk a gyökereinkhez, abbahagyjuk a sehová nem vezető túlmozgást. Mintegy villanófényben megláttuk a gyengeségeinket. Ezúttal ráadásul a fejünket sem tudtuk elfordítani.

De már nem is akarjuk.

Hankó András

Lineáris metaforák

Térben és időben. Hajdú László festőművész kiállítása. Művészetek Háza Veszprém, Modern Képtár – Vass László Gyűjtemény. 2025. március 1. – június 22.

Megújuló élményt kínál a Turányi Gábor építész (1948–2020) által tervezett galéria-épületkomplexum. A kiállítóter mütörténeti rétegeit – középkori alapokon nyugvó eklektikus reminiszenciák – megőrző, sajátos dialektika mentén szervezett kortárs térkompozíció építészeti kuriózum.

Aki előreszaladt

Katalógus *László Gyűjtemény* és *László Gyűjtemény* kiállításához. Modern Képtár – Vass László Gyűjtemény. 2024. október 5. – 2025. január 31. Kiadó: Művészetek Háza Veszprém, 2024.

A László Gyűjtemény művészetek és kultúra közötti kapcsolatot erősíti, és a művészetek szerepét a társadalomban vizsgálja. A kiállítás a művészetek és a társadalom közötti kapcsolatot vizsgálja, és a művészetek szerepét a társadalomban vizsgálja. A kiállítás a művészetek és a társadalom közötti kapcsolatot vizsgálja, és a művészetek szerepét a társadalomban vizsgálja.

Séd, 2025. 1. sz., 28. old.

Az „elérési útvonal” Barcsay Jenő (1900–1988) kompozícióin keresztül vezet Hajdú László alkotásaihoz. S valóban, Barcsay az origó, képzőművészeti generációk mestere; konstruktív pannóinak fényében méretetnek meg újabb idők absztrakciói.

Barcsay vezérmotívumai: a geometriai idommal alakított építészeti kivágat, ablak, házfal, balusztrád, templomsziluett; a matéria,

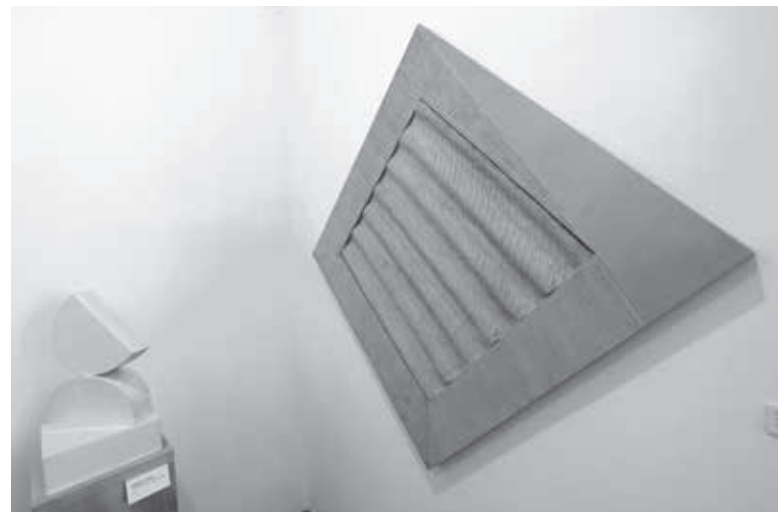
tömegek sűrű érzékeltetése. A képtérben párhuzamos, szabályosan ismétlődő síkokra építi fel korai tájképeit, melyek elvezetik a formák mértani elemekre történő redukciójához.

Barcsay szemlélet- és izlésformáló életművétől inspirálódva építette fel a műgyűjtő, Vass László különleges, stilsztikailag és mütörténetileg jól intonált, nemzetközileg is jelentős gyűjteményét, melyben a Szentendrei Iskola alkotói – Gyarmathy Tihamér, Barcsay Jenő, Korniss Dezső, Hajdú László, Deim Pál – szignifikánsan jelennek meg. A műgyűjtő személyesen ismer- te a Szentendrei Festők Társaságának legendás első nemzedékét, majd a következő generációs Új Művészetek alkotóit is. Hajdú László *Térben és időben* című veszprémi kiállításának megnyitóján a műgyűjtő mecénás által nosztalgikusan felelevenített

kedves epizód szerint a festőművész körében töltött esték – harmóniában a Művészetek Háza programjával – a képzőművészeti ágak találkozásait is jelentették. Festők, műbarátok körében Hajdú felesége, Czákó Margit textilművész Barcsay tervei alapján szötte kárpitjait.

Hajdú László 1938-ban született a felvidéki Léván. Szülei fényképészek voltak, így a vizuális kultúra iránti igénye korán kialakult. 1957–65-ig a Képzőművészeti Főiskola növendéke volt, mesterei: Domanovszky Endre, Kádár György és Barcsay Jenő. Hajdú László – a festészeti stúdiumok klasszikus útjait követve – német, majd francia és olasz intézményekben képezte magát. Az Új Szentendrei Művészetelen 1969-től van jelen; az Artéria Galéria, grafikai stúdiója egyik alapítója. Számos hazai és külföldi, egyéni és csoportos kiállítás sikeres résztvevője volt: Stuttgart (1996, 2005), München (1999), Helsinki (2003). 1990-ben rendezett monografikus kiállítást a budapesti Francia Intézetben, majd 2002-ben nyílt vigadóbeli retrospektív kiállítása. Életműve elismeréseként Munkácsy-díjban részesült.

Absztrakt expresszionista alapokról indult művészetének centrumában elsősorban a tér festészeti eszközökkel történő leképezése áll. Veszprémben most látható *Térben és időben* című időszakos tárlata négy évtizedes alkotói pályájából válogat.

Különös stílusharmónia érzékelhető az első emeleten kiállított művek és az enteriőr belsőépítészeti anyag- és színhasználata között. Az 1980-as, '90-es években a festőművész repetitív sorozatokat képezett olajtechnikával készült kompozícióival: *Dél; Térkitűzés; Kék utak; Diagram; Helyzet-Érzet; Konstellációk; Sagittarius*. Ezen korszakában született képeinek ambivalenciája: csendes, nyugodt felület alatt expresszív vonások rezegnek.

A 2010-es évek terméséből megtekinthetők *Triptichon; Emelkedés; Lendület és egyensúly* című letisztult, reduktív, szinte monokróm festményei és térobjektjei.

Az Égei-tengeren tett hajózások élményei elvont tájképeként, majd geometrikus elemekkel operáló művekként kristályosodtak ki. Az IKON – Szentendrei Képtár 2023-as kiállításán is szereplő *Hét hullám* (2016) a formázott vászon – *shaped canvas* – stílusában megalkotott invenció. A hullámok ingamozgását leképezve konvex-konkáv formákat metsz ki, melyeket a keret idézetként határol; mintegy az objektivitástól a személyesebb hangvétellő lírai absztrakció felé közelítve.

A festőművész inspirálódik a textíliák különleges szövési technikáitól is. A feketével árnyalt tintáké *Exodus*, mint a szövött textil modulációja: kreppelt faktúrával. A korábbi művészeti periódusából már ismert vízszintes fekete vonalak horizontot teremtenek: a függőlegesek irányt, a diagonálisok kapcsolódást jelölnek.

Hajdú László tervezőgrafikusi szemlélettel birtokolja festészeti eszköztárát: a falemez és vászon szinte minden egyes rostját megműveli. A festőkés gyakori használatával, olaj – újabban akril – festékrétegek halmozásával a textúrát, a festék anyagiságát hangsúlyozza; szubtilis, áttetsző kolorittal. Stílusikája paralel a színmező-festészet – *colourfield painting* – angol mestere, Alan Green (1932–2003) művészetével.

A festészet kompozíciós elemei, mint vonalak, felületek, színek, formák, tér, függetlenül a témától, a művész által kiválasztott jelenség érzéki teljességétől önmagukban, tisztán jelennek meg a nonfiguratív festészetben. Vasziliij Kandinszkij (1866–1944), a Der Blaue Reiter művészi csoportosulás festője, a Bauhaus egyik mestere *Szellemiség a művészetben* című írásában egy tárgy nélküli festészet megteremtéséről elmélkedik. *Első absztrakt akvarell* (1913) című kompozíciója a nonfiguratív, konkrét művészet nyitánya.

Az absztrakt művészet univerzumában alkotó Hajdú László folyamatosan sűríti, koncentrálna életművének karakterisztikumát. *Örök visszatérés* (2012–2021) című művét egy évtizeden keresztül erodálta, építette. Az ősképet keresi... Ezen fő művével a vonal, tér, idő, faktúra, színek kompozíciós problematikáját művészetfilozófiai kontextusba helyezi.

Huber Lilla-Mária

Tárgyak és történetek Japánból

Grászli Bernadett tárlatvezetése Toroczkai Csaba fotókiállításán. Művészetek Háza Veszprém, Dubniczay-palota. 2025. április 12. – június 19.

Japán minden túlzás nélkül a szélsőségek országa, ahol megfér egymás mellett a csúcstechnológia és a társadalmat a mai napig átszövő, organikus tradicionalizmus egyaránt. Mindkettőre találunk példát a világban, hiszen high-tech élményért elmehetünk Európa számos országába vagy akár az Egyesült Államokba is, és sok olyan desztináció is létezik, ahol a hagyományok szerves részei a mindennapi életnek. De az, hogy ez a két dolog egyszerre, ennyire markánsan legyen jelen, talán kizárólag Japán sajátja.

Rengeteg olyan szó, szimbólum és termék van, amelyekről Japánra asszociálhatunk, és ezek között is kiemelkednek azok, amelyek nem egy konkrét márkához vagy jelképhez kötődnek. Idevehetjük akár az olyan hétköznapi dolgokat, mint a megbízható technológia, társadalmi tisztelet, pontosság, fegyelem, elképesztő munkamorál vagy a közösség érdekének egyén elé helyezése, amelyekkel kapcsolatban, ha nem is elsőként, de minden bizonnyal az első között gondolunk a kelet-ázsiai szigetországra.

Igen, Japán csodálatos hely és nemzet, és nincs olyan állam a világon, amely ne tanulhatna valamit a felkelő nap országától. Ezért is kísérem kiemelt figyelemmel Grászli Bernadett művészettörténész és Toroczkai Csaba fotográfus kiállítását és tárlat-

vezetését, amely Japán tradicionális, talán kevésbé ismert arcát mutatta be nekünk. Előadásuk egyben frissen megjelenő könyvük, *Japán színei* című kiadvány bemutatójaként is szolgált, ami bevallottan nehéz misszióval rendelkezik. Útikönyv, fotóalbum és ismeretterjesztő is egyben, de látszólag annyira jól egyensúlyoz ezen műfajok hármasszámát, hogy létjogosultsága számomra megkérdőjelezhetetlen.

Grászli Bernadett előadásában Honsú szigetének tradicionális oldalát ismerhettük meg, olyan hétköznapi használati tárgyakon keresztül, mint a furosiki kendő vagy a warosoku gyertyák, nem kihagyva a doburoku sakét, a jól ismert rizspárlat természetesebb, szüretlen verzióját, Toroczkai Csaba képei pedig élővé,

lélegzővé és lüktetővé tették a kiállítást. Munkáin ugyanis láthatjuk az előbb említett tárgyak hétköznapi funkcióját és használóik életének apró töredékeit, így tehát nemcsak egy vitrinben őrzött obskúrus, számunkra ismeretlen objektumot figyelünk tettetett érdeklődéssel, hanem odaképzeltük magunkat a fotókra, és fintooghathatunk a doburoku elfogyasztása közben, vagy legezhethetjük magunkat egy japán legezőkészítő mester legújabb mesterművével, mely a több száz éves tudás továbbörklődésének manifesztálódása is egyben.

A kiállítás kiválóan mutatta meg, hogy Japán mindenki számára tartogathat valamit, és nehéz elképzelni olyan embert, aki akár csak indifferensen gondol az országra. Elvitathatatlan tény ugyanis, hogy Japán már több mint tízezer kilométer távolságból is a hétköznapiaink része, ami ellen tenni nem szükséges, nyitottsággal viseltetni pedig ajánlatos.

Ha viszont azt szeretnénk megtudni, hogy mik és kik a japánok mindennapjainak részei, akkor célszerű elutaznunk ebbe a különleges országba, aminek első előtti fázisaként bátran látogassunk el a Művészetek Házába ihletért, újdonságokért és természetesen cukiságért is.

Slemmer Bence Manó

Amíg csillog

Markó Róbert: *Sárkányék háza*. Kabóca Bábszínház, 2025. február 15.

Apa, anya, gyerekek (plusz nagybácsi): csupa szív, szeretet... Csak épp egymás agyára mennek. A karantén alatt, előtt vagy után, tulajdonképpen mindegy. Apa teljes figyelemmel a Forma-1-et bámulja és tökmagot/szotyolát köpköd, Anya nem emlékszem, hogy mit csinál, valami „anyásat” (mondjuk főz), a gyerekek pedig unatkoznak.

Elhangzik az ikonikus szülői mondat: játszatok szépen! De a csimoták már eleget játszottak... akkor meséljünk! Hogy mennyire fontos a mesemondás, mesehallgatás, azt számos kutatás bizonyítja, tehát a cselekedet nemes. Így hát játszani kezd a család: a környezetükben megtalálható tárgyak segítségével *A gyermek és a sárkány* című magyarországi horvát népmese elevenedik meg a szemünk előtt. Eleinte meg-megakad a történet, a szereplők keresik a saját hangjukat, a mesefonalat, saját szerepüket a mesében. Aztán életre kel egy Anya, egy Fiú, egy bösz Sárkány, egy kissé szórakozott Remete és még sokan mások, még a tengeri disznó malaca is.

Lepukkant egy élettér a színhely, az már biztos, szedett-vedett, innen-onnan összehordott tárgyakkal: ez a mese és egyben az otthon tere is. Az „egyszer még jó lesz valamire” típusú holmikban dúskáló színpad kedvez a tárgyanimációnak. Fémkeretes ágy, függőlegesen és vízszintesen is többfunkciós, kályhacső, ami szuper sárkányfejjé változik, még tüzet is okád! Feltűnik a háttérben egy lakókocsi, hűtőláda, lábbal hajtható generátor a világító szarvas működtetéséhez, gázpalack-remete, a táltos paripa pedig nemes egyszerűséggel Apa ferraris pulóvere lesz.

A többféle értelmezést kínáló, elgondolkodtató, több korosztályt is megszólító előadások hiánypótlóak a mai színházban, nem gyakori az okos, közönségét nem lenéző gyerekelőadás. Márpedig a gyerekelőadásokat szülők is nézik. Ez a produkció viszont ilyen: a dupla fenekű előadás meséje érthető a kisebbek (5 éves kortól ajánlják) számára, a mögötte zajló családtörténet viszont inkább az idősebb gyerekek, felnőttek szemével követhető. Kifordítom, befordítom, mégis bunda a bunda: a Sárkány és a fiát eláruló Anya békésen pálinkáztatnak, megjelenik a háttértörténetben a „másik”: de ki az az Erzszi? Megbocsátást nyer-e az Anya, aki a Sárkányt választja élete egy pontján a fia ellenében? A meseszerzőknek és a felnőtt családtagoknak is van bőven takargatnivalója, de a mélyebb rétegekben azért szeretik egymást.

Némi szellemi lustaságot vélek felfedezni az egyszeri (főleg nagykorú) közönségen a gondolkodtatni kívánó, képzeletet használni kényszerítő, más szóval a tárgyanimációt használó előadások értelmezése és a választott módszer elfogadása esetén is. Ami a gyerekeknek nem kérdés – hogy a játék során bármiből lehet bármi és a képzelet határtalan –, az a felnőttek számára már bonyolult gondolkodási struktúrákat igényel, az elképesztően vicces, meglepő, szokatlan megoldásokat csikorgó fogaskerekkel dolgozzák fel. „Amíg csillog a szemetek, maradjatok gyerekek!” – üzeni a Kelemen Kabátban együttes. Ezt üzenném minden 18 év feletti (néhai) gyereknek, aki valaha bábszínházba, színházba, gyerekeknek szóló előadásra téved.

Üde és játékos kedvű a két egyetemi hallgató: Szakács Nadin (Lány) és Simon András (Fiú). Mellettük Kruccsó Júlia (Anya), Kocsis Pál (Apa/Sárkány) és Róbert Gábor (Remete) viszik akár egy-egy villanással, akár jelentősebb jelenléttel a mese gerincét. Kisemberségüket, esendőségüket nyíltan vállalva vonódnak bele a szereplők egyre jobban a mesébe, egyre komolyabban véve a tétjét: felnőtté válik-e a Fiú, legyőzi-e a Sárkányt. A Sárkány család élvezi a közös játékot, az érzelmi kötelék mindenekfelett áll, azért játszhatnak el bármit, mert megtartja őket ez a bizalmi védőháló: tudják, hogy a mese mindenképpen jó véget ér. A Fiú felnőve megöröklí Apa ferraris sapkáját, és legyőzi a Sárkányt. Szembenéztünk démonainkkal, és a harc pillanatnyi állása 1:0 nekünk.

Szikra Ágnes

Vámpírok városa

Én, a vámpír. Mesebolt Bábszínház. Rendező: Fábíán Péter. Kabóca Bábszínház, 2025. április 28.

A címet olvasva felsejlik előttünk a szokásos sápadt arc, a megnövekedett felső szemfogak és az ajkak mellett lecsorduló vér. A populáris kultúra és a filmipar által oly kedvelt alakról van szó, akit már sokféleképpen megjelenítettek, hiszen láttunk már erdélyi szörnyhotel-igazgatót és napfényre csillámként ragyogó bőrű vámpír szereplőt is. Mi az, amiben a Kabóca Bábszínház vendéglőadása újat tud hozni?

Séd, 2025. 2. sz., 15. old.

Séd, 2025. 2. sz., 17. old.

A szombathelyi Mesebolt Bábszínház egy kisregényt alapul véve állította színpadra darabját *Én, a vámpír* címmel. Baka István *A kisfiú és a vámpírok* című regénye egy jövőbeni magyar kisvárosban, Sárdon zajló hátborzongató eseményeket követi végig, melyek a 21. századi, harmadik „világégés” után történnek: a városban vámpírrá változnak a felnőttek. Ebből az alaphelyzetből – mondhatnám – táplálkozva készült a színpadi adaptáció. A darab nyitányaként énekelve bevonul egy gyászmenet. A tagok párbeszédéből kiderül, hogy tanító bácsijukat temetik, aki hirtelen távozott az élők sorából. Az egyik leány a tanító iránt érzett imádata fel-lángolásában a koporsóra veti magát, majd felnyitja, így a szereplők szembesülnek azzal, hogy abban holttest helyett egy halom papír és a tanító bácsi naplója található. Mivel választ akarnak

találni tanítójuk hirtelen történt halálára, beleolvasnak a naplóba, így az olvasással felelevenedő képsorok adják a cselekmény további részét. A történet mesélője ezután a visszatekintés miatt újraéledő tanító bácsi, Bakó András lesz, aki ezt a pozíciót folyamatosan megőrzi a nézőkhöz intézett kiszólásaival, magyarázataival.

A színpad a témához illően fából készült, koporsó alakú dobogókból állt, melyek felnyitható teteje alá el lehetett bújni, „sírba szállni”, majd pedig élőhalottként fölkelni. Továbbá egy fa keretrendszer uralta a színpadképet, elhúzható függönyökkel, melyek semleges áttetszősége jó háttérül szolgált bármely helyszínnek, a fények szépen megkomponált játékaival együtt pedig folyamatosan fenntartotta a sejtelmességet a darabban. Kifejezetten tetszett, amikor a vámpírrá változtató harapások pillanatában minden izzó vörös fényben úszott.

Mivel bábszínházba mentem, ezért végig azt vártam: mikor jönnek a bábok. Olyan bábok azonban, mint egy marionett, nem szerepeltek az előadásban. Ám nem lehet szó nélkül hagy-

Fotók: Trifusz Ádám

Kollár Kálmán: Veszprémi Passió

2025. április 5-én Balatonfüreden, április 6-án Veszprémben hallhatták a zenebarátok Kollár Kálmán *Veszprémi Passióját*.

Felidézve a szerző zenepedagógusi és karnagy munkásságát, mi az, ami mindenképpen eszünkbe jut? Melegszívű, hiteles, ízig-vérig muzsikus, érzékeny művészlélek volt.

Önzetlenségét, melegszívűségét is bizonyítja, hogy bármikor fordulhattak hozzá kollégái, művésztársai, kérésükre soha nem mondott nemet.

Kimagasló zenei tehetségére már kisgyermek korában felgyeltek, s ekkor kapta meg a lovászpatonai tejesembertől, Feri bácsitól azt a kis hegedűt, amin elkezdett ismerkedni a húrok varázsával. Ezután csillapíthatatlan vágy kerítette hatalmába, hogy ő maga is készítsen hegedűket. El is készült az első hangszer, amikor is még nem volt 15 éves. Pannonhalmi bencés diákévei után hegedűtanára, Barsi Ernő zenetörténész, hegedűművész segítségével és áldozatos munkájával sorra nyerte a zenei versenyeket. Sikereit megsokszorozta főiskolás éve alatt, majd tanári pályafutása során tanítványaival már csak megkoronázta.

Az általa állított példakép sokak számára követendő példa volt.

Munkássága során lelkes és lelkesítő volt. Példamutatóan hitt abban, hogy a zene erkölcsi törvény, mely lelket kölcsönöz a mindenségnek és szárnyat ad az elmének. Többször emlegette, hogy a „zenéről nem beszélni kell...”

Élete utolsó pillanatáig hitt abban, hogy a zenében feszülő érzéseket és a benne rejlő üzenetet nemcsak megérteni, hanem megélni, megtapasztalni kell. Ezeket a mindent elsöprő érzéseket a *Veszprémi Passió* megírásakor szintén átélte. Sokan mondják, hogy utolsó erejét felemésztve fejezte be élete fő művét.

A zene, a hangok, a dallamok élete utolsó pillanatáig ott voltak a fejében. És már nem tudta énekelni, nem tudta dúdolni a dallamokat, nem játszottak ujjai a húrokon, de a hangok ott voltak a fejében. Akik ott voltak vele utolsó napjaiban, tudták, hogy a *Veszprémi Passió* után gondolataiban már a *Karácsonyi oratórium* volt készülöben. De erre már nem került sor.

Kollár Kálmán karnagyot, a Veszprémi Liszt Ferenc Kórustársaság művészeti vezetőjét régóta foglalkoztatta a passió; egy nagyszabású, oratorikus jellegű mű, mely kifejezi a nagyhéten történt eseményeket Jézus virágvasárnap bevonulásától nagypénteki kereszthaláláig. Nagypénteken több templomban is előadják a passiót, de ő úgy érezte, a magyar nyelvű passiókból hiányzik a harmónia. Így a négy evangélium elolvasása után, János

evangéliumát alapul véve, ő maga írt – s a zenéjét is ő szerezte – egy passiót, amelyet nemcsak a kórusának – ahogy ő hívta: Drágáimnak – ajánlotta, hanem Veszprém városának nyújtotta át szeretettel az ősbemutatón, 2012. április 4-én, nagyszerdán a veszprémi Szent Mihály-székesegyházban.

A *Veszprémi Passió* Krisztus nehéz, fáradt lépéseivel kezdődik, hűen tükrözve az utolsó napokban történt eseményeket: azt, amikor Péter háromszor tagadta meg Jézust, amikor a nép dühödten és vérszomjasan kiáltotta, hogy Barrabást bocsássák szabadon, Jézust pedig feszítsék meg.

A közérthető, dallamos mű egyszerre megrázó és gyönyörű: megrázó, mert az ember szinte maga előtt látja Jézus szenvedését, és gyönyörű, hiszen bár a Megváltó halálával végződik, mégis ott a feltámadás reménysége, az utolsó akkordok már ezt hordozzák magukban, ezt vetítik előre. A keresztény liturgiának évente visszatérő eseménye a Megváltó szenvedésének és kereszthalálának felidézése. Ennek közösségben előadott, dramatizált, az utolsó vacsorától az eltemetetésig felidézett változata a *Veszprémi Passió*.

Kollár Kálmán annak reményében ajánlotta Veszprém zeneszerető polgárainak a művet, hogy jó volna minden húsvétra így készülni.

Király-Spengler Zsuzsanna

Énekelt áhítat

Nagyböjti koncert a Szent Mihály-bazilikában.

2025. április 8.

Buxtehude *Membra Jesu nostri* kantátájának előadására telt meg a Szent Mihály-főszékesegyház nagyböjti 5. hetének keddi estéjén.

Kulcsár Dávid káplán bevezetőjében a felkészülésben, a belső átalakulásban való segítségre hívta fel a figyelmet. János Jelenések könyvének hét gyertyatartójára utalt, melynek látásakor Jézus alakja jelent meg és így szólt: „Ne félj! Én vagyok az Első és az Utolsó, s az Élő: halott voltam, de most örökkön örökké élek...”

Buxtehude kantátája a szerző kifejezésével élve „énekelt áhítat”, *Membra Jesu nostri patientis sanctissima* – *Szenvedő Jézusunk legszentebb végtagjai* eredeti címmel. A hét kantátából álló sorozat minden része a keresztre feszített Jézus testének egy-egy részletét szólítja meg bibliai szavak után, egy középkori költő, Löweni Arnulf ciszterci apát *Salve mundi salutare* latin nyelvű költeménye részleteinek megzenésítésével. A mű nélkülöz minden dramatikus elemet, a szenvedéstörténet elhagyásával, csak a meditáció erejével vezet végig a befogadó közönséget a szenvedő Krisztus seibein. Minden kantáta hat részből áll, a hangszerek által előadott *Sonata* után egy bibliai – többnyire ószövetségi – szöveggel indul, melyet a kórus interpretált két rész kivételével, ahol

szólisták, majd a középkori költemény szavai jelentek meg. Minden részben három ária hangzik el 1-2-3 szólista előadásában, majd a záró tétel megint kórus. A kórustételek elnevezése concerto – érdekes, hiszen ezt az elnevezést általában hangszeres tételeknél szoktuk meg –, ami utal a szólamok közötti versengésre, az imitációs szakaszokra a tételeken belül. A korabeli előadás szerint a vezénylő karmester játszott a csembalón, mikor szükség volt rá. Különleges a hangszer-összeállítás, a vonóegyüttes két hegedűből és hat különböző hangfekvésű gambából állt. A gambások között örömmel fedeztem fel egy régi tanítványomat, aki a veszprémi konziban érettségizett.

Minden kantáta szövege egyre feljebb viszi a szemünket a kereszten függő test szemlélésében, elmerülhetünk a megváltáshoz vezető út végiggondolásában, a húsvét misztériumában való elmélyedésben.

Ebben az elmélyedésben segített nekünk az átélt előadás, a kiváló, remek szólisták, Subedi Anna és Nagy Bernadett szoprán, Mizsei-Takács Zsuzsanna alt, Csapó József tenor és Mizsei Zoltán basszus, az Argo Baroque Ensemble és az Orlando énekegyüttes Vikman Pál művészeti vezetésével és Tegyei Zoltán vezényletével. A korhű hangszereken muzsikáló együttes különleges hangzása, különösen a gambáké, a szólisták kimagasló teljesítménye, a kórus lelkesedése, illetve mélyen átélt előadása felemelte a lelkünket, hozzájárulva a húsvéti előkészületi idő méltó kihasználásához.

Rostetterné Nagy Rita

Ütősök

III. Ütőhangszeres Minifesztivál.
Pannon Egyetem, 2025. április 22–23.

Amióta hangszerekkel ilyen-olyan módon foglalkozom, vívódom azon, hogy vajon merre vitt volna a pályám, ha a zeneiskolai képzést komolyabban vettem volna, helyesebben bele tudtam volna simulni abba a fajta oktatásba, abba a szemléletbe, ami a hetvenes évek végén, nyolcvanas évek elején folyt itthon. Az én okos szüleim azt mondták, hogy oda járnom kell, majd ott a további nagy és okos felnőttek megmondták, hogy mit és hogyan kell játszani. A környezet sötét volt és nyomasztó, pont úgy, mint gyermekkorom templomai, ahova apai nagyszüleim elvittek magukkal vasárnap reggelente, akár akartam, akár nem. Tehetségem volt a zenéléshez, s ez talán ma is megvan még, de nem lettem a klasszikus elvárásoknak megfelelően kiművelt muzsikos, mert aztán végül a saját fejem után mentem. Arrafelé, ami boldoggá tett. Hogy ezt jól tettem vagy sem, sokszor gondolkodom rajta. Mint ahogy azon is, hogy van-e még bármihez tehetségem, amit még fel sem fedeztem magamban. Csak a zene? A hangszerek gyógyítása? A fa mint alkotási eszköz,

amely kedvemre válik képlékennyé a kezem alatt? Ifjú koromban verseket is írtam. Szerettem csinálni, aztán elkopott. Ennyi lenne talán?

Érdekes, nyilván sokszor átgondolt, megvitatott kérdés, hogy mit s hogyan oktatunk. Mi válik vérré egy tehetséges emberben, majd milyen gyakorlatok hatására válik egy egész életet mozgó tudássá. S főleg milyen technikák és milyen mesterek által. Felföldi Gábor számos érdeme mellett olyan kérdéseket képes a rendezvényei által feltenni, amelyekre felesleges a választ megkeresni, mert elgondolkodni rajtuk s eljátszani velük sokkal izgalmasabb.

Láttam a fesztiválon számos tehetséges ütőhangszeres muzsikust, akikről lehetett tudni, hogy igen eltérő módon kapták kézbe a tudást, aminek segítségével kiérdemelték a színpadot s a közönség figyelmét. A 22-ei első produkció eklatáns példája a tehetség és az intézményesített oktatás közös eredményének. Sipos Csaba ütőhangszeres művész és tanár vibrafonon játszott Hajas Szilárd fuvolaművész és tanár társaságában, s ketten együtt interpretálták a klasszikus zenei műfaj végtelen tárházának pár, nem is feltétlenül fuvolára és vibrafonra született darabját, sokszor a saját átíratukat előadva. Szórakoztatóan, képzetten, érzékenyen, kottából. Az a fajta tudás, amit ők képviselnek, másként nem elsajátítható, csak módszeres, intézményesített oktatás által. Vagy zseninek kell születni, és akkor minden megy magától. De egy zseni minden technikát és műfajt képes határok nélkül elsajátítani, bármilyen módszerrel.

A soron következő produkció ennek a szöges ellentéte volt. Sándorfi Viktor olyan autentikus zenész, akinek ugyan megvolt a zeneiskolai alapképzettsége három iskolai évben, de az azt követő cirka tíz évben a klasszikus zenei nevelésen kívül eső, helytelenül könnyűzenei vonalnak nevezett rendszerben szívta magába a tudást, és az önképzése azóta is töretlen, bár zenei tevékenységét nagyban alakította a matematikai, mérnöki és zeneszerkesztői, vagy helyesebben produceri érdeklődése, amelynek eredményeképpen mára sikerrel kifejlesztette egyéni hangvétele és zenei stílusát. Szólóprodukcióiban a zenei megjelenés számottevően inkább a megszólaltatott hangok színe és hangképe, vagy ha így könnyebben leírható, akkor a sound-design sokszínűsége, az ebben rejlő végtelen lehetőségek játszanak szerepet, ami a digitális technika fejlődésével egy sokkal szerteágazóbb művészeti ággá fejlesztette az ütőhangszeres játékot, mint amit a 20. század végén elképzeltünk. Viktor inkább tekinti magát alkotóművésznek, mint ütőhangszeres játékosnak, s bár a kettő nem zárja ki egymást, végeredményét tekintve az a kép jön ki, hogy a máig tartó ütős önképzés és mesterkurzusok valójában azt a felsőbb célt szolgálták, hogy varázslatos zenét képezzen le a digitális technika segítségével egy alapvetően ritmusgyártásra alkotott hangszerből.

A fesztivál második napja nyitányaként s az előző folytatásaként szintén egy olyan egyedülálló produkciót kap-

tunk, aminek rendszerszintű gyökereinél a végeredmény sokkal messzebbre mutat. Francia Dániel mára széles körben népszerűvé vált ütőhangszeres iskolájának, a Kairos Ritmusműhelynek tagjaival adott elő egy órában olyan ritmusképleteken alapuló kompozíciókat, amelyek alapja egy jól megszerkesztett, stílusilag a közel-keleti és balkáni ritmusok zenei világából jól ismert ritmikai periódus, amely apróbb változtatásokkal ismétlődik, s a lényeg tulajdonképpen a zenészek egymásnak adogatott improvizációi. Hangszereik legjavát az Egyiptomban használt fémtestű darbuka adja, de cseréptestű doholla, keretes dob, ujjcin és zongora is szerepet kapott a koncert során. Az előadott darabok Dani szerzeményei, amelyek a tradicionális ritmusokat kortárs zenei megközelítéssel ötvözik. A koncertet színesítette Stúber Gyöngyi remek hastáncos produkciója, amelyet a záró darab alatt lejtett nekünk.

Hogy keretbe zárjuk ezt a remek és tanulságos rendezvényt, kaptunk egy kis funkdobolást a hallójáratainkba. Falusi János nevét sosem hallottam korábban, s minden igyekezetem ellenére sem találtam olyan zenekart, ahol a nevét olvashatnám. Pedig ez a dobolás megérne legalább egy olyan zenekart, amelyik sztárpályára állíthatná Falusit, mert olyan mives és pregnáns játékot hozott el nekünk egy szűk órában, hogy még a basszusgitáromért is leszaladtam volna a parkolóba, ha nem hagytam volna otthon. Hát persze, hogy pedagógus! Abból a kiváló fajtából, akinek fontosabb, hogy átadja a zene élvezetét az utóknak, sem minthogy a sikert hajtsa. Egy hasonló doboktató mesterrel találkoztam korábban, Szanyi Jánossal, Tokajban, a Rock Gyermekei táborban. Falusi mester fellépését a fesztivál első ütőse, egykori tanítványa, Sipos Csaba vezette fel. A humorral megspékelt felkonfot és egy improvizációs szót követően egy szűk órában olyan dobtalanított zenekari stúdiófelvételekre kaptunk dobos bemutatót, amelyek Martonosi György stílusgyakorlataitól a Toto zenekarig átölelték a modern kori dobolás történetét.

Felmerül a kérdés, hogy miképpen lehet egy ütőhangszeres fesztivált lebilincselővé tenni több óra hosszában. Ez a rendezvény megadta rá a választ.

Nyakas Krisztián

A Notre-Dame-i orgonista

Olivier Latry magyarországi hangversenysorozatának veszprémi állomása. Szent Mihály-székesegyház, 2025. április 28.

„Bakfark után lanthoz nyúlni” – szözl a középkori, Lengyelországban mindmáig élő szállóige arról, amikor valaki a megfe-

lő szakértelem hiányában fog hozzá valamihez. Olivier Latry személyisége annyira kimagaslik az orgonisták társadalmából, hogy ekkora tudással, ily mérvű hangszerismerettel, ekkora technikai biztonsággal, ilyen érzékenységgel tán egyetlen orgonista sem rendelkezik kerek egy világon. Ha tehát valaki szeretne „Latry után orgonához nyúlni”, annak bizony nagyon fel kell kötnie azt a bizonyos ruhadarabot.

Védelmükre kelve azonban tudni kell, hogy Latry igen fiatalon, 23 évesen került a világ egyik legnagyobb, ám mindenképp legpatinásabb, a tűzvész után nemrégiben újrāépített orgonájának padjára, s a mai napig ott ül rajta, immár 40 éve, napról napra újabb és újabb hangszínekkel kísérletezve. Kétségtelen helyzeti előnye van a lehetőség terén, ám ő ezt saját fejlődésének javára fordítja napról napra, nem megelégedve eddigi sikereivel. Mindezek együttesen emelik őt piederstálra, hatalmas közönséget vonzva bárhol, ahol megfordul.

Egy kicsit Liszt Ferenc jut eszembe a 19. században: ha valahol megjelenik, tódul a tömeg, mindegy, hol, mit játszik, csak játsszon, mert maga a játék a csoda. Latry is: céltudatosan, szerényen bejön, hanyag eleganciával leül az orgonához, összpontosít, majd játszani kezd. Kotta nincs, minden hangjegy, minden hangszín, minden mozdulat a fejében... Ujjai és lábai alatt a legbriliánsabb és legvirtuózabb futamok; az orgona hol édesen dalol, hol sír, hol tombolva üvölt, hol könyörög, hol mennydörög, hol dicsóít, pedig láthatóan alig mozognak karjai, úgy tűnik, mintha a világ legtermészetesebb dolga volna uralni a billentyűket kézzel és lábbal, játszi könnyedséggel, ám a gyík fürge- ségével.

Pécsett, Szegeden, Veszprémben és Budapesten a Mátyás-templomban lépett fel. Mindenhol kihozta az orgonából azt, amire a hangszer képes: ez általában több, mint amit e hangszerek – amúgy szintén rendkívüli képességű művészekről van szó – napi „kezelői” gondoltak volna.

Miután a Notre-Dame orgonája a hagyományos barokk funkcion túl a 19–20. század fordulójának szimfonikus hangszerideálját hivatott a legmesszebbmenőkig kielégíteni, természetes, hogy műsorának zömét a kor francia tételei tették ki. Guilmant, Vierne, Duruffé művei e szimfonikus orgonahangzás sokrétűségét mutatták be, akárcsak Latry improvizációja az erre a turnéra kijelölt, a szentévvvel kapcsolatos dallamra.

Játéka valóban csodálatos. Ám ha azt nézem, vajon mennyire ismerhettem meg egy-egy darabot, már nem olyan egyértelmű a kép. Guilmant-tól és Vierne-től csak egy-két orgonaszónáta-, illetve -szimfónia-tételt hallottunk, ami alkalmas az előadó virtuozitására való elámulásra, de nem alkalmas a kompozíciók egészének megismerésére. Kár, mert oly ritkán hallható művekről van szó. Bach *g-moll fúgája* és *c-moll passacagliája* viszont azzal a fajta romantikus francia felfogással lett előadva, amitől a német stílusú muzsikások, főleg a régizene tudorai igencsak berzenked-

nek: bizonyos finomságokat folyamatos crescendóval és decrescendóval (erősítés és halkítás) érzékeltetett, ami talán még a szerzőt is megforgatta sírjában.

A hangverseny folyamán igazán pasztellszínű, kristályos hangzást az egyetlen lírai darabban hallottunk, melyet Vierre improvizációja alapján Frédéric Blanc adott közre mestere iránti tiszteletből.

Latry improvizációja igen jól felépített, a dallamot sok-sok oldalról körüljáró, nyilván estéről estére, a más-más orgona adta lehetőségeken belül megvalósítható, ám a teljes hangszínezést felvonultató műremlék volt. Számomra azonban az improvizáció akkor igazán emberközelit, spontán, ha ott, helyben, a közönség sorából feladott dallam fölött zajlik. De azt hiszem, ez már csak az én hibám. Csomó a kákán. Úgy kell nekem...

Ami viszont nagyon, de nagyon emberi, megható és tiszteletreméltó gesztus volt: a ráadások magyar dallamai.

Rostetter Szilveszter

Társalgó Herenden

Társalgó. Találkozás Simon Attilával és Tamás Ákossal. Védegylet Veszprémért. Herendi Porcelánmanufaktúra Zrt., Herend, 2025. április 9.

Világszerte elismert termékek között, a Herendi Porcelánmanufaktúra Zrt. múzeumában vette kezdetét a Védegylet Veszprémért Egyesület új kezdeményezése, a *Társalgó* sorozat. A Géczi János elnökölte civil szervezet, mint a minőség iránt elkötelezett, felelősségteljes, gondolkodó polgárság egyik veszprémi csoportja arra készült, hogy a helyszínen ismerkedjen meg a herendi porcelán mint hungarikum történetével, eredetével, jelenével és jövőjével. A manufaktúra képviselőjében a csoportnak két vendéglátója volt: Simon Attila vezérigazgató, aki az egyetlen forint támogatás nélkül működő gyárral kapcsolatban kijelentette: Herend volt, van és lesz! Három, négy vagy akár öt munkavállalói generáció vallja vele együtt ugyanezt, hiszen herendi porcelánt előállítani egyáltalán nem csak egy ipari termelési folyamat. Minden darabnál egyedi értékremlétsről van szó, amire nagy odaadással figyel mindenki, aki részese lehet a folyamatnak.

A Porcelánmúzeumban Tamás Ákos képzőművész, iparművész kalauzolta a csoportot. Az 1826-ban alapított porcelánmanufaktúra múzeuma egy csoda hely. Láthatók benne a kezdeti daraboktól a jelenleg választható 1600 formából, 4000 mintából álló, stílusok és vásárlói igények szerint összerendezett porcelándísz tárgy-csoportok, használati eszközök, továbbá az is megfigyelhető, milyen lesz

a végső égetés után az alkalmazott festék – több mint 850-félét használnak, egyedi receptúra alapján. Tamás Ákos, aki életének első munkahelyén fél évszázadot töltve lett a manufaktúra vezető tervezője, az álmélkodó látogatókkal érdekes történeteket osztott meg, a látogatóközpontban bemutatta az egyes munkafolyamatokat, az égetőkemencét, és például azt is elárulta, hogy a minőségi szempontok érvényesülése érdekében összetörnek minden darabot, ami ellen bármi kifogás felmerülhet.

Az Apicius kávéházban folytatódott találkozó során kerekasztal-beszélgetésen esett szó a jövőről, amit az alkotó generációk minden tagja ugyanolyan fontosnak tart, mint a minőséget. A vezérigazgató ezt a tényt úgy fejezte ki, hogy folyamatosan igyekeznek építeni a herendi örökséget. Tamás Ákos a tervező lehetőségeivel él; a porcelán tulajdonságaira, például az áttetszősége alapozva állít elő új termékeket, amelyekkel rögtönzött kiállításán ismerkedhetek meg a látogatók. A teljes skála, amivel a Védegylet Veszprémért Egyesület tagjai találkozhattak, két tényt tett nyilvánvalóvá: hogy az egyedi készítésű luxusporcelán joggal világelső a piacon, továbbá, hogy Herenden minden korosztálynak, minden lakásbelsőhöz tudnak ajánlani dekoratív darabokat.

Amit a gyár képviselői folyamatosan hangsúlyoztak: a manufaktúra tradicionális és innovatív. Bár szigorúan őrzik a porcelángyártás titkait, a két szempont egyensúlyát a gyárthatóság, az eladhatóság, a gazdaságosság és az egyetlen szubjektív tényező, a művészi érték állítja be. Ezt szolgálja a közbeiktatott kilenc ellenőrző pont, amit a porcelánmassza összeállításától a késztermék csomagolásáig tartó folyamatba beépítettek.

Herenden és a település 40 kilométeres körzetében élnek azok a munkavállalók, akik egymás tevékenységét mindenben segítve előállítják a „herendit”, viszont nincs a világnak olyan szeglete, ahol ne ismernék vezető hungarikumukat. Magasra tette a mércét a védegylet, amikor a *Társalgó* első témájának a herendi porcelánt választotta. További értékörző, értékteremtő beszélgetésre évi négy-hat alkalommal várják – regisztrációhoz kötve – nem csak a veszprémi érdeklődőket.

Örsi Ágnes

Történelmi kertek Veszprémében

Helytörténeti séta.
2025. április 30.

A Közösségek Hete keretében meghirdetett helytörténeti sétán a város történelmében meghatározó kertek, parkok múltjába kaptunk betekintést az Eötvös Károly Könyvtár szervezésében. A könyvtár amfiteátrumától indulva a Színházkertben, a

Völgyikút parkon át a Kolostorok és kertekig vezetett az utunk.

A madárcsicsergéstől zajos Színházkertből induló sétát a helyismereti könyvtár vezetője, Palkóné Jády Melitta a közterekről és parkokról szóló történetekkel tette élménydússá, segítője Király András könyvtárpedagógus volt. A kétórás séta során rengeteg ismerettel gazdagodhattak a résztvevők, a múltidézéshez a könyvtár képeslapgyűjteményéből hoztak nagyított fotókat, amelyekkel megpróbálták megidézni a korábbi időszakok kertkultúráját. A csoport tagjai között fiatalok, gyermekes család és aktív szépkorúak egyaránt képviseltették magukat.

A középkori kertkultúráról nem maradt fenn részletes leírás és ábrázolás sem. A növekvő népesség szerteágazó igényeit kiszolgálni kész kertkultúrára egységesség jellemző, amely földrajzi, etnikai és művelődési okokra vezethető vissza. (Géczi, 1999.)

A jószágkormányzóság épülete (ma Eötvös Károly Könyvtár) mellett az 1770-es években „csöndes, pompásan kialakított főúri park” létesült. A mélyebben fekvő kertben a kor ízléséhez igazodva nemcsak haszonnövényeket, hanem az üvegházakban déligyümölcsöket is termesztettek. Az 1910-es években készült képen jól kivehető több létesítmény is, amelyek ezt szolgálták, a kert délnyugati sarkában zöldellő pálmakert dús növényzetéről is készült korabeli fotó. (Márkusné, 2015.)

A Komakút forrásnak köszönhetően három kút biztosította a szükséges vizet az öntözéshez. A vízbőségnek köszönhetően a balatoni halakat a hét medence egyikében tartották frissen, míg feldolgozásra nem kerültek. 1942-ben semmisültek meg az üvegházak, az 1960-as években egy labirintust neveltek, kiülőpadokkal, szobrokkal. Az államosítás után elhanyagolt terület volt, egy szabadtéri színpadot létesítettek, majd kertmozit működtettek a területen. A színház épületrészeinek kialakításával és az Óvári Ferenc utca nyitásával alakult ki a jelenlegi szintkülönbség.

Útközben a Bagolyvár egykori területe mellett izgalmas témáról hallhattunk: az idősek otthona tervezése előtt évtizedekkel a területen néhány ház állt csak, némelyiket bombatalálat érte. Ezeknek a lebontása után sithalom magasodott ott. A sith elhordásakor fedeztek fel egy 10x20 méter nagyságú barlangot, ahová vándorcigányok költöztek az 1950-es években. Évek múlva eltelepítették őket a barlanglakásukból, amit egyetlen ajtó választott el a város forgatagától. Majd a barlangot berogyasztották és feltöltötték, és a helyén állt a fatehén, amire a régóta fiatalok még emlékezhetnek – itt a jelenlévők közül néhányan bólogattak.

Utunkat kis séta után a Királykút vagy Bődönkút néven is ismert Völgyikút forrásnál folytattuk, amelyben éppen csak csordogált némi víz. Valaha a városrész vízellátásában fontos szerepe volt. Az eredeti kút kicsit feljebb volt, a lépcsősor alján kifolyót létesítettek az 1960-as években. A környéken hat forrás vizét gyűjtötték össze a legendás Csomay-strand három

medencéje vízszükségletének biztosításához, amely 1933–1968 között működött Veszprém és közvetlen vonzáskörzete nagy öröme. A 145 öltözőkabin, büfé, cukrászda, fodrász, manikűrös és a két nagy öltöző teljes körű kiszolgálást nyújtottak a strandolni vágyók számára, sőt, a háború előtt a társasági élet egyik fő helyszínévé vált. Tartottak itt bálakat, majálisokat, a leengedett medencéket táncparkettként használva. A háború után államosították, állapotáról, a szolgáltatások minőségéről már nem gondoskodtak, hanyatlásnak indult. 1968-ban végleg bezárták, majd 2006-ban kezdték el a területét beépíteni. A jelenlegi épületeket Csomay Kálmán unokája, Csomay Zsófia tervezte.

A História kert valaha káptalani pihenőként épült, amelynél kiemelte a túra-vezetőnk, hogy ez is, mint minden kert, vizes élőhely mellett létesült. Kanonokkert néven volt ismert, gazdasági céllal létesítettek itt malmokat, épületeket, ahol tárolni tudták a káptalan ellátására a terményeket. A 18–19. század fordulóján főnemesi mintára, de annál sokkal szerényebb változatban pihenőhelyeket, pavilonokat hoztak létre, amelyek a pihenés mellett a reprezentációt is szolgálták. A Pajta utcai dór oszlopos, kétszintes lodzsával tervezett pihenőt Kopácsi József veszprémi püspök építtette az 1800-as évek közepén boltozott pincével. A második világháború után ennek az épületnek is a magyar állam lett a tulajdonosa, 1992-ig napközi otthonos táborhelyül szolgált. A 2011-es felújítással és a 2023-as hozzáépítéssel nyerte el mai formáját.

A Szerelem-sziget kifejezés eredetére is fény derült Palkóné Jády Melitta ismeretéből, a Séd eredeti medréről készített fotók bemutatásával vált egyértelművé mindenki számára. A területen – aminek anno Sárszeg volt a neve – ispotály, szegények fürdője, kórház is állt egykor, amelyek a török időkben elpusztultak.

A séta során a beazonosítható filmforgatási helyszíneket is felelevenítették a résztvevők (*Aranypáva, Csárdáskirálynő, Füre lépni szabad*) a kertekhez, valamint a Sédhez kapcsolódva.

A Patak tér felé haladva megidézte a túra-vezető a Buda, Székesfehérvár, Bécs és Olaszország irányában húzódó fontos útvonalat, ami a mai Jókai utca és Patak tér kereszteződésében szelte át a völgyet. A híd segítségével lehetett biztonságosan ellenőrzés alatt tartani és vámot szedni. A Dávidikum épülete körül is kert terült el, ahol az itt oktatót-nevelt diákok étkeztesítéséhez a zöldség- és gyümölcszükségletet termesztették, amiben a gyerekek is aktívan részt vettek.

A Séd jelenlegi vízállását látva, nehezen elképzelhető, hogy komoly zsiliprendszereknek köszönhetően valaha 15 malmot hajtott a patak vize, amelyek emlékét a Fenyves-malom méltón őrzi és élteni.

A Séd mentén továbbhaladva nem maradhatott ki a vidámpark, a létesítmények és a gyermekes családok szórakozását szolgáló egykori attrakciók megidézése sem.

1963-ban szabadidőközponttá alakult az állatkert, a vidámpark és a kisvasút

együttese. Az úttörőtáborhoz is sok családnak fűződött emléke működése során, amely a Kolostorok és kertek 20. századi történelmének közismert része.

A szabadidőpark népszerűsége töretlen volt, azonban a fenntartásához egyre nagyobb költségigény merült fel. Ennek megoldására először megszüntették a kisvasutat, felszedték a síneket, lebontották a hidakat, eltűntek a tóról a csónakok, elhordták a padokat. Az 1980-as évekre teljesen lepusztulttá vált a park.

Az utolsó állomás a jezsuita templom melletti terület, az apácakolostor kertje. A veszprémvölgyi apácák kolostorának romjairól és a templom körüli feltárásokról hallhattunk részletes ismertetést. A szájhangyomány szerint Szent István által alapított első apácakolostor vagy nevelőintézet rendelkezett a korabeli kertkultúrára jellemző élelmezési, gyógyászati és spirituális célokat szolgáló kerttel. Ennek elrendezéséről, növénytársulásairól, műveléséről és a benne termesztett növények felhasználásáról nem maradtak fenn írásos források.

A Nagy Szent Bazil által alapított bazilita rendhez tartozó apácák és a győri jezsuiták, még később a ciszterci rend itt működő közössége önfenntartók voltak, birtokokkal rendelkeztek. Ismerve a kor szak körülményeit, azt is feltételezhetjük, hogy a környék lakosainak, a birtokaikon dolgozó jobbágyoknak a gyógynövényes készítményeikkel segítséget nyújthattak. Rhé Gyula régész feltárásáról és a 2001-ben publikált ásatási eredményekről is kimerítő tájékoztatást hallhattak a séta kitértő résztvevői.

A város nagy múltú történelmi és közkertjeinek megismerése után fokozódik az igény, hogy a jelenlegi közterületek és közparkok állandó karbantartására és a szemet gyönyörködtető, színpompás virágzó és egyéb dísznövények gondozására a területet működtetők nagy gondot fordítsanak.

Lipéczné Karsai Henriett

Felhasznált irodalom:

GÉCZI JÁNOS: A tudás forrása: a kert.

In: *Vár Ucca 17. Régi magyar kertek* 1999/3. Veszprém, 1999.

MÁRKUSNÉ VÖRÖS HAJNALKA: *Püspök-kert*. Veszprémi Kaleidoszkóp III.

Veszprém, 2015.

Különleges hangvételi dokumentumfilm Mongóliáról

Füredi Zoltán: *A legbelsőbb Ázsia – Magyarok nyomában Mongolországban*. Magyar dokumentumfilm, 81 perc. Foton, 2025. április 13.

A dokumentumfilm-kedvelők különleges élményben részesülhetnek a Fotonban. Füredi Zoltán dokumentumfilmjét vetítették, utána pedig alkalmunk nyílt találkozni a rendezővel is. A film egy nem mindennapi road-dokumentumfilm, amely során térben, időben, léleken, történelemben egyaránt elutazunk a tőlünk nyolcezer kilométerre fekvő Mongóliába.

Kinek vagy minek a nyomába eredünk a rendezővel? A film alapvetően két gondolatszálon fut: az egyik a mongolok különös, magyarok iránti szeretete, ennek bemutatása, okainak keresése. A másik pedig egy személyes indítatás: a rendező egészségügyi problémájára keresi a megoldást, mivel itthon semmilyen kipróbált gyógymód nem segített rajta, s vélhetően – különös módon – a betegség eredete is egyik előző mongóliai utazásához köthető.

Személyes találkozások során tárul fel a mongolok magyarok iránti meleg, baráti szeretete. A néző számára is meglepő módon nyitottan, kedvesen, mély és őszinte megbecsüléssel viseltetnek magyarságunk iránt. Honnan ez a szeretetteljes viszony? A '60-as, '70-es években a szocialista államok barátsága gazdasági együttműködésben is megmutatkozott: magyarok mentek a sztyeppékre kutakat fúrni, építettek például húskombinátot, vegyi gyárat, irányították és betanították a mongol dolgozókat, évekig éltek baráti elfogadásban a helyiekkel. Minden megkérdezett jó szívvel idézi fel azokat az időket, keresgélve emlékeikben a magyar szavakat, a neveket. A vegyi gyárban még használnak néhány jól működő magyar berendezést, üzemi fotóalbumok őrzik a múltat. Bár a húskombinát már csak nyomokban látható, egy akkoriban ott dolgozó munkásnő a mai napig az akkor elsajátított technika szerint készíti a sonkát.

A két testvéri ország között nemcsak a szocialista iparosodás a kapocs: rengeteg mongol fiatal végzett a magyar egyetemeken különféle szakokon, még mongolisztikán is, ahogy maga a film rendezője, Füredi Zoltán is.

A filmnek az is célja volt, hogy kiderítse, a mongolok milyen nézetet vallanak a mongol–magyar rokonságot illetően. Az is megtudható, hogy folyamatban vannak a modern régészeti kutatások.

Nemcsak a rohamléptekkel fejlődő főváros, Ulánbátor néhány nevezetességét láthatjuk, hanem találkozunk a rendező régi, jurtában élő, nomád ismerőseivel is, betekintést kapunk arról, hogyan élnek, milyen mértékben változtatja meg a modern, digitális világ a sztyeppéken élők mindennapjait. A hagyományörzés mellett a szupersebességgel változó modern világ hatása is megmutatkozik az ősi kultúrában. A lovakat motoron ülve terelik karámból ki, karámból be, és a jurtákat oda telepítik, ahol ivóvíz van és térerő, mert okostelefon és laptop is szükséges az életükhöz.

Minden helyzet és jelenet közvetlenséggel, melegséggel átitatott, mintha ősrégi ismerősök találkoznának újra, csupán fel kellene venni a fonalat, amelyet akkor – mikor is? – letettek.

A vetítés utáni beszélgetés során – melyet Mike Friderika, a Veszprém–Ba-

laton 2023 Európa Kulturális Fővárosa program programfejlesztési igazgatója vezetett – elhangzott, hogy a rendező eredetileg két filmet tervezett. Mivel ez anyagi okoknál fogva nem valósulhatott meg, a személyes szálát egybeszötte a tudományos-kulturális szállal. A rendező személyes indíttatása volt felkeresni azt a helyet, ahonnan betegsége feltételezhetően ered. Ez volt a legtávolabbi úti cél, ahol engesztelő szertartást kellett bemutatnia az Orhon folyó szellemének. Bár a filmet végig átítatja a spiritualitás, ez mégis ezen a szálon teljesedik ki igazán. (A film végén, a stáblista után kap választ a néző a szertartás sikerességét illetően.)

A végtelen mongol táj és természet csodálata árad a felvételekből. A film zenei anyagát főként a mongol Domog (Legend) együttes saját népdalfeldolgozásai, dicsőítő énekek, létező folklórszövegek adják.

A film során nemcsak egy távoli világhoz kerülhetünk közelebb, hanem az önmagunkhoz, eredetünkhöz való viszonyunkat is átértékelhetjük. A film nem minősít, nem értékeli, de sugárzik belőle a mongol kultúra szeretete, tisztelete.

Nem sokkal a veszprémi vetítést követően a rendező április 25-én Barát-ság Érmel vehetett át Batmönh Batceceg külügyminiszter asszonytól. Ez Mongólia legmagasabb olyan állami kitüntetése, amelyet csak külföldi állampolgárok kaphatnak meg.

Horváth Viktória

Az erdőnek nincs szüksége az emberre

Az MMA Filmklub áprilisi vetítései a Fotonban. 17-én *Dr. S. O. S. – Vészhelyzet a vadonban* (2024, rendező: Tóth Zsolt Marcell), 24-én *Amiről a fák sutognak* (2020, rendező: Takács Rita). Filmklubvezető/moderátor: Szalay Péter Balázs Béla-díjas dokumentumfilm-rendező.

Lapzárta után, május 15-én kezdődik városunkban a Gödöllőtől megörökölt 10. jubileumi Természetfotó- és Filmfesztivál, a Planet Lens. Így különösen aktuális a Magyar Művészeti Akadémia filmklubjának legújabb sorozata, mivel filmjei a természetvédelem témaköréről beszélnek, ember és állatok együttélésének, a fajok megóvásának és a természeti környezet védelmének egyre sürgetőbb kérdéseire hívják fel a nézők a figyelmét. Az alkotások a Filmdzsungel Stúdió munkái. A filmkészítő vállalkozás ügyvezetője Tóth Zsolt Marcell, maga is „hátizásos” természetjáró, közel harminc éve operatőr, filmrendező, producer, több mint 60 film-

alkotás készítője. Nevéhez fűződik például a *Nagyvárosi vadon/Budapesti vadon* című ismeretterjesztő film, mely egy pesti bérház „lakóit” mutatja be a pincétől a padlásig: rovarokat, rágszálókat, ragadozó madarakat Badár Sándor humorista hangján. Ennek a filmnek a játékos, humoros stílusát idézi az *S. O. S.* doku-reality sorozat is. A *Dr. S. O. S.* név mögött Sós Endrét, a budapesti állatkert nemzetközileg is ismert, elismert főállatorvosát találjuk, a *Vészhelyzet a vadonban* alcím pedig utal Vadon Jani rádiós műsorvezető közreműködésére. Felelősségteljes fajmentő vagy épp gyógyító állatorvosi munka rejtelmeibe pillanthatunk bele a kamera segítségével, a sokszor súlyos, veszélyes szituációkat a kíváncsiskodó, laikus Vadon Jani jelenléte oldja. A televíziós sugárzásra készült nyolc epizódból hármat tekinthetett meg a Foton közönsége, a vetítések előtt Szalay Péter kérdéseire szimpatikus szerénységgel válaszolt a rendező, Tóth Zsolt Marcell, aki a beszélgetés során szólt a rewilding (visszatelepítő, újradadító) programokról, sok érdekességgel, információval egészítve ki a látottakat. Az első epizódban tanúi lehettünk, ahogy a hortobágyi Pentezugban féltve őrzött, félvad körülmények közt élő Przewalski-ló-ménésből három egyedet Kazahsztánba szállítottak további állománygyarapításra. A második film egy erdélyi medveles környéken játszódik, megismerhettünk egy elhivatott vadászt, természetvédőt, aki szembesítette a film nézőit a medvék szűkülő életterével, az erdő terményeit begyűjtő ember hatásával. A harmadik alkotás Laoszba repítette a közönséget, egy különleges elefántrezervátumba, ahol az állatorvosok feladata annak kiderítése, hogy a rezervátum elefántbikái miért veszítik el nemzőképességüket. A sorozat játékos, kicsit bulváros címe és az epizódok humoros, könnyed stílusa azt a célt szolgálja, hogy minél több embert sikerüljön a képernyők elé ültetni az ismeretterjesztő, természetvédelemmel foglalkozó filmek sugárzásakor. Ha ehhez a nagy tudású állatorvos mellé a népszerű celeb, Vadon Jani kell, akkor vele...

A második filmklubos mű Takács Rita 2020-ban készült *Amiről a fák sutognak* című alkotása volt, egy erdőrezervátum életéről. Hazánk első erdőrezervátuma egy 1942 óta védett bükkü erdő, mely háborítatlanul élheti életét. A film operatőrei közt találhatjuk Tóth Zsolt Marcellt is, a film utáni beszélgetést Hidas Ildikó vezette. A gyönyörűen fényképezett lírai alkotás a védett erdők/erdőrezervátumok életét, állat- és növényvilágát mutatja be Für Anikó narrációjával. A film végére borzongatóan átélhetővé válik minden veszteség, amikor az ember erdőt pusztít a benne lévő élővilággal együtt rövid távú gazdasági érdekek mentén, sokszor felelőtlenül, gondatlanul. Nagyon fontos missziót vállalnak a fentiekhez hasonló alkotások, nemcsak megújítják az ismeretterjesztő film kissé halványuló fogalmát, de minden kockájuk felér egy hangos szirénával, mely jelzi: itt az utolsó perc, amikor még tehetünk valamit.

Láthattuk, hogy az erdőnek nincs szüksége az emberre, de az embernek most nagyobb szüksége van az erdőre, mint a történelem során bármikor – olvashatjuk a film ismertetőjében.

Farkasné Molnár Csilla

Csak természetesen!

Kővári Gábor Mihály: *Mérgezett Föld*. Magyar dokumentumfilm, 49 perc, 2019. MMA Filmklub. Foton, 2025. május 8.

Az MMA Filmklub tavasszal három ingyenesen vetített aktuális természetfilmet hozott a Fotonba a veszprémi filmkedvelők számára. A programot Kővári Gábor Mihály – társrendezője Iván Róbert – *Mérgezett Föld* című ismeretterjesztő dokumentumfilmje zárta. A vetítést közönségtalálkozó követte, melyen szép számmal vettek részt a téma iránt érdeklődők. A beszélgetést Szalay Péter Balázs Béla-díjas filmrendező moderálta.

Mindannyiunk számára kikerülhetetlen kérdés származásra, korra, nemre, élőhelyre való tekintet nélkül, hogy mi kerül az asztalunkra, milyen minőségű tápanyag jut a szervezetünkbe. A film olyan alapvető kérdésekre keresi a választ, hogy meddig képes ellátni minket a Föld folyamatosan romló minőségű termőtalaja élelemmel, milyen szerepe van a gilisztáknak és egyéb földbeli élőlényeknek, milyen szemléletváltás, miféle új technológiák szükségesek a talaj kizsigerelésének megállításához.

A narrátor által rögtön az elején elhangzanak az elkésztő, kétségbeejtő tények: az ember 11 ezer éve foglalkozik földműveléssel, és körülbelül 2,5 ezer éve ekét is használ. 1950-re a világ termőföldkészletének a fele termesztésre alkalmatlanná vált az egyre intenzívebb mezőgazdasági technológia miatt. Maga a termőréteg is elvékonyodott, ennek pedig 2010-ig további 30 százalékát tettük tönkre. A rombolás minden szempontból vizsgálat alá kerül, és kiderül, hogy szántóföldjeinkben már nincs élet, pedig életet kellene adniuk.

A film nem csupán elrettent vagy kétségbe ejt, nemcsak felhívja a figyelmet a problémamegoldás és a szemléletváltás sürgősségére, hanem egy rendkívül meglepő, de tudományos tényekkel alátámasztott megoldást is kínál: ne szántsuk a termőföldet!

A többnyire egykamerás megoldással dolgozó rendező, aki egyben operatőrre is a filmnek, olyan hiteles szakembereket keresett fel, akik szakmailag megfoghatatlanok, támadhatatlanok. Rendszerökölógus, ökológus, méhészt és – magyar szakember híján – francia talajtani szakember szóval meg és kínál tényekkel alátámasztható

megoldást a talajromlás visszafordítására. A magyarázatok tudományos igényűek, ám a laikusok számára is világosak, követhetőek. Oktató jellegű animáció segíti a megértést, ami egyébként egyben a kis költségvetés következménye is.

A narrációt gyönyörű közeli és tágas, távoli képek kísérik, mintegy ellenpontozva vagy éppen kihangsúlyozva, hogy a természet élni akar, és tud is, ha hagyjuk. Elhivatottság, a természet ismerete, tisztelete árad a felvételekből. A műben elhangzik, hogy a természeti törvényeket az embernek nem kell helyettesítenie.

A film elég gyorsan önálló életre kelt, mert igen hamar felkerült az internetre, és magas nézettségre tett szert; a mai napig tartó folyamatos érdeklődés kíséri. A CEU-n tananyag, agrárgazdaságok, művelődési házak vetítik, valamint már nemzetközi ismertsége is van, de alapvetően bárki számára elérhető.

Generációk szükségesek a szemléletváltáshoz, hisz a szántás ősrégi beidegződés, földművelésünk egyik alapja. Átszövi kultúránk minden szintjét, területét, ott él meséinkben, dalainkban, megrögzött gondolkodásunkban. Ki ne ismerné azt a népdalt, amelyben „két szegény legény szántani menne”, vagy amelyben „szánt a babám a benedeki határon”? És még sorolhatnánk.

A 21. századi ember mindennapjainak része a környezetvédelem, akár nagyvárosban él, akár falun. Elkerülhetetlen szembesülni a környezetrombolással, az újrahasznosítás szükségességével, a fogyasztói társadalom önmagára gyakorolt ártalmaival. Megéri közel kerülni a termőföld problémájához is, hiszen mindannyian fogyasztók vagyunk. A közönségtalálkozón olyan nézők is jelen voltak, akik a film hatására alakították át kertjük művelését. Akit érdekel bolygónk és a saját jövőnk, annak érdemes megnézni ezt a filmet.

Horváth Viktória

PE75

75 éves a Pannon Egyetem.
Jubileumi interjúkötet. Könyvbemutató. Pannon Egyetem,
2025. március.

Ajándékot kapni legtöbbször öröm. A Pannon Egyetem megalakításának 75. évfordulója alkalmából készült jubileumi interjúkötetet (75 év – 75 interjú) teljes bizonyossággal vártam: óriási élmény lesz elolvasni. Nos, megkaptam a kék-fehérbe öltöztetett kötetet, és már kézbe fogni is kellemes volt. Megjelenésre négyzet alakú, jó megsimogatni, átlapozni. Gondos szerkesztői munka után került az olvasó elé. Nem túl nagy a példányszám, mindössze ezer darab készült belőle, de bárki elérheti, aki szeretné a Pannon Egyetem honlapján (75.uni-pannon.hu/interjuk), ahogyan a Séd is online (az Országos Széchényi Könyvtár jóvoltából) sokkal több olvasót

ér el, mint ahány rajongónak jut a print-változatokból. Hogy ez miért fontos?

Egy emlékkiadványtól elsősorban történelmi visszatekintést vár az olvasó, ebből ez esetben is sokat kapunk, csupa fontos infót az egyetemépítés, önállósodás, fejlesztés évtizedeiből. Arról a folyamatról, ami közben a tizenhat oktatóval és százhat hallgatóval induló Veszprémi Vegyipari Egyetemből mára egy nemzetközi szinten is ismert, öt hazai városban több mint száz képzést gondozó innovációs központ lett. Üdvözlő, visszaemlékező soraiban mást emel ki a rektor, az egyetem kancellárja, a polgármester (Veszprémből, Nagykanizsáról, Zalaegerszegről, Kőszegről és Ajkáról), a különböző szakok vezetői, akik küzdőtársak voltak a hazai ipar, a rangos nemzetközi együttműködések számokban is kimutatható fejlődésében, hiszen a Veszprémi Vegyipari, majd Pannon Egyetem kutatói, képviselői kevés túlzással ott voltak minden kilométerkőnél.

Ezeket a tényeket nemcsak lehet, de el is kell mondani, hiszen a dokumentumok képezik a hazai és nemzetközi összehasonlítás alapját, de nekem, mint az egyetem hajdani hallgatójának, sokkal többet mondanak a személyes visszaemlékezések. Volt hallgatók, oktatók, tiszteletbeli egyetemi polgárok beszélnek arról, milyenek is voltak az egyetemi évek. A tudásvágy mellett milyen egymást segítő, boldogító, egymás sikereinek őszintén örülő emberek jelentették azt a közeget, amiben nap mint nap igen jó volt megmerítkézni. Ezért is öröm, hogy a kiadvány online is hozzáférhető. Az interjúk mind egyike szeretetteljes, jó hangulatú, alkalmas arra, hogy a 75 év alatt az egyetemen végzett hallgatók tízezrei számára felidézze a diákéveket. Az interjúk alkalmat adnak a továbbmesélésre, a nagy tudású, elismert tanárok, professzorok – pl. Polinszky Károly, Papp Sándor, Heil Bálint, Gelencsér András – alakjának felidezésére. Olyan diáktársak emlegetésére nyit utat, mint amilyen az adatmentő világsztár, Kürti Sándor volt, Németh Zoltán, Bohóc, a Veszprémi Egyetemi Napok (VEN) elmaradhatatlan akcióhőse, megtudjuk, milyen szakmai magasságokba emelkedett Pápai Tamás a Continental Kft.-nél, hogyan lett tánctanár az informatikaoktató Tímár Lajosból, vagy hogy napjainkban a villamosmérnök szakos Rasovszky Kristóf olimpiai bajnok is a Pannon Egyetem hallgatója. Ha szülők, családtagok mesélnek róluk, az egyetemről a továbbtanulás előtt álló fiataloknak, az lesz a legjobb ajánlólevél. A viszonylag kicsi egyetemhez való tartozás előnye, hogy folyamatosan számon tarthatók a másokat is inspiráló eredmények. Mivel megjelent a 75 évre való visszaemlékezés interjúkötete, már nem csak a szájhagyományra lehet támaszkodni.

Órsi Ágnes

Jókai és a másik Petőfi

A reformkorral születtek: Jókai Mór és Petőfi István. A TIT Váci Mihály Irodalmi Színpad műsora. Agóra Veszprém Kulturális Központ, 2025. március 5..

A Petőfi név hallatán nagyon kevesen gondolnak Petőfi Istvánra. Talán még kevesebben a költészetére, hiszen a versek világa bátyjának, Sándornak nevével forrt össze. Ezért is ígérkezett különlegesnek a TIT Váci Mihály Irodalmi Színpad előadása, mely a reformkor szellemét idézte meg, s benne Jókai Mór és Petőfi István költészetét.

Ebben a Jókai 200 jubileumi évben több rendezvényen hallhattunk a nagy íróról itt, Veszprémben is. De most Jókai költészetére került előtérbe. Fülöp Dorottya az *Irodalmi Jelenben* azt írja: „...nem véletlen, hogy Jókait elsősorban íróként, és nem költőként ismerjük: versei esztétikailag nem kimagaslóak, tehát a szó »klasszikus« értelmében Jókai egyáltalán nem volt »jó« költő.” Tudjuk, a versírás ifjúkorától végigkísérte életét. Hazafias, elbeszélő és leíró költeményei is jelentősek. Verseiben sokszor jelennek meg humoros, tréfás furcsaságok.

Ironikus és tréfás gondolatok Petőfi István költészetében is megjelennek, ugyanúgy a hazafias gondolatok is. Verseiben jelen van bátyjának dicsőítése és siratása, s a beteljesületlen szerelmei feletti bánkódás. A természet iránti szeretete és tisztelete is megjelenik népies hangvételű költészetében.

A műsoros est bevezetőjében Sashalmi István helytörténész beszélt a két költő életéről. Kiemelte Petőfi István sikeres katonai pályafutását. A kivetítón képekkel illusztrálta a 6. honvéd zászlóaljat, melynek önkéntes tagja lett 1848 júniusában. Egy év múlva már százados volt, több győztes ütközet irányítója. Jelen volt a világoi fegyverletételnél is. A levert szabadságharc után ő sem kerülhetett el a meghurcolást. Első versei már a forradalom ideje alatt megjelentek. Később a korabeli lapok egyre több versét közölték. A bevezetőben Jókai életével kapcsolatban elsősorban a természet, a kert és a szőlőművelés szeretetéről hallhattunk. S arról a baráti viszonyról, mely Petőfi Istvánhoz fűzte őt a forradalom leverése után. S ha ez a viszony nem is volt mindig problémamentes, a lángelkű költő életének dicsőítése és emlékének ápolása mindkettőjük számára fontos volt.

Jó érzékkel különítette el egymástól a műsort szerkesztő és rendező Felföldi Gábor a két költő verseit. Az irodalmi színpad egyik alapító tagja, Horváth Imre, aki már maga is túl van 70 éven, nagyszerűen keltette életre az idősödő Jókai alakját, tisztán, érthetően tolmácsolta gondolatait. Mellette Fejes Réka is határozottan, néha számon kérve, néha szatirikus hangon, átütő erővel mondta a verseket. Jókai *Igen sok magyar úr emlékkönyvébe* című versében felsorolja az urak javait, s mint írja:

„Angolkerted, üvegházad / Növényzete ezernyi; / De könyvtárt az egész háznál / Nem bírtam felfedezni.” Ezzel a pár sorral szinte teljes képet kaptunk az 1860-as évekről, amikor is a vers íródott. Felváltva követték egymást hangulatos, magyaros, verbunkos zenével elválasztva a Jókai- és a Petőfi-versek.

A háttérben megjelenő képek is segítettek a kor megidézésében. A kivetítőn megjelenő Petőfi István markáns, szikár arcvonásai, szemének határozott, éles tekintete nem közelített a közismert Petőfi-képekhez. Pedig a két testvér, Sándor és István szorosan kötődtek egymáshoz. Molnár Brigitta mély érzéssel mondta el Sándor *István öcsémhez* című versét. Aztán István verseinek mondanivalóját is jól érzékeltette: az örömet, a szerelmi vágyódást és a reményt. Felföldi Gábor pedig határozott hangon, néha katonás számonkéréssel, majd elhalkuló, lágy beletörődéssel keltette életre Petőfi István alakját. A fanyar humor itt sem hiányozhatott. *Sándor bátyámhoz* című versében írja: „Igérsz nekem paripát, / Még pedig párjával. (...) Attól tartok, hogyha majd / Gazdagságod várom, / A vásárra holtomig / Gyalog kell sétálnom.” Aztán nehezebb idők jöttek életében, s ez költészetében is tükröződött. Nem volt könnyű élete a kiváló katonából kiváló mezőgazdásszá vált Petőfinak. „Veres a fű, veres minden fának ága” – írta. Mert szülőt, hazát, testvért veszíteni egyszerre, nehéz az emberi szívnek. Istvánnak is talán a természet szeretete adott évről évre új reményeket.

Jó hangulatú, színvonalas irodalmi est részese lehetett a szép számú közönség. Két különleges ember élete és költészete valahogy összefonódott. S a távolban ott lebegett a haza szeretete és egy harmadik személy alakja, aki összekötötte őket. „Büszkék voltunk mi e névre, hogy »Magyar«. / Lehettünk is méltán, mert ez dicső faj” – írta István. Az idős Jókai pedig így ír: „Soha a magyar szó nem zengett oly szépen. / Mag volt mit elhintél, erdő lett belőle”. S az erdő fáinak ma már talán mi is részesei vagyunk. A múlt szellemisége ott susog a fák között. Jó volt ezen az estén ebben az erdőben sétálni.

Molnár Erzsébet

Feldobom a követ, ráesik fejemre

Veres András: *Nagyapám, Frank Sinatra*. Szabó Tibor önálló estje. A szombathelyi Weöres Sándor Színház előadása. Hangvilla Stúdió, 2025. április 19.

Belép Szabó Tibor, színész, színházigazgató, és közli, hogy természetesen az ő nagyapája nem Frank Sinatra. Egészen őszintén, civilből indít, keretezi a történe-

tet, bemutatja a zenészeket, és aztán belekezd a nagypapa történetébe.

A híres-neves ősebe: József, későbbi Gyójoska kalandjaiba, aki amerikai magyar volt, szerencsét próbált az USA-ban, megtörtént élete nagy találkozása a fiatal Frank Sinatrával, majd hazatért Magyarországra. Innentől kinti múltja, angoltudása, élményei, a Sinatra-dalok tették őt különlegessé, unokája példaképévé. Egyaránt volt tévé, történelemtanár, játszópajtás és apapótlék a kisfiú számára. Mi mozdítja Amerika felé Jóska, milyen társadalmi, gazdasági körülmények indítják útnak? „Hallottam Amerikáról sok szépet beszélni, / Elindultam én is oda szerencsét keresni. / De engemet a rossz talál és a jó elkerül. / Boldogtalan a világon én vagyok egyedül. / Nem okolhatok senkit, magam vagyok oka. / Nem kísért ki a falumból senki karon fogva. / Se a bíró, se a csendőr, se a falu szája. / Csak az átkos pénzvágy hozott az idegen tájra.”

Mit élt át kint, amerikai magyarként, bevándorlóként a nagy vízen túl? Vajon a honvágy húzza haza? „Nevijorki kikötőbe áll egy hadihajó, / Tetejibe, közepibe nemzeti lobogó: / Fújja a szél, fújja, hazafelé fújja, / Kilencéves amérikás megy az Ókantriba.”

Itthon hogyan boldogul, bekerülve a II. világháborúba, majd az azt követő kommunista rendszerbe? Mi tartja életben, mit tud átadni élettapasztalataiból unokájának? „Újabb műltszakaszok tárnak föl, ahogy a partjáró bolygása sem ér soha véget, mert minden egyes megmászott agyagos fövénykulissza mögött új távolságok csábitanak új hegyfokok felé.” (Thomas Mann)

Megannyi kérdés, megannyi történet- és emlékfoszlányra derül fény az előadás előrehaladtával. Feltétlenül és legfontosabbként a legendás nagypapa a dalokat hozza magával emlékül: Sinatra dalait énekli (később már csak fütyülni meri) a magyar falunak.

Szabó Tibor sokoldalú színész, szuggesztív előadó, és akadály nélkül vált ki-be a színész és a civil megszólalásai között („Ne aggódjanak, ez csak tea!” – mondja a közönségnek, mikor már a második pohár whisky fogyasztja el a zenészekkel egyetemben...). Nehéz teljesen lecsupaszítva, magánemberként elkezdni egy színházi előadást, és közben ki-kiváltani, amikor a helyzet megkívánja, és egyszemélyes show-t szolgáltatni énekelve és prózában majdnem másfél óráig.

Szabó Tibor mindezeket túl kellemesen énekel angolul, bársonyosan szórazkottatón idézi fel a zenekar aláfestésével Sinatra slágereit, képes azonban ennek elentétére is: lecsupaszítva, kíséret nélkül, torokszorítóan, kinban énekli az amerikai magyar népdalokat. Majd félvállról odaveti: „magyar népdalok ezek is, csak nem Magyarországon születtek...”

Az előadás zenei anyaga nagyrészt Sinatra dalainak előadásából áll (*Strangers In The Night; Fly Me To The Moon; My Way; My Funny Valentine; New York, New York...*), emellett az időnkénti zenei aláfestések segítik az előadott prózai szövege-

ket is. A zenészek: Horváth Dániel Dudu, Nagy Olivér és Völgyi Attila. Ám ereje van a csendnek is ebben a térben, és a hangszeres kíséret nélkül előadott amerikai magyar népdaloknak is, melyek a legmegrendítőbbek az előadásban, és felsejlik alattuk a 20. századi magyar parasztlakosság tragédiája. Szülőhazájukban nem boldogulva elmennek: „Verd meg, Isten, a nagyságos urakat! / Ütik-verik a szegény parasztokat. / Nem lehet már az országban megélni, / Ki kell Amerikába vándorolni.” De külföldön sem kolbászból van a kerítés, és esetleg mégis hazajöve nehezen illeszkednek vissza a szabadság hazája után a keretek közé szorított, mindenkit megfigyelés alatt tartó nyomorba.

Oravecz Imre csodálatosan leírja ezt a családok generációit meghatározó, máig is tartó traumát *A rög gyermekei* című trilógiájában (*Ondrok gödre, Kaliforniai fűrj, Ókontri*). Ugyanezt a bravúrt ismétli meg a Veres András által írt és rendezett *Nagyapám, Frank Sinatra* című előadás: egyetlen férfi sorsán keresztül tudomást szerzünk az egész 20. századi magyar történelem kisemberre gyakorolt hatásáról. Egyszerre egyetemes és személyes ez a vallomás. A nagypapa, Gyójoska zene által meghatározott lény – maga is művész –, kint magyar népdalokat énekelt bánatában a kocsmában, Sinatra is énekes lévén, egymásra leltek a szomorúságban, tehetségben. Ám míg Sinatra később befut, Jóska ehelyett hazajön és sofőrködésből tartja fenn magát. Sinatra, a híres, gazdag kapcsolat persze sosem adja meg tartozását, a családi legendárium viszont őrzi az emléket, a Nagypapa pedig a dala- it hozza el Magyarországra. „It’s very nice to go travelling, but it’s so much nicer to come home...”

Szikra Ágnes

Mesemondó költő

Stenzky Cecília: *Sötét anya*. Könyvbemutató. Művészetek Háza Veszprém, S-stúdió. 2025. március 27.

Mikor „illik” egy költőnek költővé válni? Vagy legalábbis mikor illik az első verseskötetét kiadni? Stenzky Cecília sokáig „csak” mesélt. Valószínűleg mindig is mesélt, csak nem hívta így. Nem mondta, hogy: „Mesemondó vagyok”. Aztán ez a pillanat is eljött, amikor rájött, hogy ő EZ. Hogy az élete a történetmesélés, hogy meghallgatja és továbbmondja ezeket a népmeséket, ősi és kevésbé ősi történeteket, mítoszokat.

És ekkor azt is tudatosította, hogy ő művész. Előadó. Saját bevallása szerint Stenzky Cecília nyolcvéves kora óta tudta, hogy író lesz és költő. Mesemondónak lenni ez is, de nem teljesen ugyanaz. Alkotó és előadó összefonódik egy csodálatos

masszává, egy végtelen énekké – de lehet-e ezt költőnek hívni?

Most már nem kell ezen morfondírozni többet, hiszen megjelent első verseskötete, a *Sötét anya*. Későinek tűnő költői debütálás ez, hiszen ahogy a beszélgetőtárs, Kilián László egy bonmot felidézésével utalt rá, a költők már általában huszonévesen költővé válnak (sőt, olyat is ismerünk Rimbaud személyében, aki húszéves korára gyakorlatilag vissza is vonult), szemben a később érő írókkal és drámaírókkal. De ahogy a fentiekből is kiderül, Stenszky Cecília nem most lett költő, hanem mindig is az volt. Hiszen mi különbség van mesemondó és bárd, dalnok és költő között?

A veszprémi kötetbemutatón megtudhattuk azt is, hogy ez a könyv sok szempontból a sors akaratából született meg. Hogy még hatásosabb legyek, mondhatnám azt is, a Sors akaratából. Mivel a kötet későbbi kiadója egy fordításra akarta felkérni Stenszky Cecíliát, aki nem akart fordítani. Beszélgetésük közben viszont kiderült, hogy vannak versei – így aztán költő és kiadó sorsszerűen találtak egymásra.

A szakrális, az emberen túli amúgy is fontos szerepet játszik a *Sötét anya* költői világában, ahogy a mesékben és a mítoszokban is. A kötet három tematikus ciklusból áll, amelyek közül az első a lírai én és a világ viszonyát tárja fel. Ezek a versek talán kicsit szabálytalanabbak, gyakoribb a zabolátlannak tűnő, kereteket kevésbé tűrő gondolatfolyam, amelyekben megfér egymás mellett mítosz, hit és élet. Aztán jönnek a szerelem, majd a gyermeki lét versei, feszesebb keretekkel, több szabályossággal, a végén talán némi kisimultsággal is. A hármas felosztásban is ott sejlik a misztikum vagy akár a mese világa, a hármas szám teljessége.

A *Sötét anya* címadó képe egyszerre villant fel valamilyen alapvető, a fizikai világban rejtőző, félelmetes, ismeretlen erőt a „sötét anyag” hétköznapi ember számára inkább misztikus, mint tudományos fogalmának megidézésével, illetve valami rejtett, tudatalatti félelmet a női princípium sötét (negatív?) oldaláról, az anyaság traumájáról vagy éppen az anya általi traumatizáltságról. A címadó vers az elmúláshoz közelítő nőiség empátiás elégiája, amelyben benne

van a mulandósággal való szembenézés, de az alapvető értékek, a szeretet, a gondoskodás múlhatatlansága is.

A kötetbemutatón a beszélgetést a felolvasások mellett éneklés is tarkította, sőt helyenként még egy sámándob is előkerült, hogy alátámassza ritmusaival az ősi ösztönökhöz való kapcsolódást. Stenszky Cecília költői bemutatkozása stílusos volt, illet mindahhoz, amit mesemondóként, mítoszokkal csatázóként megtalált magában. Most már hivatalosan is költő a sok más mellett, ha eddig nem lett volna valakinek nyilvánvaló.

Az este szinte az *Otthonom lesz* című költemény teljességérzetével zárult, amelyben a mennyországból „jó bort iszunk majd és friss kenyeret eszünk mellé” – bár a kenyér jelen esetben pogácsa volt, ami csöppet sem rontotta el az élményt. És aki kezébe veszi Stenszky Cecília kötetét, az azt is megtudhatja, hogy „a mennyországból persze / nem biztos, hogy pont ilyen lesz, / de nem lesz hiányunk semmiben, / nem lesz hiányunk semmiben”.

Király Viktor

Az ismeretek expanziója 5.

Az Eötvös Károly Megyei Könyvtár Helyismereti Gyűjteményének gyarapodása, 2025. január–április.

A gyűjtemény minden olyan kiadványt gyűjt, amely a megye történelmét, természeti viszonyait, társadalmi szerkezetét, gazdasági életét, kulturális és művészeti értékeit dolgozza fel, továbbá Veszprém megyéhez valamilyen módon kötődő szépirodalmi szerzők írásait.

Ács Bódog Sándor: *Ecetke és Tódika [2. rész] : A Tündérbert / Ács Bódog Sándor ; [Puha Gréta ill.]*. – Badacsonytördemic : Kortárs Magyar Irodalom Bt, 2024. – 248 p. : ill. ; 21 cm – nem kölcsönözhető

Bánszky Pál: *Bán Magdolna / írta Bánszky Pál*. – Kecskemét : M. Naiv Művészek Múzeuma, 1993. – 33 p., XV t. : ill., színes ; 20 cm. – (Naiv művészeti kismonográfiák, ISSN 0237-840X ; 4.) – nem kölcsönözhető

Botár Attila: *Holdban dobszó : gyermekversek / Botár Attila ; [szerk. Kilián László] ; [... a képek Csontos Katalin alkotásai ...]*. – Veszprém : Művészetek Háza, 2024 (Veszprém : OOK Press). – 35 p. : ill., színes ; 19 cm. – (Vár ucca műhely könyvek, ISSN 1588-3086 ; 79.) – kölcsönözhető

Búzás Huba: *Eldőzhatatlan ódám : és más (válogatott) versek / Búzás Huba*. – Budapest : Cédrus Művészeti Alapítvány, 2025 (Veszprém : Prospektus Ny). – 397 p. ; 24 cm – kölcsönözhető

Cuhavölgyi Klára: *Történetek a zirci ablakokból / Cuhavölgyi Klára*. – Zirc : Reguly Antal Múzeum és Népi Kézműves Alkotóház, 2024 ([Veszprém] : Skicc). – 90 p. : ill. ; 21 cm. – (Zirc története, ISSN 2786-3433 ; 5.) – nem kölcsönözhető

Czabaji Horváth Attila: *„Vezetőnk, pártfogónk, lelki atyánk volt” : a bakonyi leventék és Rokonai Simon / Czabaji Horváth Attila*. – Budapest : Gondolat, 2025. – 198 p. : ill. ; 24 cm – kölcsönözhető

Csajági Dezső: *Válogatás Csajági Dezső nyugalmazott református lelképásztor prédikációiból / [szerk. Németh Tamás és Németh Tamásné Schédl Tímea]*. – Pápa : PRTA, 2019. – 207 p. : ill. ; 24 cm. – (Alma mater, ISSN 2677-1136 ; 1.) – nem kölcsönözhető

Csarmasz János: *Múltunk és jelenünk : Káptalanfa története és értékei : kőkeresztek oltalmában / szerzők Csarmasz János, Csordás Gáspár, Szakonyi Márton ; fotók Csarmasz János, Telek Attila, Györkös József*. – Sümeg : Sümeg Város Önkormányzata, 2022 – 44 p. : ill. ; 21 cm – nem kölcsönözhető

Darnay Kálmán: *Kaszinózó táblabírák : korfestő történelmi tréfák : [I–II. kötet] / Darnay Kálmán ; [fel. szerk. és jegyzetekkel ell. Miklósi-Sikes Csaba]*. – 2., módosított kiad. – Sümeg : Sümegi Fórum Alapítvány : Sümeg Város Önkormányzata, [2024] cop. 2010 (Veszprém : OOK Press). – 400 p. : ill. ; 25 cm. – (Sümeg és vidéke, ISSN 0866-0670 ; 4. évf. 1–4. sz. (2010)) – nem kölcsönözhető

Debreczeny György: *Akarom mondani : verseskötet / Debreczeny György*. – Veszprém : [Művészetek Háza], 2024

(Veszprém : OOK Press). – 116 p. ; 20 cm. – (Vár ucca műhely könyvek, ISSN 1588-3086 ; 77.) – kölcsönözhető

Fábry Szabolcs: *Advent előtt a Hargitán : egy polgármester kolostori naplója / Fábry Szabolcs*. – Nagyvázsony ; Tapolca : Fábry Szabolcs : Kölcsey Ny, 2024 (Tapolca : Kölcsey Ny). – 50 p. ; 21 cm – nem kölcsönözhető

Fekete Istvánné: *Emlékezés Fekete Istvánról / Fekete Istvánné ; [szerk. Gáspár János] ; [kiad. az Ajka Városi Tanács VB]*. – [Ajka] : Városi Tanács, [1987]. – 22 p. : ill. ; 21 cm – nem kölcsönözhető

Fenyvesi Ottó: *Mély vizek, magas hegyek : utazás a Miljacka, a Drina, a Radika és a Vardar folyókhoz, valamint az Ohridi-tóhoz / Fenyvesi Ottó ; Gáspár Gábor, Korbély Balázs és Kovács Endre fotóival*. – 2., jav. kiad. – Veszprém : Művészetek Háza, 2024 (Veszprém : OOK Press). – 205, [2] p. : ill., részben színes ; 20 cm. – (Vár ucca műhely, ISSN 1588-3086 ; 69.) – nem kölcsönözhető

Futó János: *Túrajavaslatok : a természet élménye a Balaton mellékén és a Bakonyban / [írta Futó János] ; [kiad. a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság]*. – Csopak : Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság, 2024 (Veszprém : Prospektus Ny). – 176 p. : ill., színes, részben térk ; 24 cm – nem kölcsönözhető

Géczi János: *Feltakarás : [dekollázsok] : [Múcsarnok, Budapest 2024. július 19. – október 6.] / Géczi János ; [szöveg Kocziszky Éva et al.] ; [ford. Fejérvári Boldizsár] ; [fényképek Ambruzs Zsolt et al.] ; [kurátor Szerdahelyi Júlia] = Upcovery : décol-*

- lages. – Budapest : Pesti Kalligram, 2025 (Veszprém : OOK Press). – 107 p. : ill., színes ; 28 cm – nem kölcsönözhető
- Glázer Szilvia: *Balafin és Anna : Balatoni táborúzmések 2.* / Glázer Szilvia. – [Bag] : Magánkiadás, cop. 2025. – 120 p. : ill. ; 22x22 cm – kölcsönözhető
- Gutheil Jenő: *A kommunisták uralma Veszprémben* / írta Gutheil Jenő ; [szerk., jegyzetekkel ellátta, mellékleteket és a névmutatót kész. Földesi Ferenc]. – 2., bőv. kiad. – Veszprém : Veszprémi Szemle Várostartörténeti Közhasznú Alapítvány, 2025 (Veszprém : OOK Press). – 307 p. ; 24 cm. – (Veszprémi Szemle könyvek, ISSN 2060-6109 ; 16.) – kölcsönözhető
- Hadnagy László: *A halotti készülék és halotti szokások Öskün* / Hadnagy László. – Veszprém : [s.n.], [1984] (Veszprém : Pannon Ny). – p. 129–140. : ill. ; 23 cm. Különlenyomat a Veszprém megyei honismereti tanulmányok 10. (1984) kötetéből – nem kölcsönözhető
- Hangodi László: *Terra Turdemiz : Badacsonytördemic római kori emlékei : épületmaradványok, sírok, szobor- és éremleletek* / Hangodi László ; [a kötetet kiadja Tapolcai Értékmegőrző Egyesület] = Terra Turdemiz : Haec sunt monumenta romana Badacsonytördemic reperta : quae reliquiae aedium, reduviae tumulorum, statuarumque fragmenta vel aerum inventa cohibent. – Tapolca ; Tapolca : Tapolcai Értékmegőrző Egyes, 2024 : Kölcsey Ny). – 133 p. : ill. ; 25 cm – nem kölcsönözhető
- Herczeg József: *Szívlapáttal szórták az éveket* / Herczeg József. – Ajka ; [Veszprém] : [Kastela K.], 2024 (Veszprém : OOK Press). – 281 p. : ill., részben színes ; 24 cm – nem kölcsönözhető
- Hernád Tibor: *A gyenesdiási fürdők története* / írta Hernád Tibor ; [kiad. Gyenesdiás Nagyközség Önkormányzata]. – Gyenesdiás : Gyenesdiás Nagyközség Önkormányzata, [1996]. – 121 p., [6] t. : ill., részben színes ; 21 cm – kölcsönözhető
- Kántás Balázs: *„Kitérni nincs mód” : közelítések Turczy István lírai, prózai és drámai alapműveire* / Kántás Balázs. – Veszprém : Művészetek Háza, 2024 (Veszprém : OOK Press). – 91 p. ; 20 cm. – (Vár ucca műhely könyvek, ISSN 1588-3086 ; 80.) – kölcsönözhető
- Kégl Tamás: *Emlékek a veszprémi állatkert első 50 évéből : emberek, állatok, képek, történetek* / [írta] Kégl Tamás, [Sigmond István és Bali József közreműködésével]. – Székesfehérvár : Alphaspress, [2024]. – 213 p. : ill. ; 21 cm – nem kölcsönözhető
- Kellei György: *Fél évszázad díszletek között : Perlaki Róbert élete és pályafutása* / Kellei György ; [kiad. a Veszprémi Petőfi Színház]. – Veszprém : Veszprémi Petőfi Színház, 2011 (Balatonfüzfő : Tradeorg Ny). – 248 p. : ill., részben színes ; 24 cm – nem kölcsönözhető
- Kilián László: *Az idő mítosza : nyolcvan-négy etapban : [Niomé III.]* / Kilián László. – Veszprém ; Budapest : Művészetek Háza : Napkút, 2024. – 333, [2] p. : ill. ; 17 cm. – (Vár ucca műhely könyvek, ISSN 1588-3086 ; 81.) – nem kölcsönözhető
- Kovács Zsolt: *Rokonszenves rokonaink a Veszprémi Állatkert Csimpánzvilágában* / [írta és szerk. ... Kovács Zsolt] ; [angol ford. Farkas Balázs] ; [német ford. Bakonyi Judit] ; [holland ford. Nagy Gergely] ; [kiad. a Kittenberger Kálmán Növény- és Vadaspark Szolgáltató Közhasznú Nonprofit Kft.]. – [post 2011]. – 16 p. : ill., főként színes ; 15x21 cm – nem kölcsönözhető
- Köszegi Frigyes: *In memoriam Dr. Nagy László (1904–1978)* / Köszegi Frigyes, Kralovánszky Alán, Varga Béla. – p. 7–10. : ill. ; 28 cm Klny.: A Veszprém megyei múzeumok közleményei 14. (1979) – kölcsönözhető
- Lakatos Ágnes, B.: *Váratlan iskola : zenés színdarab* / B. Lakatos Ágnes. – [Balatonfüred] : [Szerzői kiad.], cop. 2024 (Veszprém : OOK Press). – 71, [8] p. : ill. ; 27 cm – nem kölcsönözhető
- Lossonczy Tamás: *Észrevétlen jelenvaló : Lossonczy Tamás és Lossonczy Ibolya* / [kiad. a Művészetek Háza]. – Veszprém : Művészetek Háza, 2025 (Veszprém : Prospektus Ny). – [32] p. : ill., színes ; 21 cm – nem kölcsönözhető
- Molnár Ernő: *A nagyjenő-tüskevári páloskolostor* / Molnár Ernő. – Reprint kiad. – [Devecser] : Devecseri Kastélykönyvtár, 1996 (Veszprém : EKMK Ny.). – 128 p., [17] t. : ill. ; 24 cm. – (A veszprémi egyházmegye múltjából ; 5.) – kölcsönözhető
- Mustos István: *Csodaszarvas* / Mustos István ; [grafika Izinger Csilla]. – [Nemesvámos] : Mustos I., [2025] (Veszprém : Bardos Raster Kft) : [OOK Press]). – 100 p. : ill. ; 21 cm – nem kölcsönözhető
- Németh Gábor: *Padányi Biró Márton könyvtára* / Németh Gábor ; Monok István bevezetésével ; [közread. a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtár és Információs Központ – Budapest : MTA Kvt. és Inf. Közp. : Kalligram, 2022. – 230, [1] p. : ill., részben színes ; 28 cm – kölcsönözhető
- Németh István Péter: *Tapolcai capriccio : képek és vallomások, irodalmi ceruzarajzok s egyéb kisprózák* / Németh István Péter. – Tapolca ; Tapolca : Tapolcai Értékmegőrző Egyes, 2024 ([Tapolca] : [Kölcsey Ny]). – 116 p. : ill., színes ; 22 cm – nem kölcsönözhető
- Németh Tamás: *A keresztény teológiai gondolkodás alapjai* / Németh Tamás ; [közread. a Pápai Református Teológiai Akadémia. – Pápa : PRTA, 2025. – 212, [4] p. ; 24 cm. – (Acta theologica Papensia, ISSN 1419-8363 ; 25.) – nem kölcsönözhető
- Pethő Bertalan: *Balaton : Szép kilátó* / Pethő Bertalan. – Budapest : Képzőműv. K., [1988] cop. 1987. – 71 p. : ill., színes ; 23 cm – kölcsönözhető
- Polinszky Károly: *A hazai vegyészképzés és a kémiai kutatás történeti áttekin-tésben* / Polinszky Károly. – Várpalota : Magyar Vegyészeti Múzeum, 1978 ([Veszprém] : NEVIKI Soksz.). – 27 p. ; 21 cm. – (A Magyar Vegyészeti Múzeum kiadványai, ISSN 0138-9645 ; 17.) – nem kölcsönözhető
- Polonyi Viktor: *Elvesztett vasútvonalak : Közép- és Nyugat-Dunántúl* / Polonyi Viktor. – [Tata] : Rochlitz Bt., cop. 2024. – 350 p. : ill., főként színes, részben térk. ; 26 cm – kölcsönözhető
- Pozsgay Gyula: *Láthatatlan ellenség : Vitéz Szentgyörgyi Dezső története* / Pozsgay Gyula. – [Szentendre] : Képes Krónikák K., 2024. – 44, [4] p. : ill., színes ; 33 cm – kölcsönözhető
- Praznovszky Mihály: *Karpe Mihály földmérő és könyvtára : egy műszaki értelmiségi nemes könyvtára a XVIII. században* / Praznovszky Mihály. – Nemesvámos : Zöld Kalamáris Bt, 2024 (Veszprém : OOK Press). – 232 p. : ill. ; 20 cm – nem kölcsönözhető
- Raffai István: *Régi épületek Veszprémben : fényképes album* / [írta és szerk. Raffai István] ; [a fényképek Vida András felvételei ...]. – [Veszprém] : [Vár. Tcs.], 1985 (Veszprém : Pannon Ny.). – 100 p. : ill. ; 23 cm – kölcsönözhető
- Sarusi Mihály: *Házról házra a Corvinka : a Végig a Corvinkán című uccarajz III. kötete* / Sarusi Mihály. – Békéscsaba : Corvinka Kv., 2025 (Veszprém : Nyomdakész). – 104 p. ; 19 cm. – (Corvinka könyvek) – nem kölcsönözhető
- Európa úton, útfélen : Pityertől Lloretig, Párizstól Sztambulig : fejezetek a Vagabundkorzóból* / Sarusi Mihály. – Békéscsaba : Corvinka Kv., 2025 (Veszprém : Nyomdakész). – 112 p. ; 19 cm. – (Corvinka könyvek) – nem kölcsönözhető
- Schall Tamás: *Anyám méhétől fogva : emlékeim* / Schall Tamás. – Veszprém : Schall T., 2023 ([Veszprém] : [OOK Press]). – 144 p. : ill. ; 21 cm – nem kölcsönözhető
- Sinigla Mónika: *Védett zuzmófajok természetvédelmi szempontú vizsgálata a Bakonyban* / Sinigla Mónika = Conservation assessment of protected lichen species in Bakony region. – Zirc ; Budapest : Bakonyi Természetudományi Múzeum : Magyar Természetudományi Múzeum, 2024. – 198 p. : ill. ; 23 cm. – (A Bakony természetudományi kutatásának eredményei, ISSN 0408-2427 ; 35.) – nem kölcsönözhető
- Szalai Zoltán: *Csend és fény : Szalai Zoltán képei* : Laczkó Dezső Múzeum, 2024. június 22. – 2024. augusztus 25. = Silence and light : Zoltán Szalai's pictures : Laczkó Dezső Museum 22 June, 2024 – 25 August, 2024. – Veszprém : Laczkó Dezső Múzeum, 2024 (Veszprém : OOK Press). – 116 p. : ill., főként színes ; 24 cm – nem kölcsönözhető
- Szántó Endre: *A régi Hévíz képes levelező-lapokon : válogatás dr. Szántó End-*

- re képes levelezőlap gyűjteményéből / írta és szerk. Szántó Endre = Das alte Hévíz in Ansichtskarten : Auswahl au[!] der Ansichtskartensammlung des Endre Szántó = The old Hévíz on picture postcards : a selection of the postcard collection of the Endre Szántó. – Hévíz ; Veszprém : Agenda Natura, 2006 (Veszprém : Faa Produkt). – 176 p. : ill., részben színes ; 31 cm – nem kölcsönözhető
- Szí Árpád: *Villanások : [versek]* / Szí Árpád. – Balatonederics : Szí Árpád, 2024 (Tapolca : Kölcsey Ny). – 51 p. ; 21 cm – nem kölcsönözhető
- Szívekbe virágot ültetek : [válogatott versek]* / Szí Árpád. – Balatonederics : Szí Árpád, [2023] (Tapolca : Kölcsey Ny). – 132 p. ; 21 cm – nem kölcsönözhető
- Szűcs István Miklós: *Két hazában : Bér Júlia – Julie Bérová : 1911–2012* / Szűcs István Miklós. – Zirc : Reguly Antal Múzeum és Népi Kézműves Alkotóház, 2024 (Veszprém : OOK Press). – 195 p. : ill. ; 25 cm. – (Zirc története, ISSN 2786-3433 ; 6.) – kölcsönözhető
- Takáts Gizella, G.: *Krimittől a miatyánkig* / Görcsös Mihályné Takáts Gizella. – Tapolca : Görcsös M.-né Takáts G., 2024 (Tapolca : Kölcsey Ny). – 208 p. : ill. ; 22 cm – nem kölcsönözhető
- Dalos Petőfi* / Görcsös Mihályné Takáts Gizella. – Tapolca : Görcsös M.-né Takáts G., 2023 (Tapolca : Kölcsey Ny). – 122 p. : ill. ; 21 cm – nem kölcsönözhető
- Takács Zoltán Balázs: *Szemelvények Küngös község történetéből* / Takács Zoltán Balázs. – Küngös : Küngösert Alapítvány, 2021 (Veszprém : Onyxprint). – 72 p. : ill. ; 24 cm – nem kölcsönözhető
- A barátság hídjai : a lengyel–magyar sorsközösség évszázadokon át* / Takács Zoltán Balázs ; [kiadja a Pannonia Sacra Társaság]. – Budapest : Pannonia Sacra Társaság, 2025. – 86 p. : ill. ; 21 cm – kölcsönözhető
- Tóth Dezső: *Ahogy mások láttak* / Tóth Dezső. – Veszprém : Szerző, 2018. – 60 p. : ill., színes ; 21 cm – nem kölcsönözhető
- Tóth Göndöcs Ildikó: *Sohasem késő* / Tóth Göndöcs Ildikó. – Veszprém : OOK Press Kft., 2024 (Veszprém : OOK Press). – 168 p. : ill., részben színes ; 21 cm – nem kölcsönözhető
- Tóth József: *TóthJózsi : a Bakony Művektől Barbadosig : egy díszkós kalandjai : beszélgetőkönyv* / Varga Róbert, Király Ferenc. – Veszprém : Tóth József, 2024 (Veszprém : OOK Press). – 119 p. : ill., főként színes ; 22 cm – nem kölcsönözhető
- Tóth Zsuzsanna Sára: „*Szeretlek Uram!*” / Tóth Zsuzsanna Sára. – [Veszprém] : Tóth, 2011 (Veszprém : Nyomdakész). – 124 p. : ill. ; 21 cm – kölcsönözhető
- Zákonyi Botond: *A halak mesélnek* / Zákonyi Botond ; [fotók Dizseri András és Zákonyi Botond]. – Budapest : Fekete Sas, 2024 (Veszprém : OOK Press). – 273 p. : ill. ; 24 cm – kölcsönözhető
- Borban fürdik a hal : avagy balatoni halak, balatoni borok* / Zákonyi Botond. – 2. bőv. kiad.. – Veszprém ; [Budapest] : Zákonyi Botond, 2024 (Veszprém : OOK-Press). – 344 p. : ill. ; 24 cm – nem kölcsönözhető
- 25 éves a KÉSZ Veszprémi Csoportja : 1991–2016* / [szerk. Demény Anna, Kreschka Miklós] ; [kiad. a KÉSZ Veszprémi Csoportja]. – Veszprém : KÉSZ Veszprémi Csoport, 2016 (Veszprém : Nyomdakész). – 18 p. : ill. ; 21 cm – nem kölcsönözhető
- 75 éves a Pannon Egyetem : jubileumi interjúkötet : [1949–2024]* / [szerk. Felföldi Gábor, Kiss Nikoletta, Kruppa-Jakab Éva] ; [fotók Dencs Benke et al.] ; [az interjúkat kész. Abonyi János et al.] ; [közread.] – Veszprém : Pannon Egyetem, 2025. – 225 p. : ill., színes ; 22x22 cm – nem kölcsönözhető
- Balácsa : a Magyar Orvosok és Természetvizsgálók 1912. augusztus 25–29. Veszprémben tartandó XXXVI. Országos Vándorgyűlése tiszteletére* / kiadja báró Hornig Károly. – Veszprém : Egyházmegyei Könyvny, 1912 (Veszprém : Egyházmegyei Könyvny). – 104 p., VII t., 1 térk. : ill. ; 30 cm – nem kölcsönözhető
- A Balatonvin Borlovagrend Balatonfüred–Csopak Egyesület megalakulásának 40. éves jubileumi évfordulója : 40 éves jubileumi évforduló* / [összeáll. Gubicza Ferenc, Koczor Kálmán, Végh-Mozgai Heni] ; [fotók Gazsi József]. – Balatonfüred : Balatonvin Borlovagrend Egyesület, 2024 (Veszprém : OOK Press). – 187 p. : ill., főként színes ; 31 cm – nem kölcsönözhető
- Barangolás a Kárpát-medencében* / szerk. Bernáth István. – [Érd] : Elektra, cop. 2024. – 48 p. : ill., színes ; 34 cm – kölcsönözhető
- Bodorfa története* / [összeáll. Bodorfa Község Önkormányzata, Kardos Róbert]. – Sümeg : Sümeg Város Önkormányzata, [2022] – 28 p. : ill. ; 21 cm – nem kölcsönözhető
- Bódi Mária Magdolna öröksége : a Veszprémi Érseki Főiskolán azonos címmel 2024. április 12-én tartott konferencia előadásai* / [szerk. Karlinszky Balázs, Varga Tibor László]. – Veszprém : Veszprémi Főegyházmegye, 2024. – 122, [1] p. : ill. ; 25 cm – kölcsönözhető
- Business eminence : Veszprém vármegye üzleti kiválóságai* / Veszprém Vármegyei Kereskedelmi és Iparkamara. – [Veszprém] : [Veszprém Vármegyei Kereskedelmi és Iparkamara], 2024 ([Veszprém] : [OOK Press]). – 60 p. : ill., színes ; 27 cm – nem kölcsönözhető
- Egyház-látogatás : helyzetkép, kérdések, tanulságok a veszprémi római katolikus egyházmegye templomainak adatgyűjtése nyomán : konferencia tanulmánykötet* / [szerk. Jankovics Norbert] ; [... szerzői Buránszki Nóra et al.]. – Veszprém : Veszprémi Fő-
- egyházmegyei Könyvtár és Levéltár, 2024 (Veszprém : OOK-Press). – 235 p. : ill. ; 25 cm – kölcsönözhető
- Emlékkötet Varga Béla tiszteletére* / [tartalomszerkesztő Szabóné Vörös Györgyi] ; [szerk. Palkóné Jády Melitta] ; – Veszprém : Eötvös Károly Könyvtár, 2025 (Veszprém : OOK Press). – 122, [2] p. : ill. ; 26 cm – kölcsönözhető
- A festő hazatér : [Cziráki Lajos]* / [szerk. Nagy-L. István] ; [kiad. Pápa Város Önkormányzata]. – Pápa : Önkormányzat, 2015 (Pápa : JMVK soksz). – 44 p. : ill., részben színes ; 22 cm – nem kölcsönözhető
- I. Gaál Zoltán Konferencia : absztraktkötet* : 2024 / [szerk. Fehérvölgyi Beáta, Obermayer Nóra, Csizmadia Tibor]. – Veszprém : [PE GTK], 2024. – 82 p. ; 30 cm – nem kölcsönözhető
- Gyepükaján* / [összeáll. Gyepükaján Község Önkormányzata, Kató Beáta]. – Sümeg : Sümeg Város Önkormányzata, [2022] – 29 p. : ill. ; 21 cm – nem kölcsönözhető
- A Laczkó Dezső Pedagógus Nyugdíjas Klub 45 éves évfordulójára : [1974–2019]* / [kiadja a Laczkó Dezső Pedagógus Nyugdíjas Klub]. – Veszprém : Laczkó Dezső Pedagógus Nyugdíjas Klub, 2019. – 24 p. : ill. ; 21 cm – nem kölcsönözhető
- Lovassy László Gimnázium: *A veszprémi Lovassy és volt Piarista Gimnázium Öregdiákjai Baráti Körének 2005. évi tájékoztatója* / – Veszprém : Lovassy László Gimnázium, 2005. – 32 p. : ill. ; 21 cm – nem kölcsönözhető
- Lovassy László Gimnázium: *A veszprémi Lovassy és volt Piarista Gimnázium Öregdiákjai Baráti Körének 2010. évi tájékoztatója* / – Veszprém : Lovassy László Gimnázium, 2010. – 44 p. : ill. ; 21 cm – nem kölcsönözhető
- Lovassy László Gimnázium: *A veszprémi Lovassy és volt Piarista Gimnázium Öregdiákjai Baráti Körének 2013. évi krónikája* / – Veszprém : Lovassy László Gimnázium, [2013]. – 36 p. : ill. ; 21 cm – nem kölcsönözhető
- Lovassy László Gimnázium: *A veszprémi Lovassy és volt Piarista Gimnázium Öregdiákjai Baráti Körének 2016. évi tájékoztatója*. – [Veszprém] : Veszprémi Lovassy és Piarista Gimnázium Öregdiákjainak Baráti Köre, 2016. – 32 p. : ill. ; 21 cm – nem kölcsönözhető
- Mily drága a te szereteted, Istenem! : tanulmányok a 60 éves Steinbach József tiszteletére* / szerk. Kocsev Miklós, Lucski Márta, Németh Tamásné Schédl Tímea ; [kiadja a Pápai Református Teológiai Akadémia]. – 2024. – 183, [3] p. : ill. ; 24 cm. – (Acta theologica Papensia, ISSN 1419-8363 ; 24.) – nem kölcsönözhető
- Múlt-Jelen-Jövő : Szentimrefalva, 2022* / [összeáll. Szentimrefalva Község Önkormányzata, Zalavölgyiné Csendes Katalin, Hollósy Attiláné, Kárer Ani-

ta]. – Sümeg : Sümeg Város Önkormányzata, 2022. – 27, [1] p. : ill. ; 21 cm – kölcsönözhető

A múltnak soha nincs vége : köszöntő kötet Tilhof Endre kilencvenedik születésnapjára / [tartalom szerkesztő Tölgyesi József] ; [kiad. Veszprém Megyei Honismereti Egyesület]. – Veszprém : Veszprém Megyei Honismereti Egyesület, 2024 (Veszprém : OOK Press). – 211 p. : ill. ; 25 cm – kölcsönözhető

Műhelykonferencia : építészeti topográfia, műemléki és műtárgy-inventarizáció, adatbázis építés a gyakorlatban : a budapesti Walter Rózsi-villában 2022. szeptember 27-én rendezett konferencia előadásai / szerk. Karlinszky Balázs, Varga Tibor László. – Veszprém : Veszprémi Főegyházmezei Könyvtár és Levéltár, 2023 (Veszprém : OOK-Press). – 156 p. : ill. ; 25 cm – kölcsönözhető

Németbánya, egy bakonyi kis falu értékei / [szerk. Kiss Albertné, Mihalcsik Márta, Schmidt Attiláné] ; – Németbánya : Önkormányzat, 2021 (Várpa-

lota : Valczer Z + J Kft). – 56 p. : ill., részben színes ; 21 cm – nem kölcsönözhető

Nemeshany és a Nemeshanyi csipke / [összeáll. Nemeshany Község Önkormányzata, Vesztróczi Attila, Erdei T. Lilla]. – Sümeg : Sümeg Város Önkormányzata, 2022. – 28 p. : ill. ; 21 cm – nem kölcsönözhető

Pap Gábor református lelkész Balaton-felvidéki levelei : 1852–1858 / Pap Gábor ; [sajtó alá rend., a bev., a jegyz. írta és a kötetet szerk. Hudi József]. – Pápa : Dunántúli Református Egyházkerület Tudományos Gyűjteményei, 2024 (Veszprém : OOK Press). – 343 p. : ill. ; 24 cm – kölcsönözhető

A Sümegi Kisfaludy Sándor Gimnázium Öregdiákok Baráti Körének 2023–2024. tanévi tájékoztatója / [szerk. Tölgyesi József] ; – Sümeg : Sümegi Kisfaludy Sándor Gimnázium Öregdiákok Baráti Köre, 2024. – 47 p. : ill. ; 21 cm – kölcsönözhető

Szellem tárgyban, helyben, képben : kiállítási iránytű N° 1. / [a kiállítás ku-

rátora ... Tóth G. Péter] ; [közread. a Veszprém Megyei Múzeumi Igazgatóság]. – Veszprém : Veszprém M. Múzeumi Ig, 2006. – [5], 31 p. : ill., színes ; 21x9 cm – nem kölcsönözhető

Tanúságtétel liliummal, vérrel : [Bódi Mária Magdolna] / [közvetteszi] P. Temesi József. – Változatlan kiad.. – Veszprém : Veszprémi Főegyházmezei, 2025. – 124 p. : ill. ; 20 cm – kölcsönözhető

A veszprémi székesegyház és káptalan egyházlátogatási jegyzőkönyvei 1739–1948 / szerk. Pfeiffer János, Tuhári Attila, Varga Tibor László ; [kiad. a Veszprémi Főegyházmezei Könyvtár és Levéltár]. – Veszprém : Veszprémi Főegyházmezei Könyvtár és Levéltár, 2024 (Veszprém : OOK-Press). – 450, [5] p. : ill. ; 25 cm. – (A veszprémi egyházmezei múltjából, ISSN 0238-7190 ; 43.) – kölcsönözhető

Összeállította:
Kerékyártó Barbara,
Palkóné Jádya Melitta

A csend és a hangok

A Mendelssohn Kamarazenekar 2025. március 26-i bérleti koncertje a Hangvilla nagytermében.

A közönség hozzászokhatott, hogy a zenekar és irányítója, Kováts Péter rendre szokatlan művekkel, fiatal, ambiciózus meghívott művészekkel, érdekes formációkkal rukkol elő a jól ismert klasszikus szerzők és darabjaik mellett. Ezen az estén sem volt ez másként.

Séd, 2025. 2. sz., 28. old.

Mindenekelőtt: honnan az írásom címe? Arvo Pärt (1935) észt, kortárs klasszikus zeneszerző *Szekvencia* című műve adta tollamra ezt az elnevezést. A darab a koncert második felében, a szünet

után hangzik fel. A csendből fokozatosan kibontakozó szekvenciaszövedékek nemcsak koncepciózusak, hanem bárki számára befogadhatóan érdekesek, egyfajta transzcendens világot is érzékeltetnek. Mindig kihallani a misztérium érzetét hordozó csendet, amiből előbukkannak a tiszta hangközökre épülő, egyszerű dallamsorozatok hegedűn, a timpanon borzongatóan bársonyos hangja, a harang és a triangulum csengő, mégis lágy és rejtelmes ütései. Az együttes hangzás intimitása még inkább fokozza ezt, ellenpontként egy tudatosan rigorózus szerkezet mentén. Kétségtelenül hatásos mű, amely a tudatunkon áthatolva látomásokra készítet bennünket. Érezhetően megfogta a közönséget, persze a mű ihletett megszólaltatása mellett.

Nem kevésbé érdekes Mieczysław Weinberg (1919–1996) lengyel-szovjet-orosz zeneszerző az est folyamán elsőként felhangzó *1. Kamaraszimfónia* című

műve. Weinberg autodidaktaként indul neki zenei pályájának, és viszonylag későn, 12 éves korában kezd zenei tanulmányokba. Nincs is ezzel baj, az önképzés nagyon hatékony eszköz, az ösztönökből táplálkozik, erős motiváltság mellett bárhova eljuthat bármilyen művészeti ágban. Számos példa van rá a művészvilágban. Weinberg Sosztakovics mentorálása mellett végül is megtalálja méltó helyét a zenetörténetben, kompozíciói a világ számos pontján felhangzanak. A mű négytétéles, ahogy ezt egy szimfóniától el is várhatjuk. Próbáltam elhelyezni magamban, milyen zenei korszakhoz igazodik a legjobban. Igazi 20. századi darab, hiszen a disszonancia, a nehéz ritmikai elemek, a dinamikai határok tágassága a vonószekari eljátszhatóság végső határait feszegetik. Érzek benne impresszionista hatásokat, talán még Sibelius és Debussy neve is feldereng bennem, de kétségtelenül egyedi úton jár. És ez az egyik legnagyobb értéke is, no meg az az igényesség, kidolgozottság, ami az igazi művészi értéket adja. Nem irigyeltem a zenekart, nem volt könnyű dolguk. A virtuozitás, a változó és páratlan metrum, az áttört motívumok mind nagy figyelmet és markáns karmesteri irányítást követeltek. Az eredmény egy entitásban megmutatózó zenei hatás, amit a közönség vastapsa igazolt is.

Az est kiemelt vendége Pusker Júlia magyar, de Angliában élő hegedűművész. Nagyon fiatal még, 1991-ben született. Tanulmányait a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen kezdte, de Angliába költözve a Királyi Zeneakadémián, Pauk Györgynél fejezi be. Gyakran foglalkoztatott előadó Európa-szerte, számos díjjal jutalmazták. Nekem legjobban a tiszta, sallangmentes, tökéletes technikai tudású játéka tetszett, amely ráadásul – fiatal kora ellenére – mély átélést és határozottságot sugárzott. Gyönyörűen szól a hegedűje, ami, mint kiderült, egy Stradivari a Pauk család jóvoltából.

Két versenyművet adnak elő a Mendelssohn Kamarazenekarral. Az egyik Jean-Marie Leclair (1697–1764) francia barokk szerző *a-moll hegedűversenye*. A háromtétéles versenyműben a szólólista és a zenekar concertálása valódi zenei versennyé (ha a szó eredeti jelentését vesszük) nemesedik. A tömör barokk építkezést virtuóz szólók szakítják meg, hogy aztán ismét egybefonódva tutti hangzásokba tömörüljenek. Barokk technika, barokk túlfűtöttség, barokk cizelláltság, barokk lendület és áhítat egyszerre van jelen, ami szólólistát és zenekart egyszerre méltat. Egyedüli zavaró hatás a continuo, amely egy elektromos csembalón szólal meg, kissé „műanyag” hangon,

ez persze nem az előadó hibája, hanem adottság. Hiába a digitális technológia, messze nem éri el az akusztikus hangszer megszólalását. Még egy kérdés maradt bennem, vajon Tegyei Zoltán számozott basszusból rögtönzött (ahogy ezt anno szokták), vagy leírt kíséretből. Ezt csak az én kíváncsiságom mondatja, nincs hatással a produktum erejére.

Wolfgang Amadeus Mozart *D-dúr hangversenye* (K. 218) 19 éves korában született. A zenetörténet és a zeneszerző egyik legfontosabb műve, amelyben Mozart fiatal kora ellenére képes volt a virtuozitást líraisággal, az invenciózusságot érzelmi mélységekkel párosítani. Ez az ő zsenialitása, amelyet nehéz (lesz) túlszár-

nyalni az emberi kultúrában. A mű technikai igényessége a szólista számára kihívás, amelyhez olyan hangulati, érzelmi telítettség járul, amit a külső szemlélő, jelesül a közönség, egy tökéletes interpretációban tapasztalhat meg. Pusker Júlia nemcsak megfelel a mozarti elvárásoknak, érzi is a zeneszerző valódi énjét, és ez a legnagyobb értéke játéknak. A három tétel mindegyikében szólista és zenekar komplementerei egymásnak, még ha időnként a szólóhangszer döbbenetes erővel – technikailag és érzelmileg is tökéletesen – kiemelkedik a zenei egységből, hogy aztán ismét belesimulva a zenekarba, együttesen közvetítsék Mozart szellemiségét. A második tétel lírai telítettségét a szólóhangszer szinte „éne-

kelve” közvetíti, a koncerttermet szinte át-
 itatja az áhítat, hogy a harmadik tételben rejlő vidámság, táncos játékoság fellazítsa ezt az érzékenyülést, amelyet mind a szólista, mind a zenekar látható élvezettel ad át a publikumnak. Mozart műve és az előadás minősége is kiköveteli a vastapsot, az viszont a ráadást, amit Pusker Júlia örömteli mosollyal és „ha már ennyire kedvesek voltak...” felvezetéssel ad elő szólóhegedűn. Az obligát virágcsokor és a még sokáig hangzó taps után a nézőtéri fények felgyulladnak, de a nagyszerű muzsikák és előadásuk is láthatóan rezonál a termet csendben elhagyó publikumban.

Kovács Attila

Vonós kamarazene a 18. és a 20. században

A Mendelssohn Kamarazenekar V. bérleti hangversenye. Hangvilla, 2025. április 23–24.

Közös utakon

A japán–magyar együttműködés kortárs képzőművészeti projektjében A Veszprém–Budapest 2023 Európa Kulturális Fővárosa projekt érdekében közösen tartották, hogy felismerje a fontosságát annak, hogy a székely, Európa és a közép-európai kultúrák közötti kapcsolatok erősítését szolgálja. A művészek Házának megál-
 lított, hogy kiállításokat és programokat szervezzen argentin, brazil, indiai, perui projektpartnerekkel, a japán kultúra és művészet megismerése és csatol-
 pult bemutatása volt az egyik fontos tevékenységük a nemzetközi szakmai kapcsolatok erősítését célul tűzve. 2023-ban kezdték venni egy új, hányzó művészi program létrehozása Veszprémben, amely az évekkel ezelőtt, a japán és az európai kultúra kapcsolatait erősítendő, a kortárs művészet számos területén indított el közös gondolkodást.

Séd, 2024. 6. sz., 11. old.

...in, több évszázadot átívelő műsorral.

Vonósc

Mendelssohn-bérlet, I. hangverseny: Hangvilla, 2024. októ-
 ber. Mint a Concerto képző-
 művészeti programja és a koncert-
 programja. Japán és Európa közötti
 művészi együttműködés keretében
 a Veszprém–Budapest 2023 Európa
 Kulturális Fővárosa projektjében köz-
 ösen tartották, hogy felismerje a
 fontosságát annak, hogy a székely,
 Európa és a közép-európai kultúrák
 közötti kapcsolatok erősítését szolgálja.
 A művészek Házának megállított,
 hogy kiállításokat és programokat
 szervezzen argentin, brazil, indiai,
 perui projektpartnerekkel, a japán
 kultúra és művészet megismerése
 és csatolpult bemutatása volt az
 egyik fontos tevékenységük a nemzet-
 közti szakmai kapcsolatok erősítését
 célul tűzve. 2023-ban kezdték venni
 egy új, hányzó művészi program
 létrehozása Veszprémben, amely az
 évekkel ezelőtt, a japán és az európai
 kultúra kapcsolatait erősítendő, a
 kortárs művészet számos területén
 indított el közös gondolkodást.

Séd, 2024. 6. sz., 17. old.

A bérleti hangverseny programja különleges zenei élményt ígért. Perényi Miklós, a nemzet művésze régi, szeretett vendég Veszprémben. Mindig öröm és megtiszteltetés számunkra, ha újra elmondhatjuk, hogy „együtt vagyunk veled mindannyian”. A Hangvilla nagyterme mindkét bérleti koncerten zsúfolásig megtelt.

A művészek – mellőzve a szokott hangulatteremtő nyitózénét – azonnal a lényegre tértek. Miután a zenekar elfoglalta a helyét, Kovács Péter is elmondta köszöntőjét és ismertetőjét, bejöttek a szólista művészek, Perényi Miklós és Kárász András Péter, és felhangzott Antonio Vivaldi (1678–1741) egyik legbensőségesebb vonós kamaraműve, az 1720-as években, Velencében komponált g-moll, RV 531 számú, két csellóra, vonószekarra és continuóra írt háromtételes versenymű. Az első (Allegro) tétel nem a szokott zenekari ritornellóval kezdődött, a témát kíséret nélkül a két szólista gyors egymásutánban, szinte egymás szavába vágva mutatta be. A zenekar a tétel során inkább csak kísérte az egymással versengő, dinamikus figurációkat játszó szólóhangszereket. A második (Largo) tétel a két cselló dallamos, bensőséges párbeszéde volt, continuo–gordonka kísérettel. Számomra a csellók dallamának folyondárszerű ölelkezése jelentette az egész este egyik fénypontját. A záró (Allegro) tétel billegő ritmusú, szinkópás témáját a zenekar mutatta be, amelyre a szólisták a dalmot kidíszítve válaszoltak. A zenekar és a szólóhangszerek között mind hevesebb versengés alakult ki, amely a tétel (és mű) végére megelégedett zárlattal ért véget. A

közönség ovációja egyaránt szól Vivaldi kettősversenye remek előadásának és a két szólista, az ünnepelt mester és a tehetséges fiatal művész egyenrangú, őszinte és fel-
 szabadult együtt muzsikálásának.

A hangverseny a „nagy” Bach második gyermekének, Carl Philipp Emanuelnek (1714–1788) WQ. 172 számú *A-dúr gordonkaversenyével* folytatódott, amelyet Perényi Miklós adott elő. (Kárász András Péter a zenekar csellószólam-vezetőjeként zenélt tovább.) Az ifjabb Bachot a zenetör-

ténészek berlini vagy hamburgi Bachnak is szokták nevezni, mivel 30 évig (1738-tól 1768-ig) Berlinben, Nagy Frigyes porosz király udvarában volt zeneszerző és udvari muzsikus. A század egyik legnagyobb billentyűhangszeres művészeinek tartották. 1768-tól haláláig Hamburgban volt az öt fő templom zeneigazgatója és a Gymnasium Johanneum zenei vezetője. A zenetudósok a barokk és a bécsi klasszicizmus közötti időszak, a rokokó (gáláns) zenei stílus egyik legkitűnőbb képviselőjének, a bécsi klasszikus stílus előkészítőjének tekintik.

A most előadott, a szerző által többször átdolgozott *A-dúr* versenymű eredeti verziója még Berlinben készült, 1753 körül. A háromtételes versenymű a rokokó zene szinte valamennyi stílusjegyét magán viseli. A derűs hangulatú első tétel boldogságot, megelégedettséget sugárzott, a szólista finoman díszített tetszetős dallamát a zenekar remekül kísérte. A drámai hangvételű második tételben a szomorúság, a szenvedélyesség jelent meg, az együttes játékát a tömör, kiegyenlített vonóshangzás, a váratlan crescendo, elhaló diminuendók gyakori alkalmazása jellemezte. A harmadik tétel valódi öröme volt. Mindhárom tétel előadásánál megfigyelhettünk egy szokatlan játékmódot: a szólista nemcsak a saját szólamát játszotta, de a zenekari csellószólamét is. Perényi Miklós csodálatosan muzsikált. Kitűnt páratlan szépségű csellóhangjával, tudásával, zenei érzékenységgel, de szólistaként is mindig a közös zenélés együttműködő része maradt. Kovács Péter az együttest biztos kézzel, tudással irányította. A siker óriási volt. Ráadásként Antonio Vivaldi No. 9. h-moll, RV 424 csellóversenyének III. Allegro tételét játszották.

A szünet után a zenekar Grażyna Bacewicz (1909–1969) lengyel–litván zeneszerző 1965-ben, vonósokra írt *Diverzimentóját* adta elő. A műben szóló- és tutti részek egyaránt előfordultak. A könnyed hangvételű első tétel (Allegro) a hegedűk

A romantika ereje

Füzesséry Zoltán zongoraművész nagy romantikusokat idéz. Csermák Antal Zeneiskola, Csermák-terem. 2025. május 10.

Kicsit korai a kezdés, sokan dolgoznak még, így nem lehettek szem- és fültanúi egy, a szerénység és igazi alázat mögül áramló, valódi művészi erőnek. Nem jó volt ez a koncert, sokkal inkább egy igazi zenei élmény. Schubert- és Chopin-művek hangzanak el, azok közül is a legjobbak és a legnehezebbek.

Szerzői szándékok

Debra a szerzői szándékokról, a Hangvilág nagyszabású koncertjéről 2025. február 1-i keddi koncerten. Itt a szerzői szándékokról, a Hangvilág nagyszabású koncertjéről 2025. február 1-i keddi koncerten. Itt a szerzői szándékokról, a Hangvilág nagyszabású koncertjéről 2025. február 1-i keddi koncerten.

Séd, 2025. 2. sz., 3. old.

Negyedik kiállításom

Képzőművészeti kiállításomról, a Hangvilág nagyszabású koncertjéről 2025. február 1-i keddi koncerten. Itt a szerzői szándékokról, a Hangvilág nagyszabású koncertjéről 2025. február 1-i keddi koncerten.

Séd, 2025. 2. sz., 10. old.

Füzesséry Zoltán olyan aurát teremtett ezen a délutánon, ami nem-hogy magával ragadta az embert, hanem még sokáig azután is, szó szerint kivonta a mindennapok világából. Fogalmam sincs, hogy vezettem hazáig (szerintem még a szonda is kimutatná ezt a bódultságot, noha egy csepp alkoholt sem fogyasztottam). Pedig – valljuk meg – a Yamaha zongora nincs a topon, a magas fekvésekben néha ősére, a cimbalomra jellemző hangon csiripel, valami zizeg is benne, nem is értem, hogy tudta ezen a hőfokon megszólaltatni az előadó, nehezen tudom elképzelni, hogy nem zavarta a hangszer állapota. És mégis, dacára a hangszernek, a teljesnél magasabb értékű koncertet kapunk. Csak egy halk kérdés a fenntartók felé: nem érdemelne meg egy zeneiskola egy jobb hangszer? Hiszen művészpálinkák adnak itt rendszeresen koncertet, ahol egy hangszer minősége a megszólalást is determinálja.

Bevezetéként kapunk egy kis tájékoztatót a művész pályafutásáról, aki számos iskola elvégzése és jó pár díj megszerzése után jelen pillanatban tanszékvezetői professzori állásban tanít a Grazi Zeneművészeti Egyetemen. Emberi és

művészi kisugárzásából, az interpretációi minőségéből arra merek következtetni, növendékei a legjobb kezekben vannak. Hogyan is játssza Füzesséry Zoltán a két romantikus zseni darabjait? A szerzői szándék, egy mű a mindenkori zenetörténeti korra jellemző paradigmák mellett az előadó karaktere, előadásmódja miatt válhat igazán egyedivé. Hallottam már tőle Bartók műveit megszólaltatni, az is lenyűgöző. Ez a ma délutáni koncert a romantika ilyen minőségű megidézésével a székeembe passzírozott, miközben hangról hangra, harmóniáról harmóniára követhetem egy nagyon sajátos közelítésű, mélységesen ihletett előadást. A szünetek olyan vákuumot képesek teremteni, hogy dacára a pillanatnyi csendnek, egy pillanatra sem engednek el. Érdekesek ezek a pauzák. A pedálok teljes felengedése mellett tökéletes a csend (persze a terem akusztikája ebben nyilván segít), és az ember azt hihetné, elveszítette a hallását, de aztán döbbenetes erővel képes még a pianissimo is megtörni ezt a süketséget, és a zene áradása máris oldja a szándékolt hallgatást. Technikája briliáns, érezni a tehetség és a kigyakoroltság tökéletes egyensúlyát. Ez az a művészi alázat, ami nélkül lehetetlen nagyszerűt alkotni, játszani, előadni. Keveseknek adatik meg!

Schubert a bécsi romantika egyik első (vagy utolsó klasszicista?) és legnagyobb alakja, számomra meg a legnagyobb. 31 évesen már nem él, és mégis olyat alkotott, ami csak bachi, mozarti léptékkal mérhető. Gondoljunk csak a több mint 600 dalra, ami önmagában is sok, és mellette szinte minden műfajban kiugró minőséggel komponál. Művein érezhető Beethoven imádata, zsenije azonban igazi originálist alkotó szerzővé emeli. Az est folyamán felhangzó *f-moll Impromptu* (op. 142. Nr. 1), *Asz-dúr Impromptu* (op. 142. Nr. 2) és az *f-moll Impromptu* (op. 142. Nr. 4) mindegyike nagyon ismert és kimagasló minőségű klasszicista érzülettel megkomponált romantikus darab, amelyek az előadó zongorista minden készségét maximálisan igénybe veszik. Füzesséry a puritán egyszerűségű motívumokat éppolyan nagyszerűen játssza, mint a magas technikai igényű mozzanatok. Érezni, hogy abszolúte benne él a darabokban, és időnként annyira pregnáns billentéssel játszik, hogy még a bachi barokk fúga érzete is felderenghet. Dacára a hangszer minőségének, végtelen széles dinamikai skálán mozog, és a zenei manifesztumok mindhárom darabban lélegzet-visszatartásra készítetik a hallgatót. Kifejezetten szeretem

a technikáját is, amely nem ismer korlátokat, briliánsan csengenek a futamok, a dallamok, a schuberti szépség mindvégig beteljesül.

Chopinról, a lengyel nemzeti romantika legnagyobbjától a *h-moll szonátát* kapja a már eddig is ovációra ragadtatott közönség. Ez a mű a romantika minden eszköztárát felvonultatja, mélységében már-már Lisztet idézi. Érdekes, Bach *h-moll miséje*, Liszt *h-moll szonátája* (bár csak a 20. században ismerik fel igazi jelentőségét) és Chopin *h-moll szonátája* is az alkotók egy-egy csúcspotykuma. Chopin esetében zeneileg és technikailag is az egyik legnagyobb művének tartja a zenetörténet. Technikailag és érzelmi árnyaltságát tekintve is valóban zongoristát próbáló darab, ahol a romantika annyira csúcsra járatott, amit nem is igen lehet túlszárnyalni. Az az érzékenység, az a sajátos felfogás és invenciózusság, az az előadásmód, amivel Füzesséry Zoltán tökéletesé formálja ezt az amúgy is túlfűtött romantikus remeket, a chopini szándékot maradéktalan szépségében adja vissza, manír és mindenféle hatásvadász mozzanat mellőzésével egy tökéletes és gyönyörű koncertélménnyel gazdagodik a nagyterem hallgatósága. Bravo!

Bennem egyetlen kérdés motoszkál itt, az írásom végén: miért nincs ő gyakrabban jelen Veszprém zenei életében? Remélem, nem a – művészvilágban talán még gyakrabban megjelenő – kisstíltű irigység a gát, hiszen az a minőség, amit produkál, bármilyen színpadon megállja a helyét.

Kovács Attila

